

ARGIA

A newborn baby is lying in a metal hospital bassinet, wrapped in a white towel. The baby's face is visible, and they appear to be sleeping. The bassinet is made of metal and has a white sheet underneath the baby.

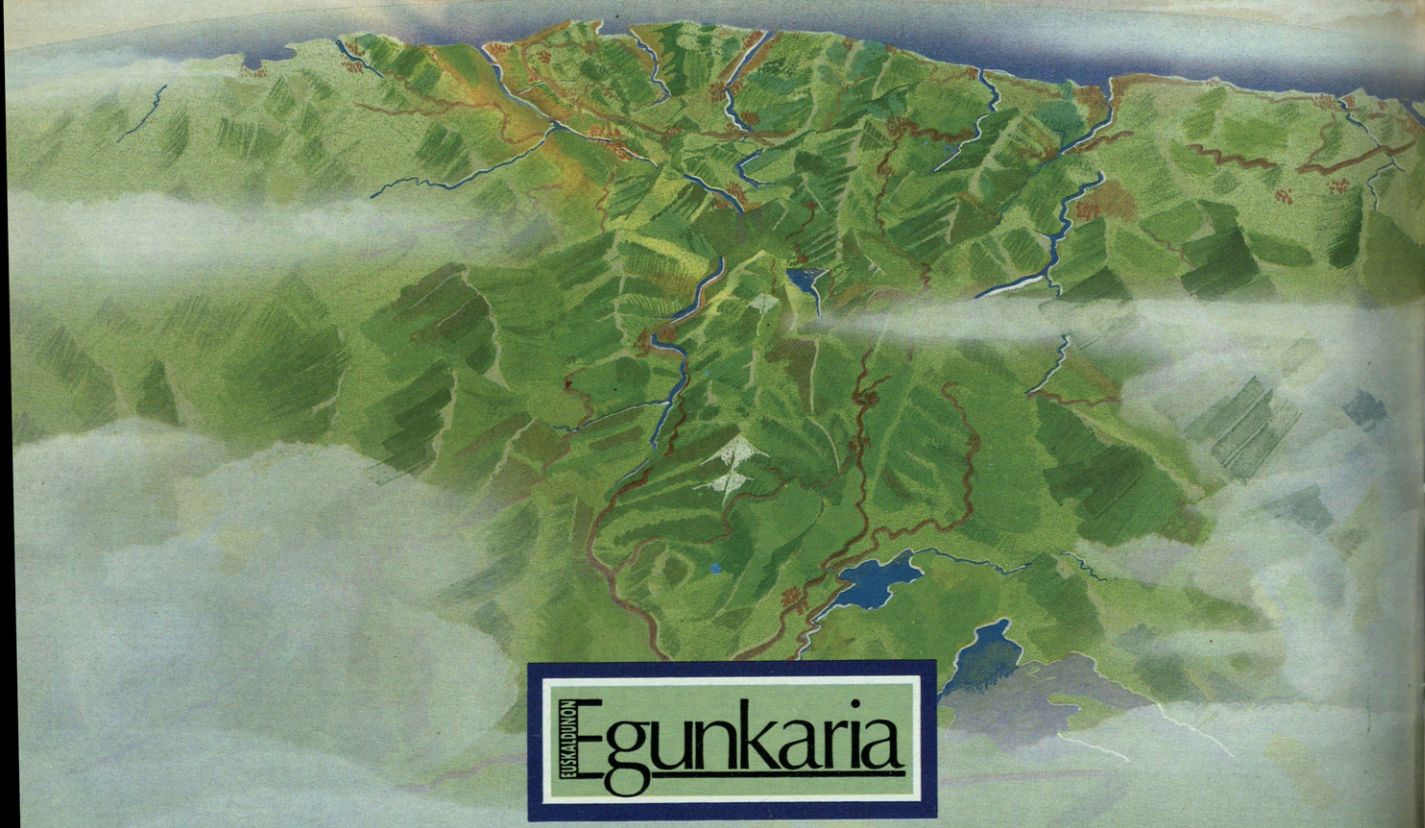
**Euskara,
arma politikoa**

**Azpeitiko Topaketak,
euskarazko antzerkiaren
erakustokia**

JAIOTZEN JAITSIERAK HONDOA JO DU

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Egunkaria

Gasolinaren prezioaz

IA urtea bete da Golkoko Gerra amaitu *zutenetik*. Denbora puska honetan, gasolinaren prezioak behera egingo zuela pentsatzen nuen, gerra izan bait zen, antza, prezioa harrotzeko arrazoia. Abuztu hartan 79 pezetatan zegoen, Iparraldean baino 25 bat pezeta merkeago, baina kontutan hartu behar da azken honen kalitatea konparazina dela. Orain, dagoneko 90 pezetatan, kalitatea hobetu gabe, Europako prezioarekin berdindu nahi dute, piskanaka igotzen joanez. Beti bezala, irabaziak Administrazio bixi horrentzat. Nori sartu nahi ote diote ziria?

Antton Castro
(Donostia)

Magic dela eta

BADIRA dagoeneko aste batzu Magic Johnsonen, IHE-Sak kutsatuta, bere zorigaitza aitortu zigula. Jende guztiak esan duen bezala, laudorioak besterik ez ditu merezi aitoren horek. Baina hortik Magic munduko pertsonarik hoberena dela esatera badago,

bai, tarterik. Izan ere, egun, gurasoen arazo nagusia zera da, beren seme-alabei azaltzea saskibaloiko jainkotxo horrek kirola uzteko arrazoiak. Hala ere, ez dute Magic desmitifikatzeko asmorik. Ez diete azalduko zergatik harrrapatu duen IHESA. Ez dute bere emakumezalekeria harroa salatuko. Ez dute esango gizartearen oinarrian dauden balore moralei muzin egiten ziela. Azken finean, gurasoek berek sortarazten dizkiete mitoak haurrei, beren frustrazioak ezkutatzeko. Eta Magicek mito jarraitzen segituko du, oin zikineko mitoa.

Uranga'tar Eusebio
(Durango)

PSOE eta gotzaiak

EZ da lehenengo aldia Alderdi Sozialista euskal gotzaien aurka azaltzen dela. Mila eta bi arrazoi ematen dituzte egun ditugun *euskal* gotzaiak erasotzeko eta ez dute amore emango beren gustokorik ipini arte. Nazkatuta nago azpijoko horretaz. Setienek ia inoiz baino gogorra go, erasotu dio bortizkeriari —jakinaren gainean egonik bi aldeetako salatzen duela—;

baina PSOeri ez zaio nahikoa iruditzen eta salaketa zuzena exijitzen du.

Azken perla: Setienek alderdi politikoei esandakoari egin behar dio kasu, eta bere adierazpenak Paktuaren esanetara mugatu. Inoiz baino deskalifikatuago daude politikoa eta alderdiak berak ere; beraz, egoera honetan, oraindik ere begirune osoa merezi duen pertsona bati, gotzaiari alegia —urte askotako lana medio—, sasi politiko horiek jaramon egitea ez ote egokiagoa?

Esther Zuazu
(Arrasate)

Aurrera, eten gabe

URTE dexente eman duzue, dagoeneko, euskal irakurlegoari herri honetako zoko eta bazter guztietan ematen diren berriak bildu eta ezagutzera ematen. Sineskaitza dirudi horren mundu nahastuan lan guzti hori egiteko gai izatea, are gehiago aldizkariak, bere osotasuan eta bai artikulu askok banan-banan hartuta, erakutsitako maila oso altua dela kontutan hartzen badugu. Betidanik

izan duzue jarraitzailego zabal eta fidela eta, ezin kontrarik esan, astero egiten duzuen lan eskerga eta gaitz horri esker erabat asetuta uzten duzue haren berri-egaria. Jarrai ezazue bide horretatik eta ez ahaztu, Emakunde bezalako erakunde publikoek beren sariak emateko egokitzat hartzen ez bazaituzte ere, euskal irakurlego zabalaren begirune osoa merezi duzuela.

Agustin Etzaniz
(Legazpi)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litekeen beste edozeini buruz, ARGIAko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak ez du inoiz mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; bertan, igorlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutun hauek ARGIA, 1 eta 2 pabiloiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

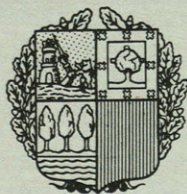
(astekaria eta urtekaria jaso nahi ditut etxean)

IZEN-DEITURAK
TEL
HELBIDEA
HERRIALDEA K.P.
BANKU EDO AURREZKI KUTXA
SUKURTSALA
KONTUAREN ZENBAKIA

HARPIDETZA SARIK (BEZ barne)

HEGO EUSKAL HERRIA
9.750 pezeta
IPAR EUSKAL HERRIA
640 libera
ESTATU ESPAINIARRA
9.750 pezeta
BESTE ATZERRIAK
12.800 pezeta
AIREZ
20.200 pezeta

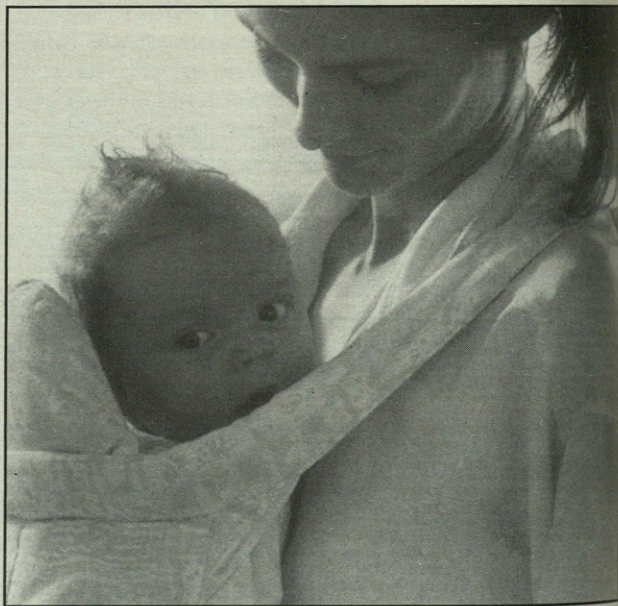
- 6.** Politika kronika. IÑAKI ZUBIONDO.
- 8.** Euskara, arma politikoa. GARBIÑE UBEDA.
- 12.** Politika ttantaka.
- 14.** Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.
- 16.** Ukraina, Europako erraldoien artean. XABIER LETONA.
- 18.** Nazioartea ttantaka.
- 20.** Beira eta paperaren birziklapena, etorkizunerako irtenbidea. Erabilitako beira eta papera, lehengai merke eta berriak. MYRIAM GARTZIA.
- 22.** Ganadu kontrabandoak mugarik ez Euskadin. AMAGOIA IBAN.
- 26.** Kaxiano: «Irratia eta kaseta direla eta, jendea aspertu egiten da kantuekin». AMAGOIA IBAN.
- 31.** Jaiotzen jaitsierak hondoa jo du. MYRIAM GARTZIA.
- 40.** Kultur kronika. JOSU LANDA.
- 42.** Gor disketxeak Balerdi balerdi-ren lehen lana kaleratu du. Hamar hazbeteko diskoak euskaraz. JOXI GOIKOETXEA.
- 44.** Burutzen ari dira Euskadiko IX Antzerki Topaketak. Azpeitiko Topaketak, euskarazko antzerkiaren erakustokia. JOXI GOIKOETXEA.
- 48.** «Speed Gauak», Susaren eskutik argitaratu du. Edorta Jimenez: «Literaturan mitoak deskralizatu ditut». RITXI LIZARTZA.
- 50.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura ttantaka.
- 54.** Astegiroa.
- 63.** Komikia
- 64.** Denborapasak
- 66.** Esne saltzailea eta Santo Tomas. TXUS MELENDEZ.

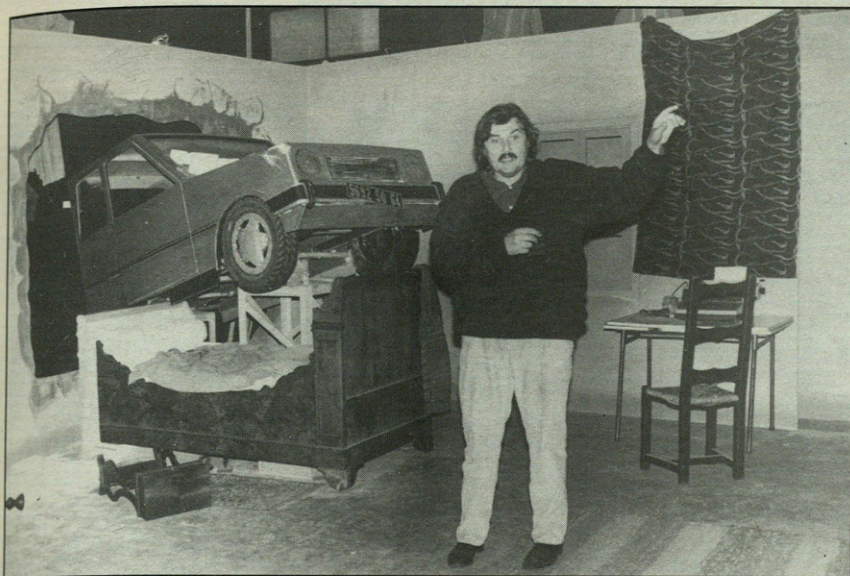
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
• diruz lagundutako aldizkaria

EUSKARA: Euskal Herrian iharduten duten alderdi guztien programetan agertzen da euskara. Onerako ez bada, kalterako. Batzuek alderdiaren nortasuna nabarmentzeko beharrezkoa duten bezala, beste batzuk erasorako arma gisa erabiltzen hasiak dira, Unidad Alavesa kasu. Modu batean zein bestean, elkar erasotzeko arma efektiboa alderdiek aurkitu dutena./8

DEMOGRAFIA: Berrogeitamarretako hamarkadan, «daby-boom»-ak eztanda egin zuenean, haurrak nonnahi aurkitzen genituen Euskal Herri osoan. Gaur egun, eta jaiotzen jaitsiera dela eta, '1,2 Sindromea' sortu da. 1990ean Euskal Herriko emakume bakoitzari zegokion haur kopurua, batzuek beste, 1,2koa izan zen. Europako baxuenetarikoa dugu erlumen indize hau, Italiako zenbait herrialderekin bakarrik gonbara daitekeena./31

ANTZERKIA: Abenduaren 21ean amaituko dira dagoeneko Azpeitian burutzen ari diren Euskadiko IX Euskal Antzerki Topaketak. Antolatzaileek lehenengo edizioko helburu nagusiekin jarraitzen dute: euskaraz idatzitako obrak bakarrik antzetztea eta antzerki berria sortzera bultzatzea. Aurten, Toribio Alzaga eta Augustin Zubikarai antzerkigileak omenduko dituzte jaialdi honetan./44

KAXIANO: Antzuolan jaio zen «Lizartzako itsua». Hamazazpi urterekin bista galdu ondoren, Euskal Herriko plaza guztiak ezagutu ditu gizon honek, eta hamaikatzko istorio harrigarri ditu kontatzeko. Pertsona alaia eta herrikoia, datorren udaberrian bere bostgarren diskoa kaleratuko du. Trikitia, euskara eta bere eguneroko bizitzaz ari zaigu Kaxiano aste honetako erdiko elkar hizketan./26

KONTRABANDOA: Duela hiru aste, Baztan inguruko ganadu kontrabando sare bat deuseztatu zuten. Partaide ugari atxilotu zuten, hiru goardia zibil ere barne. Euskal Herriko Iparralde eta Hegoalde banatzen dituen mugaren inguruan betidanik existitu izan den negozioaren adibide berria dugu hau. 1992aren etorrerarekin desager daitekeen negozioa./22

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Josu Landa, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Puntuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegui, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarzazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

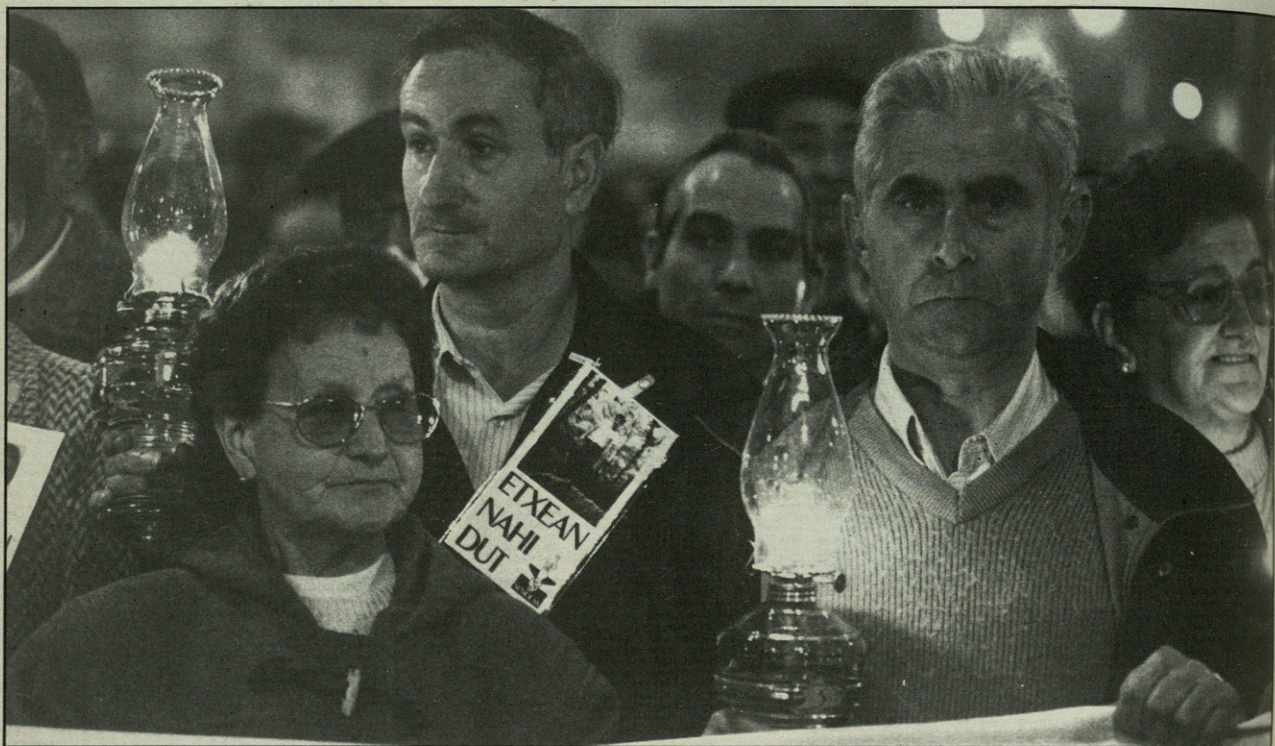
Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

Euskal presoen bilustasuna

«Etxean nahi ditugu» lemapean, Euskal preso politikoaren eskubideen aldeko deialdiak milaka lagun bildu zituen larunbatean, hilak 7. Ramon Gaztelumendi Senideak erakundeak edunak, internazionalki errekonozituak diren eskubideak errealitate urrun daudela gogorarazi zuen. «Euskal preso, deportatu eta exiliatuaren kontra gorrotoa, beldurra, oinazea... gerra, azken finean, zabaltzen duten politikoen» ez dutela bakea lortzen «laguntzen azaldu zuen. Normalizazio zentru bezala aurkezten dituzten gartzela horiek exterminiozko laborategiak direla munduaren zabalean azaldu arte, ez dute etsiko Senideak erakundeak. Jose Antonio Ardanazari ere zuzendu zitzaion Gaztelumendi: «zuk ez duzu bakea lortu nahi, ezin duzue bake iraunkorra mantendu gartzetako errepresioa defenditzen bait duzue. Horregatik, zu ez zara euskaldun guztien lehendakaria, eta izan nahi baduzu, froga ezazu».

EUSKAL preso politikoek ez dute intimitate eskubiderik, eta inoren errespetorik ere ez dutela merezi dirudi. Susmatzen genuen haien elkarriketak eta gutunak kontrolatuak zirela. Oraindik ere zail da sinesten beren bilustasuna gure kaleetako ormetan Espainiako Gobernuak hutsaren truke eskegi dezakeenik. Inork kargu hartu gabe, ez inongo Parlamentuk, ez epaile demokratek eta ez eta herriak ere.

Isidro Etxabe «Zumai» eta Jon Urrutia preso politikoei beren familiarrekin izandako elkarriketen grabaketak eskaini zitkien Madrilgo Gobernuak lau egunkariri, eta horren ondorengo saltsak okupatu gaitu denok zortzi egunez. Zer esan zuten grabazioen transkripzioetan ageri da,

bere gordintasunean, beren ezberdintasunekin. Presoek berek aitortu dute haiek esandakoak zirela, ez grabatzeko eta gutxiago zabaltzeko beren baimenik ez zuela inork, eta haiek idatzia ez dela gero zabaldu den izkribu bat.

Operazio politiko garrantzizko bat egin du Gonzalezen gobernuak, PP-ko buruzagiek beldurrez aipatzen zuten ETArekiko hurrengo solasaldiak girotzeko, ETAREN posizioa ahultzeko behar bada. Zenbait nahasmendu, dena den, laster aterata argitara, nolabaiteko erreintseztzio plan batean ETAKoak, autonomoak, ultraeskuindarrak eta zernahi lapiko berean sartu nahi izan denean. Operazioa Gonzalezena da, eta jasan dutenak ETA eta ezker abertzalea baina

batez ere bi presoak dira. Eta horretan ez luke inork ekibokatu behar: hamar urtez espetxean datzan gizon bati bere ezinegona orduerdiko bisitan familiari adierazteko eskubidea ukatzen dionak bere buruari ukatzen dio gizaki izena, eta presoaren bilustasuna lau haizetara darabilan sistemak sobran du demokrazia definizioa.

Giro nahasi horretan, eta goizean Galdakaon gertatutako istripu ikaragarriaren oihartzunen artean, Bilbon milaka lagun bildu zituen Espainiako Konstituzio egunez Senideak elkarte berriak, manifestaldi isil batekin estrainatuz bere ibilaldi berria. Mezu eta lan egiteko modu berriak saiatu nahi ditu euskal preso politikoen Senideak biltzen dituen taldeak.

NORMALEAN inor askorik ohartu gabe pasa behar zuen elkarriketa batek ere sekulako oihartzuna erdie-tsi du. Txema Monteroren hitzak di-rela eta «ABC»-koak ere ohartu dira «Larrun» izeneko aldizkari bat badela. Ekaitza pasata, hogeitabat orritako elkarriketa luzea geratuko da, eta horretan HBko «eurodiputatu ohiak egindako hainbat erreflexio. Ezker Abertzaleari dagokionez, eta borroka armatuari buruz egiten dituen kontsiderazioak aparte, HBk bizi duen berregituraketa giroari buruzkoak geldituko dira aurrerako. Alegia, HBrentzako eskatzen duen kongreso konstitutiboa, kongreso horri begira eta proposatzen duen funtzionamendu ez-abangoardista eta definizio sozialdemokratikaz esaten dituenak.

ASTEAN ETaren zuzendaritzari «Egin» egunkariak egindako elkarriketa luzearekin bukatu eta hasi da. Hamasei orrialdetan barna, borroka armatuaren metodoak, Espainiako Gobernuarekiko harremanak, autonomi garapena eta abar jorratzen ditu ETak eta bi hilabeteko tregua berria eskaintzearekin batera -solasean ber-riz hasteko flexibletasunik handiena adieraziz- autobidearen auzian bazter batetik begira dagoela dio ETak.

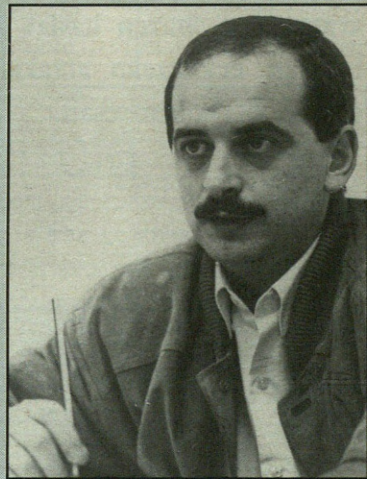
Iñaki Zubiondo

E R D I Z E R D I

Peru gurea Maastricht-en

LERROOK idazteko unean bilduta daude Holandako Maastricht-en federazio antzeko zerbaiti buruz omen doan Europako Komunitateko hamabi agintari nagusiak. Eta hori da gure gai nagusia, datozen aste, hilabete eta urteetarako hainbat erabaki hor sinatuko delako. Horra zertan aldatu den —beste zenbait gauzaren artean— gure politikagintza: Holandako hiri bat euskal politikagintzari lotutako artikulua baten tituluan. Euskal politikan, ekonomian eta gizarte bizitzan Europa hartzen ari den neurria ikusita, ezin dugu jadanik Maastrichtekoa «Mundua» sailean utzi.

MAASTRICHTKOA baino zortzi egun lehenago Europako Komunitateak biltzen dituen 180 «eskualde»-etako europarlamentariak bildu dira Strasburgen. Alde batetik, indar politiko esta-taletako parlamentariak izanik es-kualde deszentralizatuak direnak. Bestetik, nazio estatusa lortzearren lanean ari diren eu-roparlamentari abertzaleak. Be-ren funtzionamenduan deszen-tralizatzea sartu nahi duten inda-rrak eta egitura bila dabiltzan na-zioak. EAJko Jon Gangoitik garbi adierazi zuen Strasburgeko kon-ferentziak bere alderdiaren as-moak ez zituela ase, nahiz eta aitortu «eskualdeen» protagonismoaren alde han egindako ahalegina. Kronistek diotenez, tonu eszeptiko ba-tean mintzatu omen zen Gangoiti.

PELLO ZUBIRIA

BAINA ez zen Gangoiti eszeptiko azaltzen zen lehen aldia. Bezperan, «Deia» egunkarian «¿Por qué la CEE no defiende nuestros intereses?» izenburupeko artikulua plazaratu zuen, eta bertan salatzen zituen bere sozioen bizkarretik Europako Komunitateak beste zenbait estaturekin egindako tratua, bai EFTA mailan burdinaren inportazio basatiak ametituz eta bai Erteuropako estaturekin. Zortzi egunen buruan HBko Karmelo Landak zorrotz adierazi du: «Euskal gizarteari saldu zion dis-kurtsu europazalea hautsi egin zaio EAJri». Eta Gonzalez Maastrichtera Fronte Abertzale espainol baten babesean zihoala salatu du Landak. Abertzaleen arteko eztabaida oso interesgarri baten atarian gaude, Eu-ropa zer den bakoitzarentzako alegia. Horretan sartuta, Joseba Leizaola animatuko al da guretzako nahi duen «eskualde estatua» formula argi-tzera.

Politikariek hizkuntzaren arazoa maiz erabiltzen dute erasorako

Euskara, arma politikoa

Euskal Herrian iharduten duten alderdi guztien programetan agertzen da euskara. Onerako ez bada, kalterako. Batzuk alderdiaren nortasuna nabarmentzeko beharrezkoa duten bezala, beste batzuk erasorako arma gisa erabiltzen hasiak dira, Unidad Alavesa kasu. Modu batean edo bestean, erasotzeko atxakia polita alderdiek aurkitu dutena. Arma efektiboa, hobeto esan.

ALDERDIEI, apaizgoarekin gertatzen zaiena gertatzen zaie euskararekin.

Ez dakite zein adarretatik heldu. Setien jaunak, esate baterako, makina bat aldiz

entzun behar izan ditu, ez dela politika hari dagokion eginkizuna edo antzekoak, alderdiaren gustoko gauzarik esan ez duenean. Eta beste askotan, berriz, kritikak egin behar dituenan Ajurianeako Paktuaren erizpideen arabera mintzatzeko ez bada hobe lukeela isilik egotea. Politikariek, gotzaiek plazaratutakoari luzatu beharreko erantzunak zein koloretakoak behar duten izan asmatzen ez duten bezala, euskara gaia aipatzen den bakoitzean kontraesanak nabarmentzen esaten dituzte.

Kritika egin behar duen alderdiak, segun eta zer interesatzen zaion, euskara ez dela politizatu behar aldarrikatu du. Baina hizketan hasi orduko politikarekin nahasi baizik ez dute egiten. Azken finean, praktikari begira, politikari estu atxikitzen zaizkion gaiak bait ditugu.

Euskara teknikariek maiz

salatu izan dituzte horrelakoak. Endrike Knörr Euskaltzaindiako kide eta EHU-UPVko Filologia Departamentuko zuzendariak, esate baterako, egunotan enfrontamentu handiak izan ditu UArekin. Alderdi honek bere kongresuan aurkeztutako euskarari buruzko ponentzia «terrorismo linguistiko» gisa definitu du Knörrek.

Euskara: 'mamu beldurgarria'

Euskara politikarien arma preziatu denaren exenplu, adibide bat baino gehiago plazaratu da komunikabideetan. Pasatu den aste honetan ere, agertu dituzte beraien hizka-mizkak.

Eusko Alkartasunaren kasua dugu berriena. Bereduko irakasleei euskara exijitzeko ezlegezko proposamena eramanez Eusko Legebiltzarrera EAK. Proposamena gaitzestekoan entzun ziren arma honen 'tirorik' sonatuenak.

Alde batetik, Inaxio Oliveri Eusko Jaurlaritzan Earen izenean Hezkuntza Kontseilari izan zen bitartean, ez zuen horrelakorik

M. K. Garmendia Hizkuntz Politikarako Idazkari Nagusia.

Hizkuntz Politikarako plana bi aldiz gutxienez negoziatu —eta beraz arindu— bada ere, PSOE eta U Aren posturen aurrean, euskararen exijentziak apaldu egin beharko direla esaten hasi dira alderdiak.

aplikatu, ezta proposatu ere. Orain, kanpoan delarik, exijitu egiten du eta salaketan arabera, *«interes politikoengatik, bestela baiek*

gingo bait zuten». Inaxio Oliverik, ez ziotela aukerarik eman erantzun zuen, zesatu egin zutelako.

Manuel Huertas PSOEko

parlamentariak, *«euskara gobernuko sozioen artean tira-birak sortzeko erabiltzeaz»* salatu du Inaxio Oliveri. Eta ideia, *«Hezkun-*

tzari dagokiona baino, politikoa» iruditut zitaion. Kasualitatez, EAK —Juan Porresek zehazkiago esanda— salaketa berbera egin

Hizkuntz politikaren porrota

M. K. GARMENDIAK bere oraingo kargua hartu zuenean esan liteke ekin ziola Eusko Jaurlaritzak hizkuntz politikari. Hizkuntz Politikarako Idazkari Nagusiak, euskararen normalizaziorako, administrazioa euskalduntzea premiazko lanean artean behar zela jarri, eritzi zion. Eta Horretan saiatu da batik bat Departamentua, azken urteotan.

Hiru urte behar izan zituzten plana borobiltzeko. Administrazioa euskalduntzeko plan honi, teknikotasunari begira txukuna baldin bazen ere, kritikak ugari egin zitzaizkion. Besteak beste, langileen ezagutza bakanrik oinarritu izana edo eta erabilpena eta motibapena baztertera utzia leporatu zitzaion. Partziala izateaz salatzen zuten azken finean, baina bere partzialtasunean ez zen horren okerra.

Teknikoki ona izanik ere, praktika politikorako negoziaketetan hasi zirenean, kostatu egin zitzaion hizkuntz politika martxan jarri ahal izatea. 1987an hasita behar zuen plana, ez zen 1989ra arte indarrean jarri. Eta

bi urteko atzerapena gutxi balitz, praktikan jarri ahal izateko PSOEren onespina behar izan zuen, beraz, planari hainbat exijentzia epeldu zizkieten nazionalisten eta sozialisten artean.

Bi urte horiek markakoak izan dira hizkuntz politikarentzat. PSOE, 'beherapenak' aplikatu zizkion planari hasieran. Eta gobernutik kanpo geratu zenean, eta EE, EA eta EAJ gobernuan jarri zirenean, berez erraz gaindi zitekeen plana ez zen areagotu. PSOE utzitako neurri berean azaldu da plana. Hirukoitzaren porrotaren ondorioz, PSOE berritako gobernuan jartzeko euskararen exijentziak berritako moteltzea negoziatu duela dirudi, Xabier Arzalluz EBBko lehendakariak eritzi dionez, edo Alberto Ansola Arabako Diputatu Nagusiak «Egunkaria»-ri egunotan esandako hitzen arabera. Beraz bi aldiz negoziatutako —eta beraz moteldutako— plana dugu.

Hizkuntz politikaren planak bost urte bete dituelarik, berrikusi egin beharko da, eta gerorako plan berri

bat egin urteotako ondorioen arabera. Bi urtez itxoingo da asko jota. Baina bost urteotako ondorioak juzkatzea ez da horren erraza gertatuko.

Hizkuntz politikak epeak ez dituela bete begi bistakoa da. Batzuentzat helburuak altuegi jarri direlako, eta beraz errebisioa egiterakoan, exijentziak arintzera joko dute.

Hizkuntz perfilen arabera, edozein esparrutan koefiziente bat zehazten da. Udalen kasuan, esate baterako, euskaldunen kopuruari ia-euskaldunen kopurua gehitu eta horren erdia da derrigorrez euskaldundu beharko dena, udal plenoak onespina ematen badiu. Donostia bezalako herrietan, koefizientea euskaldun eta ia-euskaldunen kopuruaren azpitik dago.

Beste batzuen ustez, porrotaren arrazoiak bitartekoetan bilatu behar da. Administrazioa oso erdaldunduta dago alder batetik. Bestalde, udal bakoitzari ekonomikoki asko suposatzen zion planak, nahiz eta IVA Pek portzaiak neurri batean asumitu. Baliazide teknikoak ere ez dira jarri.

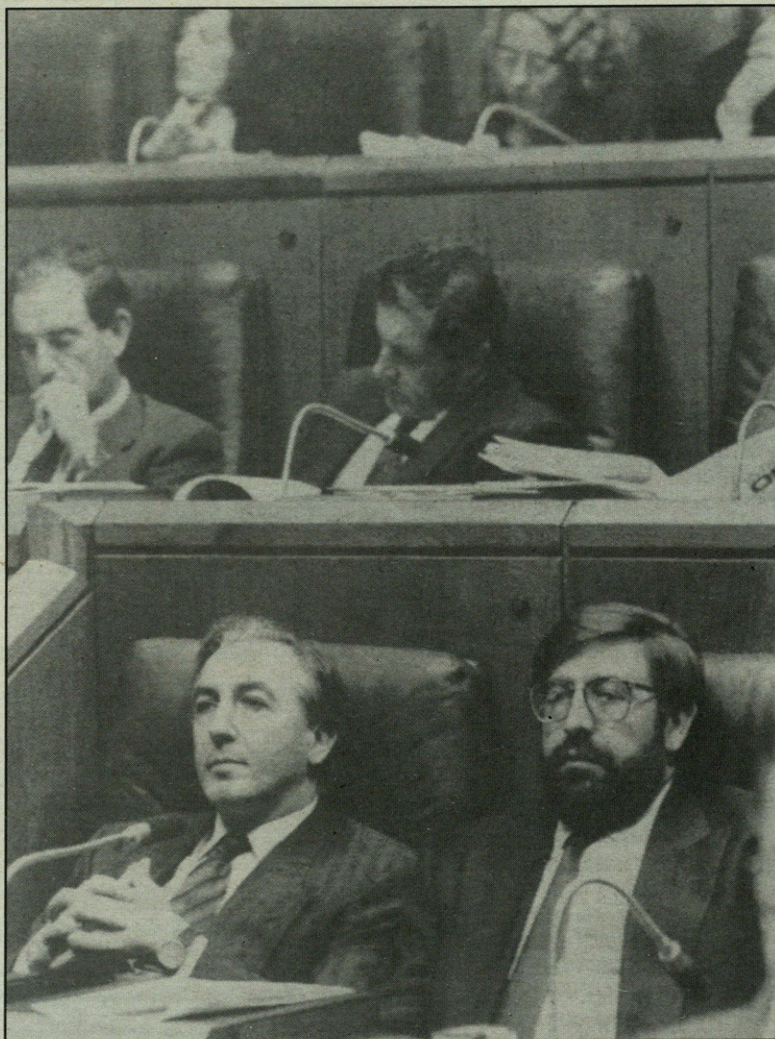
zion Jesus Eiguren sozia-
listari maiatzean, gobernu
Hirukoitzaren garaian, hark
«Ajuriaeneako Paktu lin-
guistikoa» egin behar zela
aldarrikatzen zuenean:
«PSOEk euskara helburu
partidistekin politizatu
nabi du. Mesfidantza eta
beldurraren kultura zabal-

■ UAk euskararen kontrako jarreraren oinarritzen du bere politika, botoak lortzeko biderik errazena bait du esparru batean ●

du nabi du. PSOEk des-
konexio soziala sortu nabi
du, eta komunitateen teo-
ria erreproduzitu. Gober-
nu hau deslegitimizatu
nabi du, nazionalistez
osatua bait dago». Hori bai,
aspaldion Eigurenek beti
euskaraz erantzuten du
jendeaurrean, horrelako
okasio berezietan. Eta ber-
tan plazaratzen du politi-
kariaren kontraesanik han-
dienetarikoa bat. Langile-
goari euskararen plana
aplikatuta esfortzu handia
exijitzen zaielarik, politikari-
ek ez diote euren buruari
oraindik aplikatu besteen-
tzat exijitzen dutena.

Herri Batasunari, eta ba-
tez ere Nafarroan, zera lepo-
ratzen zaio: euskararen de-
fentsan irteten den bakoit-
tzean, besteak kritikatzeko
izatea; euskararen defentsa
politika egiteko erabiltzea.
Batez ere, kritikatzan dituen
hainbat eta hainbat kasu al-
derdi honek berak betetzen
ez dituenean.

Etzarri-Aranazen, esate
baterako, Franco garaian
alkate egon diren guztiak

Pasatu den astean, Eak aurkeztu zuen proposamerakin aritu dira alderdiak hizka-mizkatan. Eusko Legebiltzarrak gaitzetsi egin zuen B ereduko irakaslegoari euskara exijitzea.

euskaldunak izan dira. Lehenengo alkate erdaldu-
na Herri Batasunak jarri
zuen, eta oraindik jarraitzen
du alkate bezala.

Baina Nafarroan ezezik,
kargu handietan ere gertatu
zaizkio horrelako kontrae-
sanak HBri, Europarako
Txema Montero aurkeztu
zuenean, edo eta Donos-
tiako Alkatetzarako Felix
soto proposatzen zuenean.
Herri Batasunarentzat, eus-
kara ez dute politizatzen
euskara defendatzen dute-
nek. «Euskara politizatzen
da defenditu nabi ez de-
nean». Gertatu izan bait da
ere, euskara alderdi eta

ideologia kokretuekin iden-
tifikatzea. Gabriel Urralbu-
ruk, esate baterako, euskara
«deideologizatu» egin behar
zela zioen «Deia» egunka-
riak egindako elkar hizketa
batean, hauteskunderen bez
peretan, «Euskarak euskal
nazionalismoaren ideolo-
giaren kutsu bandiegia bait
du».

Eusko Alderdi Jeltzaleari,
euskara «euskaldunaren 'txa-
pa' jarri ahal izateko» baka-
rrik erabiltzea leporatzen
zaio. Herri Batasunatik da-
torkio batez ere, kritika. Ge-
ro, finean, hutsaren hu-
rrengoa dela erabilpena eta
defentsa. Gobernu Hirukoi-

tzari ere antzeko
zerbait kritika-
tzen zitzaien. Hi-
ru alderdi aber-
tzale izaki, berez
zutela euskal
kutsua, bain-
gero EAJ-PSOE
egindako berbe-
ra egiten zutela,
aurrerapauso
bakar bat ere ez,
alegia.

Euskara tekni-
kariak ere EAJri
zer esan izan
dute. Inaxio Agi-
rre Donostiako
udaleko tekni-
kariak ARGIAko
Euskal Kultura-
ren Urtekarian
zioenez: «Mini-
moen azpitik
gaude. Irlandari-
zazio prozesutik
gertuago, euska-
raren galpidetik
hurbilago, eus-
kararen erabile-
raren normal-
kuntza prozesu-
tik baino. Tes-
tuinguru hone-
tan, agintariak
euskal herritarra
erruduntzat

—euskara ez

erabiltzeagatik— jotzea ezin
onartuzkoa da. Are gehiago
Arzalluzek euskararen exi-
jentziak arindu egin direla
dioenean, PSOErekin kon-
tsentsu eginez eta euska-
ren normalkuntzarako kon-
tsentsua baztertuz».

UAren «genozidioa»

Euskararekiko koheren-
tzariak handiena Unidad
Alavesak erakutsi du. Eus-
karak ez dio inongo kon-
traesanik sortzen alderdiari.
UAk euskararen kontrako
jarreraren oinarritzen bait du

hain zuzen ere, bere politika. UAk gaitz askoren erruduntzat jotzen du euskara, eta beraz, euskararen etsai bilakatzea du arma politikorik erabiliena. Bere botoen iturria zein den ere ederki ikasia du UAk, eta horretara heltzeko biderik errazena du euskararen kontrako erasoa.

UAk, bere eraso linguistikoaren atxakia gisa, alderdiaren kongresuan esana du euskara Arabako kultur ondarea dela, eta ez duela euskararen beraren kontra borrokatzen. «Nazionalismoak Administrazioetik bezkuntza eta lan sistiman aurrera eramandako politikaren kontra» borrokatzen duela. Pablo Mosqueraren esaldiak, dudarik ez dena, politika egiteko armarik mingarrienetarikoa bat bezala gogoraraziko ditu historiak: «Eusko Jaurlaritzaren hizkuntz politika

Pablo Mosquera UAko Idazkari Nagusiak, hizkuntz politikari buruz: «genozidio kulturala da, Arabako hizkuntza naturala gaztelera da».

genozidio kulturala da, Arabako hizkuntza naturala gaztelera da», «Arabari hizkuntza hau berria zaio».

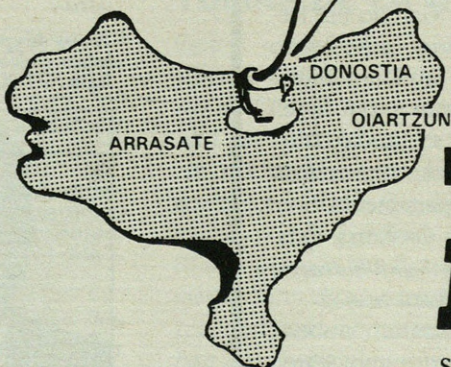
PSOE oposizioan egon zen bitartean, hark zerman

euskararen kontrako bandera batik bat. UAren kasua, 'anekdota' moduan ikusten zen gehiago. Gaur egun, eta PSOE EAJrekin batera gobernuan denetik, aldrebesko lanetan dihardute biok.

PSOEren euskararen kontrako hitzak 'otzanagoak' dira. UArenak dira orain ozenak, eta puntakoak.

Garbiñe Ubeda

**Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.**

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12-35 49 14

E Z P A L A K

■ PS-K IPARRALDEAZ BORTIZKERIA BAKARRIK AIPATU ZUEN

PYRENEES Atlantiques departamentuko PSko 150 ordezkari bildu ziren hilaren lehen egunean Milafrangan, Baionatik hurbil, abenduaren 13, 14 eta 15eko Pariseko Kongresu estatala prestatzeko. Ipar Euskal Herriko gaiak ez ziren eztabaidan sartu, bortizkeria salbu, atentatuak salatzen. Kongresuan, Alderdi Sozialistako kideek Frantziako *«burrengo urteetako xede sozialistaz»* hitz egin zuten eta %77k onartu zuen Pierre Mauroy PSko buruaren xedea. Besteak beste, Ipar Euskal Herri eta Biarnoko PSko kideak Pierre Mauroyk aurkeztutako botoa emateko sistema aldatzearen alde agertu ziren. Horrela, *«François Mitterranden Bosgarren Errepublikaren instituzioen aldaketaren alde zirela»* azaldu zuten. Borroka armatuari dagokionez, Kongresuak, *«Euskal Herriak pairatutako atentatuak salatzen ditu, eta bortizkeria politika adierazpide bezala»*.

■ «POLIZI LEGE BERRIAK BOTEREA ZERBITZATZEN DU»

FELIPE Oria Bizkaiko UGT-Ertzaintzako idazkari nagusiak azaldu zuenez, Polizi Legearen zirriborroaren arabera, funtzionarioek *«botere politiko-a zerbitzatuko luke eta ez herri-tarra»*. *«Legearen aurreproiektuak dituen letra txikiei buruz berri emateko»* UGTk antolatutako dituen ihardunaldi batzuetan esanak ditu hitzok. Bizkaiko idazkariak dioenez, *«jendeari, zirriborroan idatzi ez diren gauzakazaltzen zaizkio»*. Oriak salatu zuenez, *«polizia sistema errepresibo zabarren akats guztiak biltzen ditu zirriborroak, eta garaiz zuzentzen ez badugu akats berak egingo ditugu»*.

UGTkoen ustez zirriborroak ez dio balio gizarteari, eta ezta Ertzaintzari berari ere.

■ AUTOBIDEAK DEKRETUZ LAU KARRIL

EUSKO Jaurlaritzako Garraio eta Herri-lan sailak, Leitzarango autobideko tramu gipuzkoarrean lau karril eraikitze deketua onartuko du aurki. Josu Bergara Garraio sailburuak adierazi zuenez, Gipuzkoako diputazioak berak eskatu dio departamentu honi Errepideen Egitasmo Orokorra aldatzea, *«Leitzarango autobidearen eraikuntza estandarizatu asmoz»*.

Bergarak azaldutakoaren arabera, dekretu honen bidez autobidearen tratamendua berrituko da, Jose Antonio Ardanza eta Juan Cruz Alli lehendakariak erabaki bezala.

«Presoetikiko dagoen arreta eza da senideok dugun beldurrik handiena».

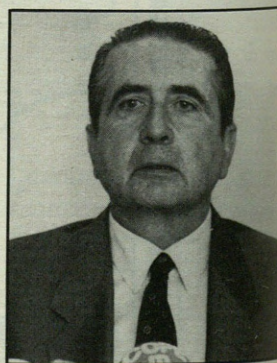
Ramon Gaztelumendi, Senideak elkarteko eleduna. Egunkaria, 91-XII-5.

«Efikaziarik gabeko debateak demokrazian sinesten ez dutenek erabil ditzakete».

Juan Cruz Alli, Nafarroako Gobernuako lehendakaria. Diario de Navarra, 91-XII-4.

«Zenbat eta nafarragoak izan orduan eta espainiarragoak gara».

Jesus Aizpun, UPNko lehendakaria. Egin, 91-XII-4.

G O R D E T Z E K O A K

URRALBURU MADRILEKO MINISTRO IZAN LITEKE

GABRIEL Urralburu oso maitea dute Madrilén. Julian García Valverdek, iruzur egiteaz salatu dutenetik, oso kolokan du bere Sanitate Ministeritzako lehendakari postua. Renfeko lehendakari ohiak dimitituko balu, Gabriel Urralburu Nafarroako Gobernuako lehendakari ohiaren 'azken' disgustoak bere ordaina izango luke: hark eskuratuko luke postua. Halaxe zabaldu da Iruñeko herrian.

K A R T A J O K O A N

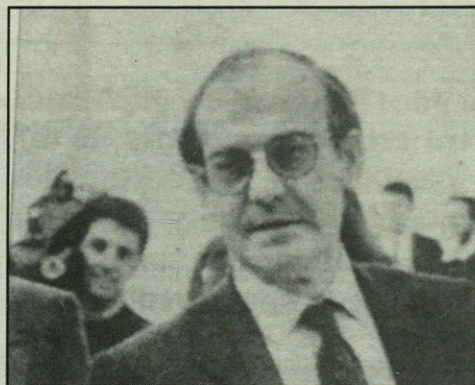
enbido...

...ordago!

«Herri boni ez dio onik egiten borroka reibindikaribo batekin jarraitzeak, eta ezta trasferentziei ere».

Jose Ramon Rekalde, Eusko Jaurlaritzako Justizia kontseilaria. Deia, 91-XII-3.

TOMAS DE LA QUADRA

Estatu espainiarrereko Justizia ministroak adierazi zuenez, «*ETako bi preso esanguratsuk ETaren azken atentatuak kondenatuta ere, Gobernuak ez du inongo asmorik, oraingoz, erakundearekin berriro negoziatzeko*». De la Quadra ustez ETaren baitan iritzi desberdinak daude, eta horiek, ETako presoek sakabanaketa politika dela medio sortu dira, «*ideiak aldatzen eta iritziak askatasun handiagoz esaten lagundu bait du*». Justizia ministroak, bi preso politikoen bisitaldi bateko hitzak grabatzeari buruz, «*erabat legala*» dela nabarmendu nahi izan zuen ●

JON IDIGORAS

Isidro Etxabe eta Juan Antonio Urrutia preso politikoei ETari egindako kritikari buruz, azalpenak eman ditu Jon Idigoras HBko eledunak. «*Nonbait, sakabanaketa eta zatiketa politikak arrakasta izan duela igorri nahi dio Gobernu Espainiolak gizarteari; eta beraz, negoziatzen has daitekeela*». Gorka Martinez ere prentsaurrekoan zen Jon Idigorasekin batera. Haren hitzetan, «*Gobernuak badaki negoziatu behar duela, baina ezker abertzalea makaldu nahi du, eta komunikabideak erabiltzen ditu ezker abertzaleari eta gizarteari mezu faltsuak bidaltzeko*» ●

«Hilabete gutxi egingo ditu terrorismoak, Gobernu zentrala inteligentea bada».

Karmelo Garitaonandia, EHUKO irakaslea. El Mundo, 91-XII-5.

Maastricht, Europaren larrialdiak

EUROPAKO ekialdeko estatu plurinazionalak apurtzera doazen bitartean, mendebaldekoek beren erregio eta nazioen nortasuna estali nahi dute. Europa handi, indartsua eta federala, baina Herrien federazioa izan beharrean, estatuetan oinarritutako federalismoa eraiki nahi da.

Zailtasunak, ordea, ez dira makalak. Erresuma Batuak burugogor jarraitzen du kontinentetik datozen batasun haizeen aurrean: bateratutako politika soziala, moneta batasuna, legebiltzarrearen konpetentziak, Brusseleko burokrazia (egiazkoa izan arren, atxakia britainiarrentzat), europar armada... Guzti horrek 'inbasio' usaia du Erresuma Batuentzat eta, beraz, irensgaitza zaio.

Komunitatearen Hegoaldeko 'txi-roek' ere ez dute azken bagoiko bi-daiariak izan nahi. Espainiak horren

indarrez aldarrikatzen duen kohexio ekonomikoak ez dirudi garrantzi handiegirik duenik 'goikaldekoentzat'. Hegoaldekoek, Espainia buru, kohexioa ez onartzekotan, ez dutela ezer sinatuko mehatxatu dute nahiko modu ahulean. Baina ez bide da horrelakorik gertatuko, orduan hain beldurgarria den «bi abiaduratako tren» egiazkoa bihurtuko litzateke eta.

Gauza bat, gutxienez, argi dute estatuek. Batasunari buruzko akordioak aurrera egiten badu, Europako Komunitatearen izena bazterrean geratuko da eta izen berria Europako Batasuna izango da.

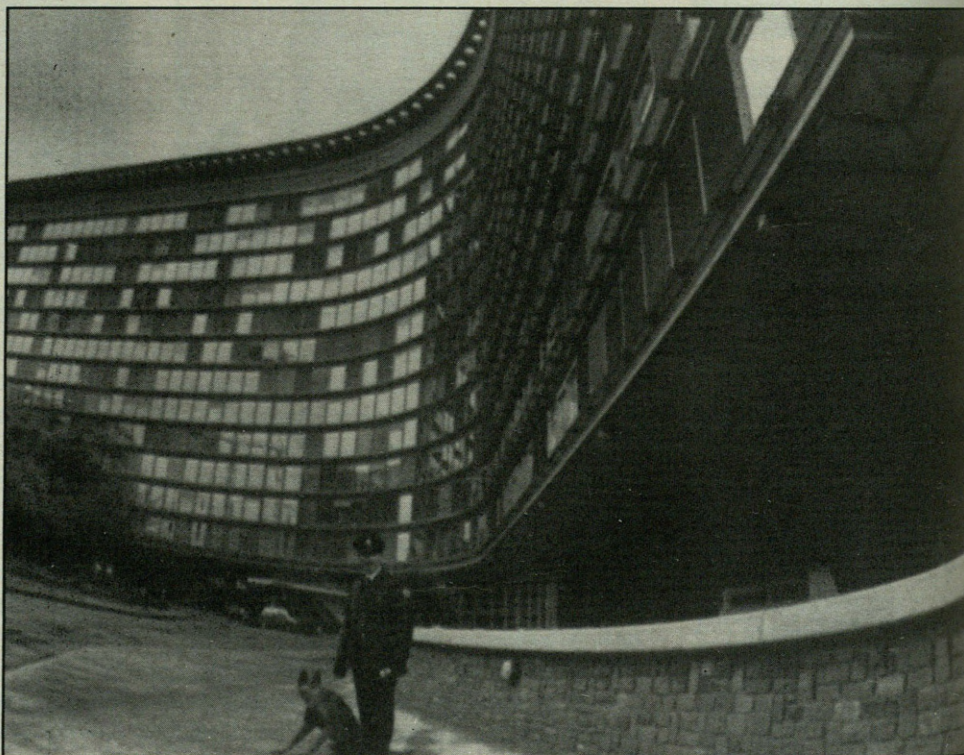
UKRAINIAK independentziaren bideari eutsi nahi dio, zalantza barik, eta hilaren 2an izandako erreferendumak bide horri eusten erabat lagun-

duko dio. Europako Batasunaren lehen soinuak entzuten hasten direnean, Soviet Batasuna gero eta batasun kaskarragoa bihurtzen ari da.

Ukrainia funtsezkoa zen sinatu beharreko Batasun Ekonomikoari begira. Inork ez du hori zalantzan jartzen. Are gutxiago Errusiak eta Boris Ieltsinek, bere lehendakariak. Honen azken boladan behin eta berriro jakinarazi du Ukrainiak sinatzen ez bazuen Errusiak ere ez zuela sinatuko. Dagoeneko bere baieztapenak egiaztatzeko ordua heldu zaio Ieltsini.

Ukrainiako independentziaren erreferenduma eta gero Ieltsin eta Gorbaxov bat datoz Akordioa sinatzearen beharrez, «ez bait dago beste erremediorik». Baina horren nahaspilatua dago politika soviatarra gaur baiezkota eta bihar ezezkota ohizkoa

Maastrichten arazo gutxi egon ez badira, Europako Komunitatearen «egoitza borroka» gero eta nabarmenagoa da. Azokan legez, estatu batek egoitza baten aldeko botoa emango dio besteari, baldin eta honek beste horrenbeste egiten badu... Ruud Lubbers Holandako lehen ministroak, dagoeneko proposatu dio trukea François Mitterrand Frantziako lehendakariari: Strasburg Europako Parlamentua izatearen alde egingo du. Baina Frantziak Amsterdam Europako Moneta Institutuaren egoitza izatearen aldeko botoa eskaini beharko du.

bihurtzen ari dela. Gogoratu besterik ez, Ukrainiak berak zenbat baiezkota ezezkota eman dion Batasun Ekonomikoari. Errusiak, bestalde, beldur dio Batasuneko 'anaia' musulmanekin bakarrik geratzeari, funtsean berak sostengatu beharko bait litzuke eta.

Mikhail Gorbaxov, ordea, oraindik ez du sinetsi nahi Batasuna dagoeneko ezer gutxi dela. Moldavia, Azerbaijan, Armenia, Georgia —eta azkenean agian Errusia bera ere—... beren unearen zain daude. Barneko eta errepubliken arteko gatazkek ez dute independentziaren prozesua laguntzen, ez eta zenbait errepublikaren egoera ekonomikoak. Baina horiek behitatzat beren txandaren zain

— Europako batasunaren lehen soinuak entzuten hasten direnean, sovietarren batasuna gero eta kaskarragoa bihurtzen ari da ●

daude. SESBko agintariak gatazka gogorrenak iragartzen ari dira Batasuna mantenez ez bada. Mehatxuak dira batik bat, baina ez da zantzarik, interes kontrajarrien saltsa hartatik edozer atera litekeela. Baita, «Jugoslaviakoa txiki utz dezakeen gatazka» ere.

AZKENIK, arabiarrek israeliarren plantoirik gordinena jaso zuten Washingtonen. Beraiek nahi dutenean joango direla iragarri dute lasai asko, hots, abenduaren 9tik aurrera. Baina ez hori bakarrik, bigarren txanda honetan oinarritzeko arazoak ez dituztela aztertuko iragarri dute patxada handiz.

Lukas Martinez

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Ikusgarriena ikusteko daukagu

N**AHIZ** eta Estatu Espainiarra baina handiagoa izan, ez da gure mapa europearretan inoiz kabit. NBEn jezarleku bat zegoen bere izenean baina ohorezko bezala kontsideraturik. Bodgan Jmelnitski (Kiev-eko postaletan agertzen zaigun zalduna) hetman-en armadak ukrainiarren independentzi nazionala aldarrikatu zuen XVII. mendearen erdian, baina azkenengo hirurehun urtetan Moskuren domeinupean egon dira.

Nazio zahar eta aberats honek ez du suerte handirik izan iraganen, baina abenduaren lehenengoan izandako erreferendumaren emaitzakerabat argitu du ukrainiarren gogo. Yeltsin, Gorbaxov, Bush edota beste lehendakari europarren nahiaren aurka, ukrainiar herriak estatu berri eta autonomia eraikitzeke nahia agertu du argi eta garbi.

ZER gertatuko da orain daukaten 176 misil nuklear interkontinentalekin, galdetzen du Mendebaldeko Europar Batasunak?

Zertan geldituko dira Gorbaxov eta Yeltsinekin egindako tratuak, komentatzen dute europar, japoniar edo iparramerikar merkatariek?

Ze jokabide hartuko ditu, Kravtxuk lehendakari berriak? Zer nolako ideologiakoa da? Post Komunista, nazionalista, burokrata-liberal berriak?

Inkognita hauen erantzunak ez dira bat ere errazak; baina herri kopurutsu honetaz hain gutxi dakigunez, gauzak askoz ere konplexuak egiten zaizkigu.

ESTATU nuklear berri honek, europar mugimendu antinuklear zabal eta bizienetarikoa daukala, dudarik ez. Edo ahaztu egin zaigu jadanik, Chornobyl-eko plutonioak batibat erabilpen militarra zeukala? Ukrainiarrek esperientzia nuklear tragikoa izan zuten 1986ko apirilean eta oraindik ondorio latzak jasaten dituzte. Umeek batez ere.

Ez dezagun egin orduan demagogiarik, heredatu dituzten arma nuklearrekin. Behin baino gehiagotan esan dute ukrainiar herritarrok, parlamentari zein kargu publikoek beren herrialdea ez-nuklearra nahi dutela. Noizko gauza bera Frantzia eta Ingalaterran?

Ukrainiar independentziarekin Jugoslaviako historia errepikatu daitekeela diote. Stalinekin bultzatutako herrien 'antolamendu' geografikoarekin gauzak oso konponbide zailean aurkitzen dira. Dena den herri bakoitzak bere historia jorratzen du. Nik ez dut ikusten errusiar eta ukrainiarren arteko gatazka militarrik izateko probabilitate handirik. Krimean eta Transcarpatian, aldiz, badaude ukrainiar nazioari uko egiten diotenak. Ea, bada, arazo horiek modu baketsu eta negoziatuan konpontzen diren.

I Ñ A K I B A R C E N A
EHUko zuzenbideko irakaslea

Ukrainia, Europako erraldoien artean

Soviet Batasuneko lau errepublika fundatzaileetakoak izan zenak estatu kolpe ahaleginaren ondoren aldarrikatu zuen independentzia, abuztuaren 24ean. Abuztuan agintariak erabakitakoa abenduaren 2an onetsi zuen ukrainiar herriak, erreferendumez. Nazioarte mailako erabateko onarpenaren zain, aurrerantzean bere kabuz egin beharko dio aurre Europako merkatuari.

INPERIO zaharraren desintegrazioaren beste urrats bat besterik ez da Ukrainiaren independentzia. Ukrainiarren %90ak baietsi zuen independentzia eta Polonia izan zen estatu gisa onartu zuen lehena. Beste askok, EEBB euren artean, aurki onartuko du-

tela iragarri dute.

Iazko uztailen legebiltzarreak Ukrainiaren subiranotasuna aldarrikatu zuen. Abuztuaren 29an, independentzia aldarrikatu ondoren, SESBren desagertzea penakiditako akordioa sinatu zuen Errusiarekin. Akordioari baiezkia eta

ezezka aritu zaio harez gero. Hilzorian dagoen SESBri azken ziztada eman dion Ukrainiak, hala ere, jaiotzeaz dagoen ES Bren (Estatu Subiranoen Batasuna) kide izan liteke oraino. Aukera txikia da, zalantza barik, baina oraindik ere aukera. Eta horrela onartu zuen errepublikako lehendakaria izendatu berri den Leonid Kravtxuk: «*baldin eta sartzen bagara, independentziaren aldeko botoak batasun berrian erabateko askatasunez sartzeko ahalmena emango digu*».

Mendebaldeak beldurrez ikusi du ukrainiarren erabakia. Arma nuklearrak dituzten errepubliketako agintariak behin eta berriro egiten dituzte adierazpen lasaigarriak. Baina Batasu-

«*Ukrainia galtzen badugu, gure burua galtzen badugu*» esan zuen Leninek. SESBren jaiotza garaietatik urrun, Gorbaxovek ere gauza bera esan zuen: «*SESB ezin izango litzateke Ukraina barik bizi*». Eta Ieltsinek ere ezinbesteko ikusten zuen ukrainiarren parte hartzea Batasun berrian, «*Ukrainiak sinatzen ez badu Errusiak ere ez, Errusiaren egoera goitik behera aldatuko litzateke eta*».

Mendebaldeak beldurrez hartu du ukrainiarren erabakia. Jugoslaviako errepublikaren arteko gatazken ondorioak ikusirik, SESBko balizko gatazkak zirrara sortu du Europako gainontzeko estatuetan. Ikara biziarekin ikusten da Errusia eta

Ez dirudi ukrainiarrek Batasun berriaren hitzarmen ekonomikoa sinatuko dutenik.

■ Nekazal produkzioaren %23rekin, Ukraina SESBko garautegia da; laboreen erdia ia bertatik ateratzen da ●

naren desintegrazioak indar nuklearraren dantza ekar lezake, errepublika desberdinak, eta batik bat Errusia eta Ukraina, elkar ulertzera heltzen ez badira.

Ukrainiaren artean sor litekeen gatazka, areago biek arma atomikoak dituztenean. Anatoli Sobtxak San Petersburg-eko (Leningrado) alkatea eta Errusiako agintari ospetsuenetakoak dioen legez, «*Ukrainiak hitzarmena sinatzen ez badu*

■ Egitura industrialak Europako merkatuari aurre egiteko zaharkitua eta atzeratua da ●

eta independentziaren bi-
detik abiatzen bada, Erru-
siak lurralde errebindika-
zioak egingo dizkio. Batak
eta besteak dituzten arma
nuklearrak kontuan bar-
tuta, ez litzateke zailagerta
litekeena iragartzea».

Ukrainiak iragarri du jada
450.000 pertsonako armada
sortzeko asmoa duela.
Frantziarena baino handia-
goa.

Ukrainia —Errusia, Bie-
lorrusia eta Kazakhstane-
kin batera— arma nuklearrak
dituen errepublika da. 176
zulu nuklear ditu, Frantzia
eta Erresuma Batuak baino
indar nuklear handiagoa
beraz. Hala ere, indepen-
dentzia lortu eta berehala,
legebiltzarreak Ukraina
«lurralde ez nuklearra» iza-
tearen aldeko aldarrikapena

Estalinismoak gogor isilarazi zuen nazionalismo ukrainiarra garaile da azkenean.

egin zuen. Mendebalde-
a lasaitzeko jadanik onartu
ditu zenbait neurri, euren
artean arma nuklearraren
hedadudaren aurkako
akordioa, eta arma nuklear
estrategikoak murrizteko
dauden akordioetan parte
hartzea.

U Etorkizun ekonomikoa

Ukrainiaren patuak Erru-
siarenarekin bat egin du az-
ken hiru mendeetan.
1922ko abenduaren 30ean

lotu zitzaion Batasunari, eta
harez gero mugimendu na-
zionalistak noizbehinkako
agerpenak izan ditu. Ho-
rietatik gogorrena II. gerra
mundialaz geroztik 50. ha-
markadaren hasierara arte
iraun zuen erresistentzia ar-
matuak. Halaber, Munduko
Bigarren Gerrak hereden-
tzia utzi zion Ukrainiari:
NBEn jazarlekua, nahiz eta
sinbolikoa den.

Ukrainia SESBko bigarren
potentzia ekonomikoa izan
da beti, Errusiaren ondoren.
Nekazal produkzioaren
%23rekin, SESBeko garau-
tegia da. Laboreen erdia ia
Ukrainiatik ateratzen da.
Ekiloreen %44, azukrearen
%52 eta nekazal mailako
beste produktu ugari. Ala-
baina, garautegia izateaz
gain, industrial mailako
potentzia handia da. Erru-
siatik produkzio industria-
len %60 ateratzen bada,
Ukrainiatik %16 eta Bielo-
rusiatik %4.

Ez dira hor bukatzen
Ukrainiaren aberastasunak,
zenbait lehengaitan ere
SESBko hornitzaile garran-
titsuenetarikoa da eta.
1989ko datuetan oinarrituz
SESBko ikatz produkzioaren
%24 eta burdinaren %46
produzitzen zuen. 70. ha-

markadara arte gas naturala
eta petrolioak produzitzen
bazituen ere, gaur egun
beste errepubliketatik ere
ekarri behar ditu energia
horiek. Eta, egun, ekialdeko
gainontzeko herrialdeei
gertatzen zaien legez, defizit
energetiko hori izan liteke
bere oztopo ekonomikorik
larrienetakoa. SESBrekiko
apurketa ekonomikoak,
bestalde, so-beran dituen
produktuak ezin saltzea
ekar liezaioke. Egundak
altzariaren herena produzitzen
du, siderurgia produktu
ugari, motore elektrikoak,
automobilak, produktu ki-
mikoak, kamioi, traktore eta
abioiak... eta SESBko tele-
bisten %35 esaterako.

Alabaina, egitura indus-
trial indartsua izan arren,
oso zaharkitua eta atzeratua
da, Europako merkatuari
aurre egiteko. Kapitalis-
moaren munduan murgildu
eta bertan lehiatu behar iza-
tean, aurrerantzean indus-
triaren berregituratzean
izango du bere erronkarik
handiena. Areago joan den
asteen ESBren jaiotze ituna
bere aldetik indarrak gabe
utzi duenean.

Xabier Letona

Ukrainiaren garrantziaz

● **Azalera:** 603.700 kilometro karratu (Estatu fran-
tseza baino zertxobait handiagoa).

● **Populazioa(1989):** 51.452.000 biztanle. %72
ukrainiarra, %22 errusiarra, %1 bielorrusiarra, %0,6
moldaviarra.

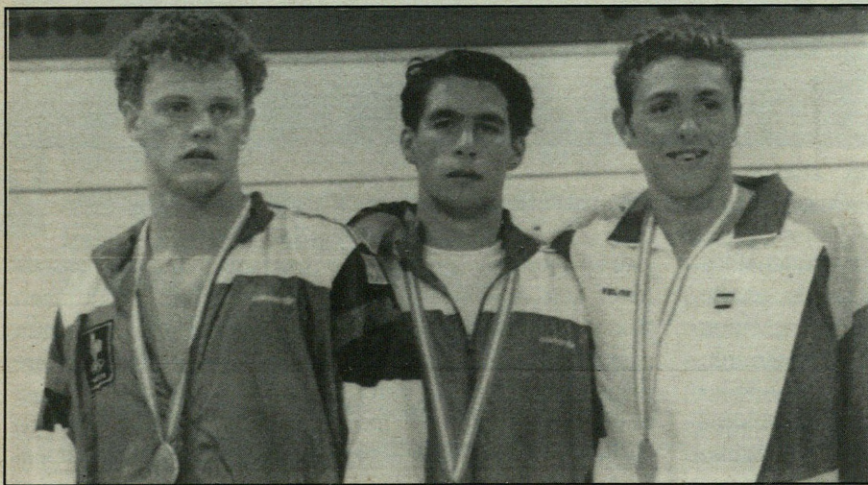
● **Populazio dentsitatea:** 85 biztanle kilometro
karratuko.

● **Enpleguaren banaketa:** %20 nekazaritzan, %40
industrian eta %5 zerbitzuetan.

● **Produkzio garrantzitsuenak:** Ikatza, petrolioak,
burdina, manganesoa, merkurioa, laboreak (garia, ar-
toa, garagarra), azukrerremolatxa, girasola, patata,
lihoa, abeltzantza.

● **Garrantzi ekonomikoa:** SESBko BPGren (Barne
Produktu Gordina) %16,2.

HISTORIA ETA GERO

■ KIROLARIAK ETA ESPIAK ALDI BEREAN

LUTZ DOMBROWSKI txapeldun olinpikoak «Der Spiegel» astekari alemaniarrean egindako elkar hizketan baieztatu zuenez, orain dela gutxi desagertutako Aleman Errepublikaren Demokratikoan hainbat kirolari eta entrenatzaile, bera barne, Eki Alemaniako zerbitzu sekretuetako informatzaileak ziren. Moskuko 1980eko joku olinpikoetan luzera saltuko modalitatean urrezko domina irabazi zuen kirolari honek, joan zen astean Eki Alemaniako estatuaren segurtasunerako ministeritzaren «kolaboratzaile ez ofizial» bezala aurkeztua zuten. Dombrowskik bere adierazpenetan azaltzen duenez, bera ez zen hau egiten zuen kirolari bakarra. Kirol zentruetan jasotzen zuten heziketaren arabera, kirola klase borroka egiteko beste era bat zen.

■ MUSU BATEZ KUTSATU? EZ, JAUNA

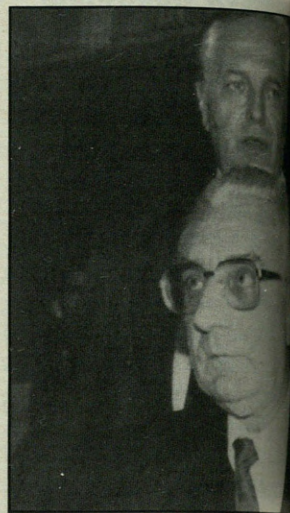
FERNANDO AIUTI imunologo italiarra, HIES gaisotasunari buruzko ez-

tabaida batean parte hartzen ari zen eta halako batean, ahoz ahoko musu sakonak gaisotasunaren kutsadura bidea izan ahal litezkeen galdetu zioten kazetariak. Jakitun italiarra, hitzik esan gaŕe, jaiki eta bertan zegoen emakume seropositibo bati gartsuki eman zion musu bat, kontrakoa zioten teoriak deuseztatu asmoz.

■ PRESERBAGAILUEN EURIA PRAGA GAINEAN

EKIALDEKO herrialdeetan aldaketa ugari izan dira azken urteotan, eta alor guztietan gainera. Joan den astean, Martin Bojar Osasun ministroaren aginduz, globo batek 6.000 preserbagailu bota zituen Txekoslovakiako hiriburuaren gainera. Jendea hasieran harriturik geratu zen, baina zer ziren konturatu orduko denak jasota zeuden. Globokoek, ekintzaren arrakasta ikusirik, Txekoslovakiako diputatuentzat gordeta zeuzkaten azken hoge preserbagailuak ere bota egin zituzten.

E L L E M E L L E

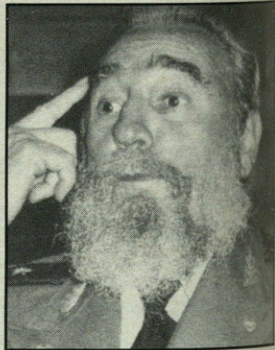

«Guda ezin izan da ekidin, baina bildako, zauritutako eta milaka errefuxiatuek gure errepublikaren independentzia ziurtatzeko balio izan dute».

Franjo Tudjman, Kroaziako lehendakaria.

«Ez da posible hauteskundeak burutzea, Cuba moduan orain, gasolinarik ez duen herrialde batean».

Fidel Castro, Cubako estatuburua.

«SESBko desintegrazioak errepublikaren arteko guda ekarriko du eta hondagarria izango da mundu osoarentzat».

Mikhail Gorbachov, SESBko lehendakaria.

O I H A R T Z U N A K

ALAN GARCIA BARKATZEAGATIK KRITIKAK PERUN

AUZITEGI Goreneko Roger Salas bozeramaleak Alan García lehendakari ohiak bere gain zuen akusazioarengatik eskulpatzea erabaki du, eta honetarako ematen duen arrazoia frogatzea falta da. Lehendakari ohiari bere botereaz aberasteko baliatzea leporatzen zitzaion. Aipaturiko Salasen erabakiaren ondoren Perun hainbat kritika entzun dira. Ganbarak, ikertzeko egindako eskakizunari Salasek ezezkoa eman dio. Ondorioz, Miguel Vega senatore liberalaren ustez Salasek nahiko subjektiboki hartu du erabaki hau, 1988an Alan Garcíaren alderdiaren abokatu konbentzioa berak antolatu zuelako.

«Israeli inork ez dio nazioarteko konferentziarik inposatuko».

Yitzhak Shamir, Israeleko lehen ministroa.

«Pearl Harbour-en deuseztapenagatik ez dugu zertan barkamena eskatu behar».

Iyozou Fujita, aintzinako piloto japoniarra.

«Israel komertziazten dagoenez, ezer itzuliko ez duela esatea El Cairoko bazar batean erregatatzea bezain arrunta da.

Saltzaileak abal duen gebiena eskatzen du eta erosleak aldiz, abalik eta gutxien eskaintzen du; azkenik konpromezu batera helduz».

Aliedin Helal, egiptiar delegazioko partaidea.

SOZIOLOGO SOVIETARREK ALTXAMENDUAK IRAGARRI DITUZTE

SESB-KO elikagai produkzioaren krisialdi larria eta prezioen gorakadaren ondorioz sortutako egoera aztertuz, Tatiana Koriaguina soziologo soviatar ospetsuak azaldu duenez, populazioak altxamenduak eragin ditzake. Koriaguinaren ustez, arazo larriena Ieltsin lehendakari errusiarraren erreforma plangintzan aurkitzen da. Bere ustez, proposatutako metodo tradizionalak ez dira baliagarriak jenero horretako ekonomia aurrera eramateko. Egoera ekonomiko latz honetan estatuak produkzioa jaitsi eta prezioak igo ditu, urte honetako irabaziak aurreko urtetakoekin orekatuak egon ahal izateko. Prezioen igoera hau dela eta familia bakoitzeko gastuak, elikagaiei dagokienez, %36-42 bitartean igo dira urtebeteen.

Beira eta paperaren birziklapena, etorkizunerako irtenbidea

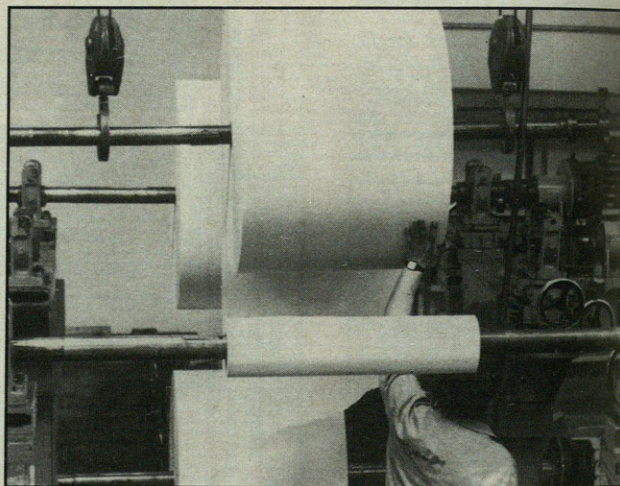
ERABILITAKO BEIRA ETA PAPERA, LEHENGAI MERKEAK ETA BERRIAK

Askotan filme amerikarrek ematen dizkigute halako irudiak: etxeko andre bat zaramako poltsaz inguratuta. Honetan beira, bestean papera, hirugarren batean biodegradablea, beste batean plastikoa... Euskal Herri mailan, ildo honetatik, lorpen handiena, eta bakarra, beirarako edukinontziak dira, askotan, gainezka eta botilaz inguratuta. Dena den, eta asmakizun berri honi esker, beira eta paperaren fabrikazio prozesua izugarri merketzen da, lehengaien kostua askoz ere baxuagoa delako.

XANPAINA botila koloretakoak, ardo gorriaren zuriak, turroiaren eta mazapanen kutzak, izoztutako langostinoen plastikoa, gonbidatuentzat garagardo botila txikiak, 'olantzeroen' kolorezko paperak... Gabonetako hondakinen pilaketa izugarria da. Azkenean, hipermerkatuan dirutza utzi eta Zorionak! opatzen dizkiguten plastikozko poltsek hainbat zarama mota sartzeko balio dute. Bizitza mailaren

igoera aurrez egindako elikagaien kontsumo handiagoa ekarri du. Honen ondorioz, hondakinen kopurua

Beiraren birziklapenerako Holanda, Suitza eta Frantzian erabilitako teknologia eskuratu zen ●

Birziklatu gabeko kilo bat paper egiteko zurezko bi kilo behar dira.

ere dextente handitu da. Ohitura aldaketa honek, paper eta kartoizko bildukinen produkzioa ekarri du, beirazko ontzien areagotzea ere nabarmentzen den bitartean.

Oraingoz, beiraren erabilerak ez du gehiegi suposatzen. Suedian kalkulatu da hondakin guztien %6 eta 8 artekoa dela. Dena den, material honen pilaketa arazoa bihurtu zen zenbait

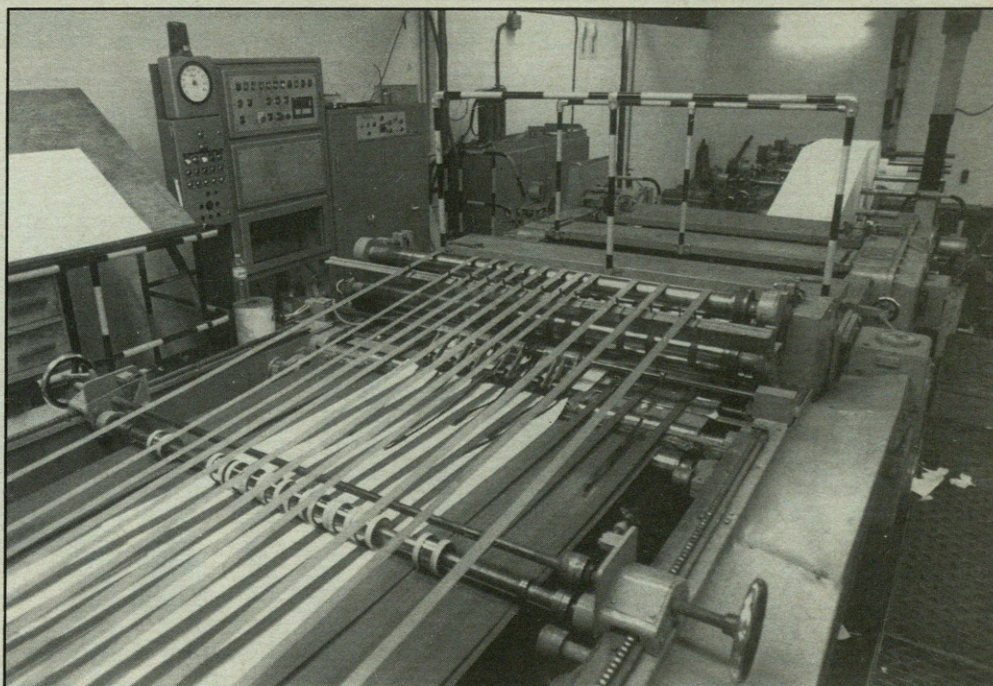
udaletan. Honi aurre egiteko, ANFEVikoe (Beirazko Ontzi Autonomikoen Enpresen Elkarteak) beiraren birziklapenari ekin zioten. Horretarako Frantzia, Holanda edota Suitzan erabilitako teknologia eta sistematik eskuratu zituzten. Adibidez, botilak garbitzeko eta etiketak kentzeko makinak ekarri zituzten. Honi esker, beira birziklatzeko erabiltzen diren labeek anhidrido

karbonikorik ez askatzea lortu zuten. Errotak jarri ziztuzten beira birrintzeko eta lehengai merkea bihurtu zuten.

ANFEViko Jose Luis Urkizaren ustez, hiru dira beiraren birziklapenak dakartzan abantailak. «Zaborte-
giak kontrolpean egoteak laguntzen du, beira ez delako txunditzen era natural batez; bestetik, silizezko barearen kontsumoa gutxitzen du eta energia aurrezten da».

Paper garbia

Paper birziklatua egiten duen enpresa bakarra Le gorretan dagoena omen da. Paper lisatuak, egunkariak, kartoiak, aldizkariak, ebakinak, liburu zaharrak, trapuak, eta abar erabiltzen dira paper birziklatua egiteko. Gure hondakinen %18 suposatuz, urtero biztanle bakoitzak 60 kilo paper botatzen ditu zaramara. Joan

Erabilitako papera birziklatzeko kolorea kentzen duen makina da garestiena.

den urtean, Estatu espainiarrean produzitutako paper guztiaren %40 birziklatu zen. Hau dela eta, 30 milioi zuhaitzen ebaketa ekiditu eta petroleozko 700.000 tonen produzitzen duten

energia aurreztu zen. Paper berriak eta birziklatuaren arteko desberdintasuna

Erabilitako papera oso lehengai merkea bihurtu da

lehengai da —zura edo erabilitako papera—. Bi lehengai hauek paper pasta egiteko erabiltzen dira. Energiaren aurrezkiaren aldetik, tona bakoitzeko birziklatuak arruntak baino 6 aldiz gutxiago behar du eta ura, 200 aldiz gutxiago. Bi kilo zur beharrezkoak dira paper birziklatuak behar duen prozesua paper arruntarena bezalakoa da, salbuespen batekin: erabilitako pape-
rak kolorea kentzeko makina behar du, eta makina hau da prozesuan dagoen garestiena.

Paper birziklatuak bete-

tzen duen funtzio ekologiko bakarra, beraz, zuhaitzen ebaketa ekiditea da, fabrikak eragiten duen kutsadura berbera bait da, prozesu kimikoa berdina da. Kalkulatzen da paperaren %85 eta 90 artean birziklagarria dela eta ildo honetatik, Iruñea izan da paper erabiliaren bilketan gehien parte hartu duen hiria, kale eta toki desberdinetan eduntziak jarriz.

Baina, lehen aipatu bezala, paper birziklatua egiteak kostoak merketzen ditu. Normalean, zura edota paper pasta inportatzen dira eta, aldiz, erabilitako papera oso lehengai merkea da. Nahiz eta prozesua berbera izan, paper birziklatua askoz ere merkeagoa da eta arrazoi horregatik, paperfabrikek paper birziklatuari ekin diote. Oraingoz, erakunde publikoak dira, batez ere, mota honetako papera erabiltzen duten bakarrak.

Myriam Gartzia

Etxeko ekologia

ETXETIK egin dezakegun ekologia funtsezkoa da birziklapenaren bidea errazteko:

Energia aurrezkia, elektrikoa bereziki, kontsumo arrazionaldu eta etxearen isolamendu termikoari esker. Ur berroa txurrua beharrezkoa denean, soilik, zabaldu. Sukaldean presiozko lapikoak erabili eta sua betetzen duten ontziak. Hozkailua behin edo behin desizoztea komeni da, izotzaren kapak kontsumoa igoarazten duelako.

Bihurgarriak diren

ontziak aukeratu. Posible ez bada, beirazko botilak erabili eta edukiontzietara eraman.

Papera gorde, salatzeko edo biltzeko.

Pilak edukiontzi berezietan gorde.

Plastikozko ontziak eta tetrabrikak birzikla daitezke.

Pinturak, koipeak eta disolbatzaileak ontzi itxietan eta zaramara bota, komunetik bota beharrean.

Gurdiaren erabilera gomendatzen da, plastikozko poltsen erabilera ekiditzeko.

GANADU KONTRABANDOAK MUGARIK EZ EUSKADIN

Ganadu lapurketa azken urteotan goraka egin duen ekintza izan bada, ganadu horrekin egiten den kontrabandoa ez da batere berria. Hego eta Ipar Euskal Herria banatzen dituen muga betidanik izan da legez kanpo zeharkatua milaka eta milaka ganadu bururekin. Azken asteotan Baztan inguruan desegin den ganadu kontrabandoko sareak gaurkotasuna eskaini dio gai honi. Aurtengoa azkena izan daiteke kontrabandistentzat, datorren urtean mugak desagertzeaz daude eta.

AZAROAREN azken bi asteetan ganaduaren kontrabandoa komunikabide guztietara itzuli da berriro ere. Hiru goardia zibil eta Arizkuneko garraiolaria bat

atxilotuak izan ziren egun horietan, ganadu kontrabando sare bateko partaideak izatea leporatzen zitzaielako.

Benemeritako patruilak

non kokatuko zirenaren informazioa eta isiltasunaren truke, kontrabandoz pasatako txahal bakoitzagatik dirua jasotzen omen zuten hiru goardia zibilek.

Kamioietan garraiatzen dira mugaz batetik bestera txahalak. Horretarako prestatutako etxaldeetan agiriak aldatzen dizkiete.

Kamioilariak berriz, Estatu frantsesa eta Baztan arteko muga gauez zeharkatu ondoren, ganadu ez legala garraiatzen zuen bere kamioian.

Aurtengoa, kontrabandoko 100 akta idatzi dira dagoeneko, eta hauetatik 40, ganaduari buruzkoak. Kontrabandoa delitutzat hartu ahal izateko, harrapatutako merkantziaren balioak 1.000.000 pezetatik gorakoa izan behar du, iaizkoan zazpi aldiz gertatu zena. Harrapatutakoa ez bada zifra horretara heltzen, infrakzio bat burutu dela estimatzen da, eta hau sarriagotan ematen da urtero.

Iaztik, eta Nafarroako Gobernuaren erabakiz, harrapatutako abereak Animalien Babeslearen hiltzearen sakrifikatzen dira, sanitate arrazoiengatik, ganadu buruak normalean frantses ekonomia ezkututik datozeelakoan, gaitzak erraz ekarriaz.

Aspaldiko gauza

Baina guzti hau ez da gauza berria. Euskal Herriko Hegoalde eta Iparralde ba-

Ipar Euskal Herriko ferietan erosten dira Hegoaldean kontrabandoz azalduko diren ganadu buru asko.

natzen dituen mugaren inguruko herri guztietan entzun daitezke kontrabandoaren inguruko istorio harrigarri ugari. Auritz, Baztan, Irun, Sara, Aldude, Baigorri... Bertako herritar guztiek dute senideren bat kontrabandoan ibilia edo oraindik aritzen dena.

Xabier Iparraldekoa da. Bera duela berrogei urte aritzen zen muga alde batetik bestera zeharkatzen. *«Hogeitabi urte nituen —esaten digu gizon honek—, eta etxean ez zen dirurik guztiak mantendu abal izateko. Bigarren Gerra amaitu berria zen eta ez genuen sosik»*.

Mandoak ziren gehien pasatzen zituenak Xabierrek Estatu espainiarrera. Mendia oso ongi ezagutzen zuten bertako gazteek, eta mendiko goardiengandik ihes egiteko nahitaezkoa zen ingurua buruz jakitea. «Gaueko lana» (kontrabandoa) ilunbetan egiten zen. Behiak eta txahalak He-

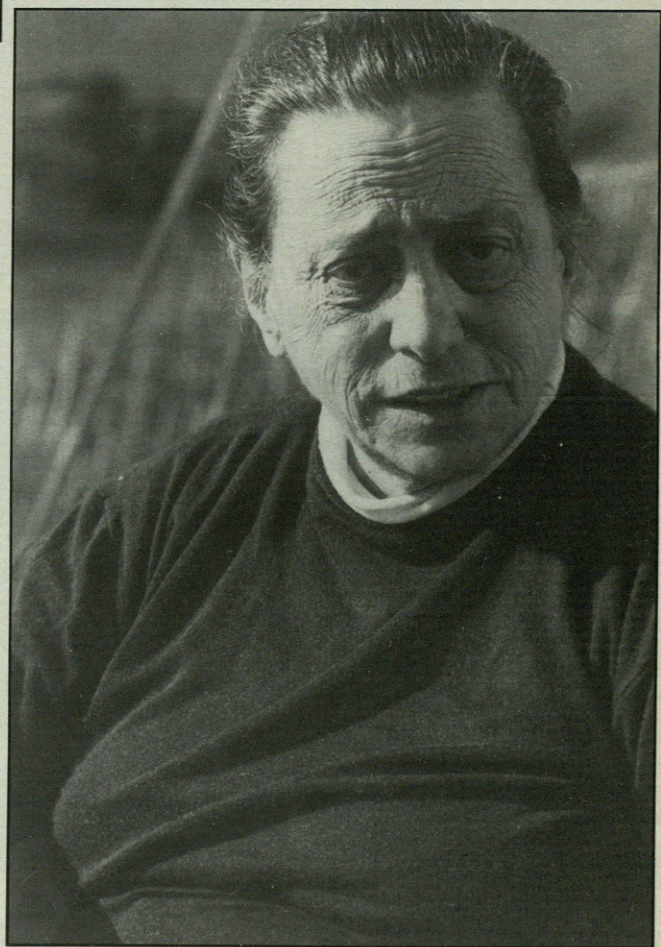
goaldera eta haragitarako zaldi zaharrak Iparraldera.

Garai bateko kontuak dira ordea hauek, eta gaur egun beste sistema batzuk erabiltzen dituzte kontrabandistek. Kamioiak hartu, mugaraino joan, eta bertan beste kamioi bat izaten dute

■ 1993 urte kezka garria da kontrabandoan ibiltzen direnentzat, muga desagertuko dela eta ●

zain. Ipurdiz ipurdi jarri bi kamioiak eta batetik bestera pasatzen dira abereak, inolako arazorik gabe. Hala ere, komenigarria izaten da mugako goardien artean «lagunak» edukitzea.

Dirudienez, Ipar Euskal Herriko kontrabandistek ez dute hainbeste arazorik.

Marie-Laure Eiherabide, Baionako Nekazal Ganbarrako lehendakariaren arreba den alduetarrarentzat, «Estatu frantsesean behi gehiegi daude egun. Lehen Italiara bidaltzen ziren

Marie-Laure Eiherabidek dio Gobernu frantsesak erraztasun handiak eskaintzen dizkiela kontrabandistei.

Juancar G. Alberca, Irungo aduanako langilea

«Beti izan da kontrabandoa, eta uste dut beti izango dela»

ARGIA. *Zer ganadu mota pasatzen da gebien mugatik?*

J. G. ALBERCA. Behiak. Irunetik pasatzen direnak Holandatik datoz gebienetan.

A. *Zer nolako kontrola ezartzen zaie Euskal Herrira sartzen diren ganadu buruei?*

J.G.A. Oso gogorra. Batez ere sanitarioa. Abere bakoitzak bere ezaugarri guztiak idatziak ekartzen ditu orri batzuetan. Lau edo bost orri izaten dira, eta larruaren kolorea, ize-na, adina eta hamaikatxo datu azaltzen dira bertan. Nortasun agiria dela esan daiteke.

Albaitaria ere badago mugan. Berak ikusten ditu animalia guztiak, inolako gaitzik dutenak sar ez daitezen hemen. Garraioa ere oso baldintza txarretan egiten da askotan.

A. *Asko ordaintzen al da ganadua pasatzerakoan mugatik?*

J.G.A. Beno, beste edozer merkantzia pasatzerakoan bezala ordaintzen da. Ez gehiegirik.

A. *Zerbait arrarorik somatzen denean zer egiten duzue mugan?*

J.G.A. Paperetan fijatzeko gara bereziki. Ganaduak jatorrian jasaten dituen analisiak eta azterketak,

eta mugara heltzen direnean paper batzuetan izaten ditugu emaitza guztiak. Hauez fidatzen gara beti, eta albaitariak egiten duena paperetan azaltzen dena ziurtatzea da. Banaka pasatzen diru abere guztiak. Badira beste zenbait gauza ez direnak hain zehazki begiratzen, baina hori bai. Eta osasun baldintza guztiak betetzen ez badira ez dute mugarik pasatzen.

A. *Iparraldetik bonantz pasatzen diren txabalez zer dakizue Irunen?*

J.G.A. Ez gehiegi. Hemendik ez dira ia ikusi ere egiten. Normalean Baztan ingurutik pasatzen dira.

A. *Eta Estatu espainiarretik frantsesera pasatzen al dira abereak?*

J.G.A. Oso gutxi.

A. *Baztan inguruan atxilotetak izan dira. Zer iritzi duzu horretaz?*

J.G.A. Uste dut oso zaila dela horrelakoak kontrolatzea. Beti izan da kontrabandoa eta uste dut beti izango dela. Nahikoa da diru gosea duen edozein zaindari topatzea.

Azken atxilotetak direla eta, abere asko daude Iparraldean Hegoaldera pasatu zain.

buru asko, baina merkatu hori agortu egin da, eta aduanakoek begiak bersten dituzte bost edo sei hilabetez, komeni zaielako. Iparraldean ditugun bi feria nagusietatik, ganadu

buru asko eta askok Hegoaldean amaitzen dute». Gobernu frantsesa gustora gelditzen dela dio emakume honek, «baragia nonbaite-
ra bidaltzen delako».

Buru bakoitzari dagokion

nortasun agiria da geratzen den arazo bakarra. «Iazko azken bi hilabeteetan, 100.000 ganadu bururen nortasun agirien arrastoa galdu zen Rabastenneko ferian. Hemen belarririta-

koak aldatzen dizkiete, eta Hegoaldean paper faltsuak eskuratzeaz arduratzen dira». Azken aldiari egindako atxiloteten eraginez abere asko Iparraldean Hegoaldera pasatzeko zain daudela dio emakume honek, kontrabandistak beldurtu egin direlako.

1993 urte kezkarria da kontrabandoan ibiltzen direnentzat. Muga desagertzeak negozioa desagertaraziko duelakoan daude, eta Xabierrek «zer egingo dute orduan kontrabandoari esker mantentzen diren familia guztiak» galdetzen du. Marie-Laure ere kezka horren ispilu da. «Betidanik izan da kontrabandoa bemen, eta bertako askok ez dakite besterik egiten».

Amagoia | ban

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

DIFERENTE C.B.
Gran Via kalea, 11
GROS AUZO — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

GORA-BERA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
HERNANI

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALIZA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO AIETE
Etxadi Salla
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO

Vivodist

«Irratia eta kaseta direla eta, jendea aspertu egiten da kantuekin»

Lizartzara joan behar izan dugu Kaxianorekin hitz egitera. Euskal Herri osoan ezaguna «Zorionak», «Itsasontzi baten» eta hainbat eta hainbat abestirengatik, hamazazpi urterekin itsu geratu zen gizon honek musikaz bere bizitza egin zuen. Disko berri bat kaleratzear, abesteko gogoia ez du galdu oraindik.

ARGIA. Noiz hasi zinen plazarik plaza soinua jotzen?

KAXIANO. Hamazortzi urterekin hasi nintzen. Hamazazpi urte betetzerako itsu geratu nintzen. Zauri handirik ez nuen izan, baina barrena baten fogonazoarekin begiak erre egin zitzaizkidan, eta handik urtebetera jadanik hortik nenbilen soinuua joaz. Hasieran herrian, gero ingurukoetan. Gaurdaino. Zaletasuna banuen lehendik, baina istripuaz geroztik hasi nintzen.

A. Euskal Herri osoa zebarkatu duzu urte guzti hauetan. Ez al da nekagarria harantz eta honantz ibiltzea denbora guztian?

K. Bai. Baina, hala ere, nekagarriagoa zen orain dela hogeitamar urte ibiltzen ginen bezala ibiltzea. Ordu asko ziren, behintzat egun

osoa herri batean pasatu behar izaten genuen. Egunez lehenak jaiki eta gauez azkenak erretiratzen ginen. Gaur egun denbora gutxiago galtzen dugu. Beste mo-

du batera ulertzen zen.

A. Eta jotzen ez duzunean zer egiten duzu?

K. Hemen egoten naiz beti, Lizartzan. Goizean jaiki, zerbait gosalduta, eta ateri bada-go bueltatxo bat eman, zazpi edo zortzi kilometrotakoa. Gero, abesti berriak egin, zuzendu eta ariketa batzuk. Horrela joaten zaizkit egunak.

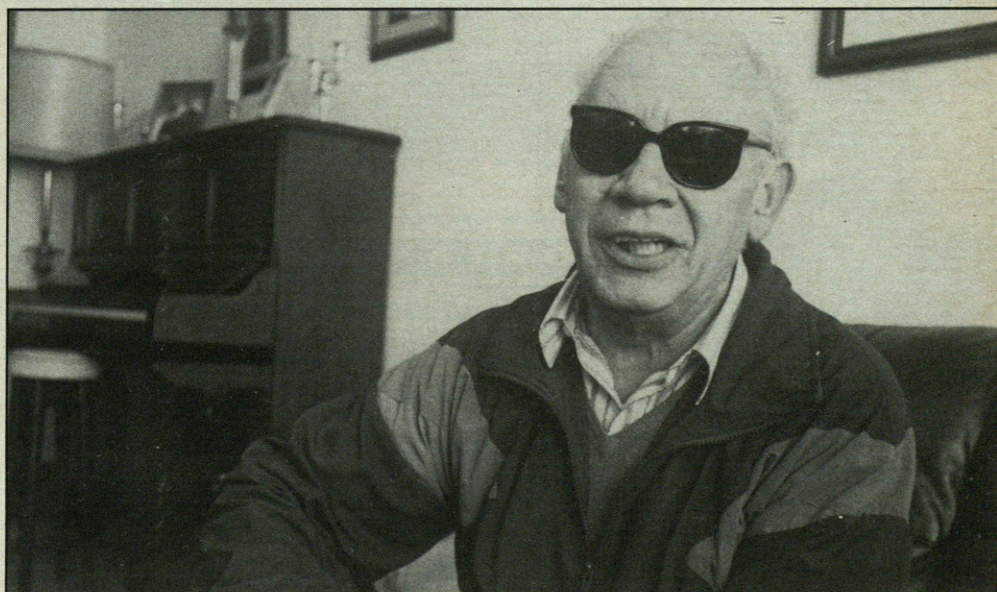
A. Eta nola konposatzen dituzu zure kantak?

K. Gehienak gauez. Ideia edo hitza sortu, hasiera ba-

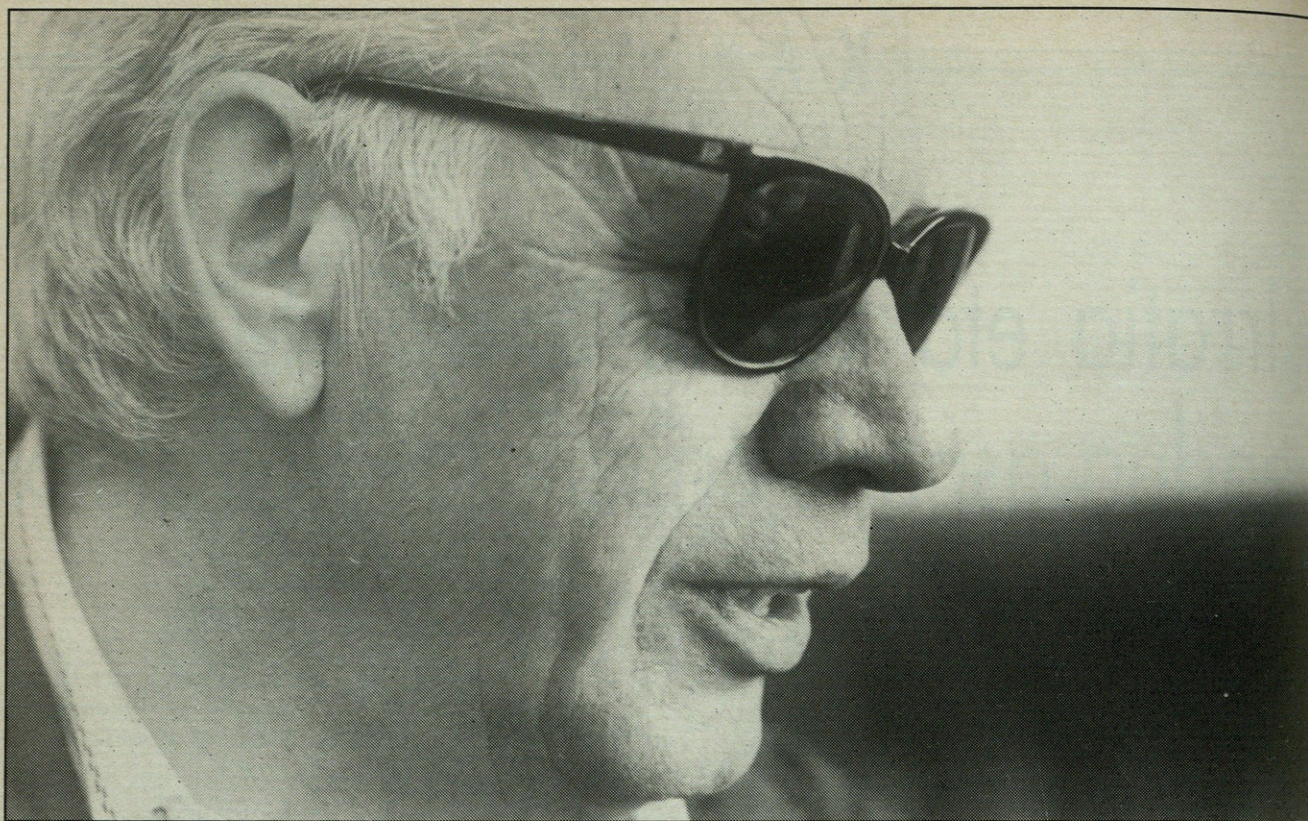
karrik, gauez izaten da normalean. Gero, egunez, hori zuzentzea besterik ez zait gelditzen.

A. Zure kanta guztiak alaiak eta herrikoiak dira. Zerk eraginda?

K. Neure izakeragatik. Gainera, horrela ibili izan naiz beti, herriz herri. Erromerietan herrietako giroa ezagutu izan dut. Gainera, orain dela hamabost bat urte hasi nintzen kantuak egiten, eta nere helbururik haundiena euskarazko dantza girorako

«Beharrarekin erretiratzea baino nahiago dut gauza naizela erretiratzea».

«Uste dut azkeneko zortzi urteotan berreskuratzen ari dela erromeri giroa».

kantuak egitea da. Garai hartan fandangoa, arin-arina, «dulce meneo»a eta antzeko guztiak erdaraz izaten ziren, eta ni hasi nintzen euskaraz.

A. Aldatu al da garai hartako giroa?

K. Bai, asko. Uste dut hala ere piska bat girotzen hasi

dela berriro ere. Lehen, herri txiki batera joaten bazinen jotzera, errege bezala hartzen zintuzten. Urtean lau aldiz entzuten zuten soinua, eta zorutzen jartzen ziren. Gaur egun, irratia eta kasetak direla eta, jendea aspertu egiten da kantuekin.

Erromeri giroa ere aldatu egin da. Lehen eguerdi aldean hasten zinen jotzen eta jendea dantzatzen hasten zen berehala. Gaur egun, egunez dantza egitea debe-

katua dagoela iruditzen zaio nonbait jendeari. Hala ere, uste dut azkeneko zortzi urteotan berreskuratzen ari dela erromeri giroa. Jende gehiagok egiten du dantza.

A. *Tapia eta Leturia eta Kepa Junkera bezalako musikarien eraginik izanal daiteke hor?*

K. Trikitilarietan asko aurreratu da. Ezagutu nituen Elgeta zena eta Sakabi. Ondoren Laja etorri zen, nere

ustez aldaketa handienak ezarri zituen, eta Martin. Trikitilari gazte izugarri dago, eta oso ondo jotzen dutenak gainera. Baina Tapia, Junkera eta hain ondo jotzen dutenak, fandango arrunt batekin ezin daitezke errenditu, daukaten trebetasunagatik. Nik esango nieke horiei trebetasun libreko txapelketa batera joateko. Herejiak egiten bait dituzte soinuarekin.

A. *Ongi ikusten al duzu orduan estilo desberdinak nabastea?*

K. Bai, zergatik ez ba? Hori bai, erromeri batera joan, ermita ondo batean, eta trikitia eta fandangoa ezagutzen dugu betidanik. Lekuan lekukoa. Tapia eta Leturiak edo Junkerak areto handietan kontzertuak ematea, oso ondo iruditzen zait.

A. *Lehen aipatu bezala, euskaraz kantatu duzu beti. Zer datorkizu burura Araba euskalduna inoiz ez*

NORTASUN AGIRIA

1932ko azaroaren 23an jaio zen Antzuolan ● Hamar urte bete baino lehen gurasorik gabe geratu zen ● Donostian ikasi zuen Braille erara irakurri eta idazten

● Hogeitabost urterekin ezkondu zen ● Muslari amorratua, karta bereziekin aritzen da ● 1986an kaleratu zuen bere lehen diskoa, eta dagoeneko lau plazaratu ditu

dela izanesaten dutenean?

K. Euskara gorroto dutenak direla bururatzen zait lehenik. Araba Euskal Herria izan dela ezin dute ukatu. Arabako herrien izenei begiratu besterik ez da egin behar.

Gauza bat hori pentsatzea da. Bestea, esatea. Euskararik gabe ez dago Euskal Herririk. Hori onartzen ez duenik ez daki gehiegirik. Joan daitezela bestela herri txikitako erromerietara. Araban ere euskaraz egiten dute.

A. *Euskal Herriko plazarik geratzen al zaizuezagutze-ko?*

K. Ez dut uste. Gehienetan jo dut. Hori bai, ikusi izan dut herrialde bakoitzak bere desberdintasunak dituela. Iparraldean, adibidez, jendea hotzagoa dela iruditu izan zait. Baina hori irudipen soilak izan daiteke.

■ «Nere helbururik handiena euskarazko dantza girorako kantuak egitea da» ●

A. *Trikitiak ba al du etorkizunik?*

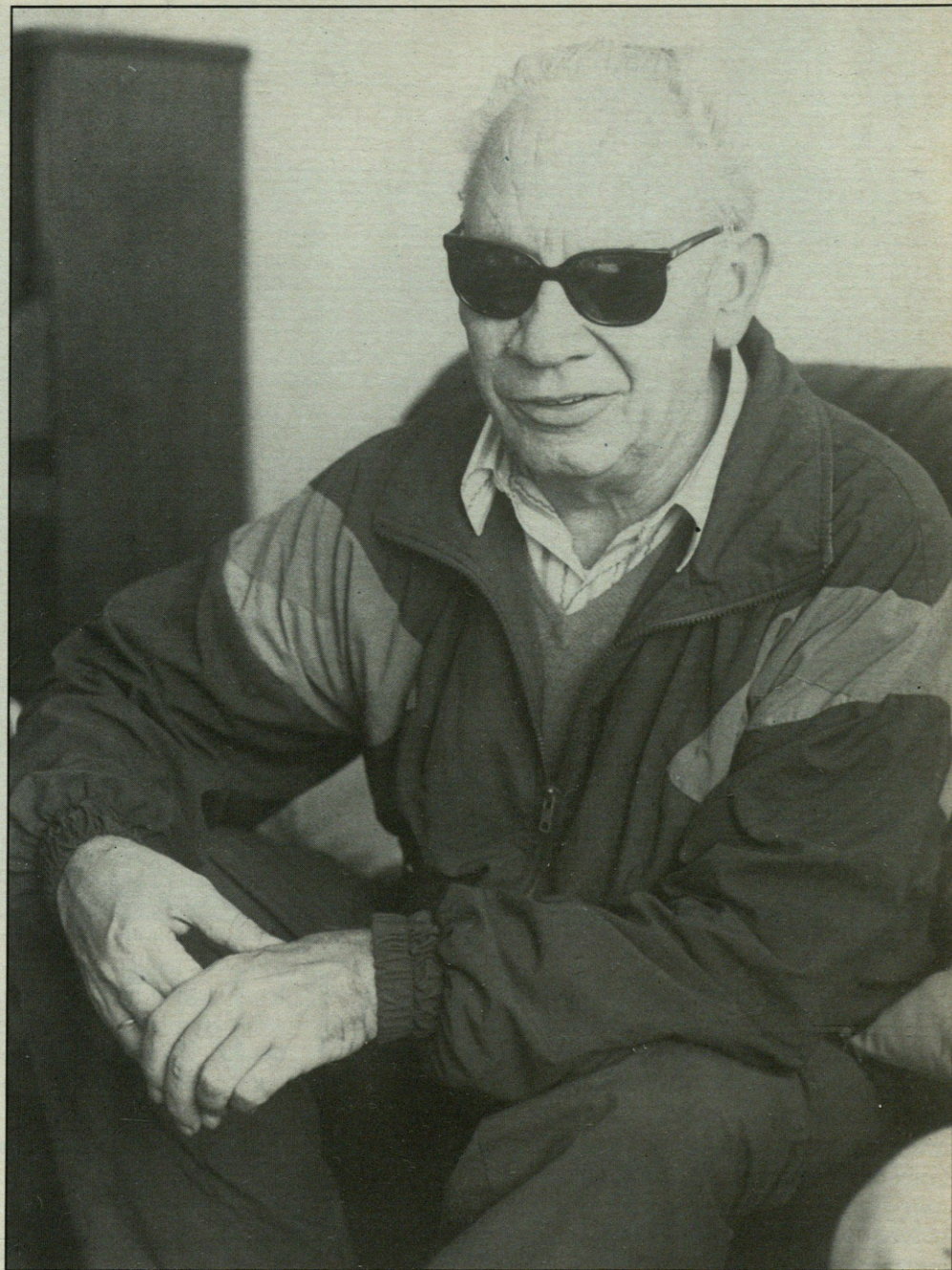
K. Bai, gazteek gero eta hobekiago jotzen dute. Baina beti bezala hamabostek bakarrik bizi ahal izango dute horretatik.

A. *Zenbat emanaldi eskaintzen dituzu urtean?*

K. Guztira 140. Elkar hizketa hau Haziendak ez irakurtzea espero dut.

A. *Ez al da gogorra egiten ikusten ez duzun entzule-goarentzat jotzea?*

K. Beno, bai. Baina ez

■ «Omenaldi piloa egin didate, eta hori nere musikagatik ez da izan soilik».

gehegi. Ikusita entretenigarriagoa izango litzateke, baina nola lehendik ikusita daukadan, ez zait hain gogorra egiten. Lehen ikusi izateak asko laguntzen du.

A. *Esku soinuaz aparte jotzen al duzu beste instrumenturik?*

K. Bai, baina ez hain ondo. Igandeetan, libre banago, herriko elizara joaten naiz

eta han organua jotzen dut. Pianoa ere jotzen dut piska bat.

A. *Ba al duzu beste disko-rik kaleratzeko asmorik?*

K. Bai. Prestatzen ari naiz. Orain kaleratu nahi nuen, baina azkenean udaberri aldean plazaratuko dut. Nere betiko estilo eta girokoa izango da. Zerbait gehiago eransteko aukera ere bada-

go agian, baina betiko modukoa izango da.

A. *Plazarik plaza jarraitzeko asmoa duzu beraz oraingoz.*

K. Bai. Baina beharrezkin erretiratzea baino nahiago dut gauza naizela erretiratzea. Baina gauza zaren artean ez duzu uzten. Argi daukadana lasaiago ibili nahi dudala da.

«Tapia eta Leturiak edo Junkerak areto haundietan kontzertuak ematea oso ondo iruditzen zait».

A. Bertsotan ere ibilia zara...

K. Bai. Tolosa bailarako kanporaketetan garaile aterra nintzen, eta gero Eibarren aritu nintzen. 64 edo 65ean finalera heldu nintzen. Horrek asko lagundu izan dit gero kantak asmatzerakoan. Garai batean soinua jotzeaz gain bertsotan ere aritzen nintzen, baina gehiegizkoa iruditzen zitzaidan, eta soinua aukeratu nuen.

Gainera, bateria eta saxofoia ere nerekin aritzen ziren, eta bertsotan bakarrik hasten banintzen, lanik gabe uzten nituen. Gaur egun hiru lagun ibiltzen gara.

A. Itsua izan arren, zortedunazarelaesan aldaiteke?

K. Bai. Itsu geratu izanagatik hasi nintzen musika egiten, eta orain Euskadi osoan ezagutzen naute. Hori oso atsegina da.

A. Eta ez al zaizuiruditzen

zure musika piska bat baztertu egiten dela, itsua izateak protagonismo handiagoa hartuz?

K. Ezagutzen ez nauten herrietan nere musikagatik deitzen didate, baina herri gehienetatik beste arrazoiengatik deitzen didate.

■ «Tapia, Junkera eta hain ondo jotzen dutenak, fandango arrunt batekin ezin daitezke errenditu, daukaten trebetasunagatik» ●

Maite nautelako ere bai. Leku gehienetan. Omenaldi piloa egin didate. Eta hori nere musikagatik ez da izan soilik.

A. Nabiko al zenuke zure bilobaren bat musikaria izatea?

K. Ez naiz gehiegi saiatu

soinua jotzen ikas dezaten. Nahikoa gogorra da ibilera hau. Nik zortea izan dut. Jendearekiko harremanetan asmatu izan dut. Baina horretatik bakarrik bizitzeko asko ibili behar da, eta ez dakit hori onegia ote den. Oso zaila da. Gu ibili garen

bezala ibiltzeko, ez nuke nahi nere familiakorik mundu honetan.

A. Izango dituzu bitxikeria ugari ere bainbeste urteren ondoren...

K. Ez dut esango non, baina herri txiki batean izan zen. Ahoko infekzioa nuelarik

joan nintzen soinua jotzera, eta ez nengoen batere ondo. Ihauteriak ziren, eta hotza zela eta areagotu egin zitzaidan ahoko mina. Hurrengo egunean ere jo egin behar nuen, eta lehen bait lehen joan nintzen ohera. Ohean sartu bezain laster, mugimendua somatu nuen alboko ohean. Besoa luza-tzen nuen eta ez nuen ezer aurkitzen bertan. Sukarra zela eta burua txoratzen ari zitzaidala ere pentsatu nuen. Lo hartu nuen. Goizeko bostetan, komunera joan nahi, eta altxatu egin nintzen. Itzultzerakoan, ile mordoa aurkitu nuen izara artean. Ez nuen ezer ulertzen. Ohean sartu, eta ea zer aurkituko eta zakur bat! Hotzak akabatzen zegoen eta gizarajoa epeldu nahian zebilen.

Amagoia |ban

DOSSIERRA

JAIOTZEN JAITSIERAK HONDOA JO DU

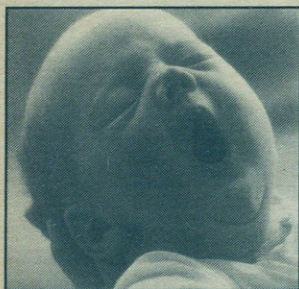
Euskal Herriko emakumeek 1990ean zuten seme-alaben batz besteko kopurua 1,2koa zen. Europako baxuena. Nafarroako jaiotza tasak, dagoeneko, 1986an hondo jo zuen. Inoiz ezagutu gabeko minimoetara heldu zen eta azken bi urteetan, badirudi, zenbait altxatu dela. Ipar Euskal Herrian aspaldi mantentzen den beherakada iraunkorra ez da gelditu eta Autonomi Elkartearen Nafarroaren bidea jarraitzen ari da. Egoera larria konpontzeko bideak eztabaidatsuak dira.

BABY-BOOM ak mendebaldeko Europako 1950-60 hamarkaden artean eztabidea egin zuen, birmol-

daketa eta europar mirakulua delakoari esker. Egoera ekonomiko emankor honek ekarritako lehen ondorio

zuzena ezkontza kopurua-
ren igoera izan zen. Ahal-
men ekonomiko horretaz
aparte, ezkongabeen ordu-

rarteko kopurua ere
(%10-15) txikiagotu zen.
Ekonomia teknologizatu
berri honek zerbitzuen ar-

DOSSIERRA

loaren gorakada ekarri zuen. Beste datu garrantzitsua, emakumearen lan merkatuan sartzea izan zen, egunaldi erdiko lanaren birtartez. Estatu espainiarrean, autarkia ekonomikoaren ondorioz, hamarkada horren amaierarte ez zen horrelakorik gauzatu.

Egutegi sozialak aldatu ziren, beraz, Mendebaldean. Jendea gazteago ezkondu, emakume eta gizonaren arteko adin distantzia gutxitu eta hezikatea maila jaso eta berdindu zen. Ondorioz, ernalmen denboraldia handitu eta jaiotzen gorakada gauzatu zen.

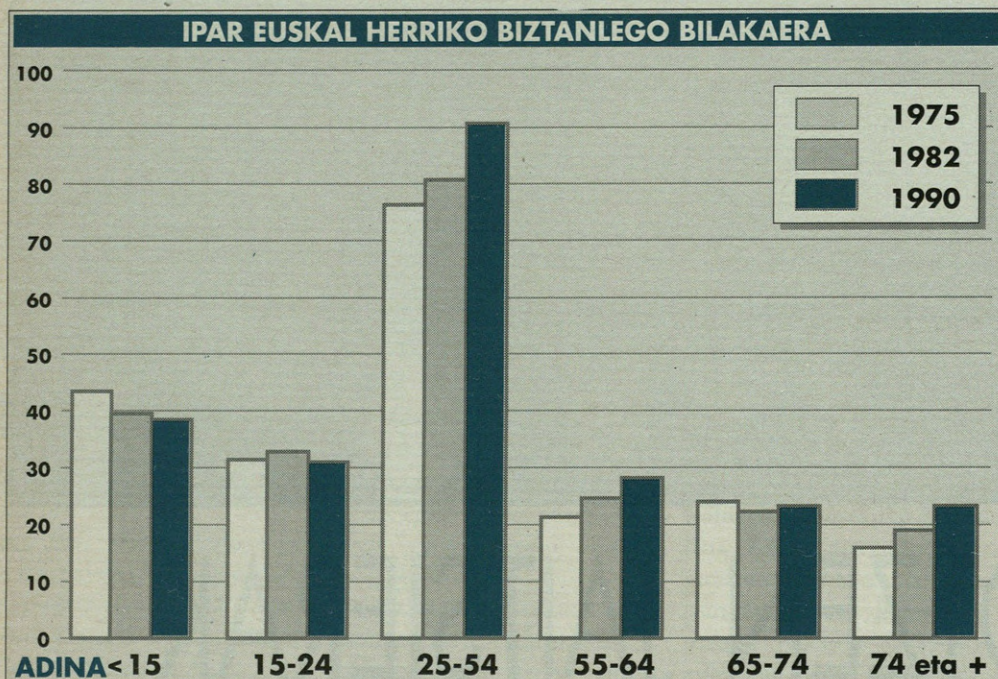
Jaiotza tasaren igoera hau ez da geldituko 70. hamarkada arte, energiaren krisiak, edo petrolioaren krisiak *baby-bust*a ekarri arte, hau da, *baby-boom* aren kontrako prozesua.

Hego Euskal Herrian ez da ezagutuko horrelarik 1975 arte, Franco hil arte, hain zuzen. Momentu horretan gauzatuko da aurretik Ipar Euskal Herriak ezagu-

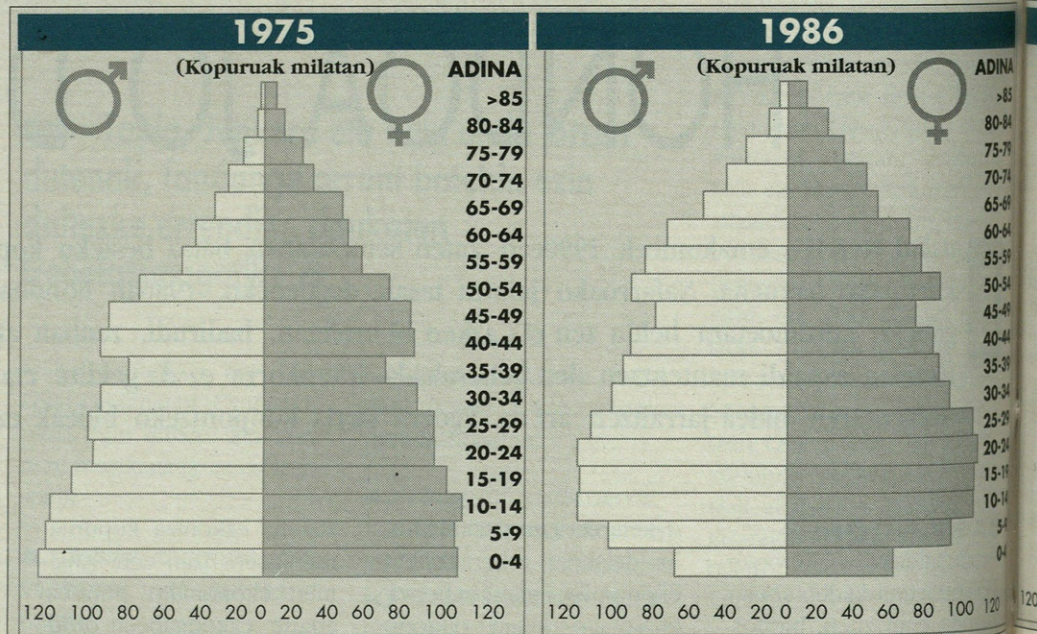
1970etik aurrera hasi zen jaiotzen kopurua jaisten ●

tutako krisia. Dena den, hegoaldean transizio politiko, ekonomiko eta sozialaren eraginez, jaiotza tasaren jaitsiera igarriko da. Krisi ekonomikoa Gipuzkoak eta Bizkaiak jasango dute, batez ere, siderurgiaren krisiaren ondorioz. Testuigurua aldatu egiten da.

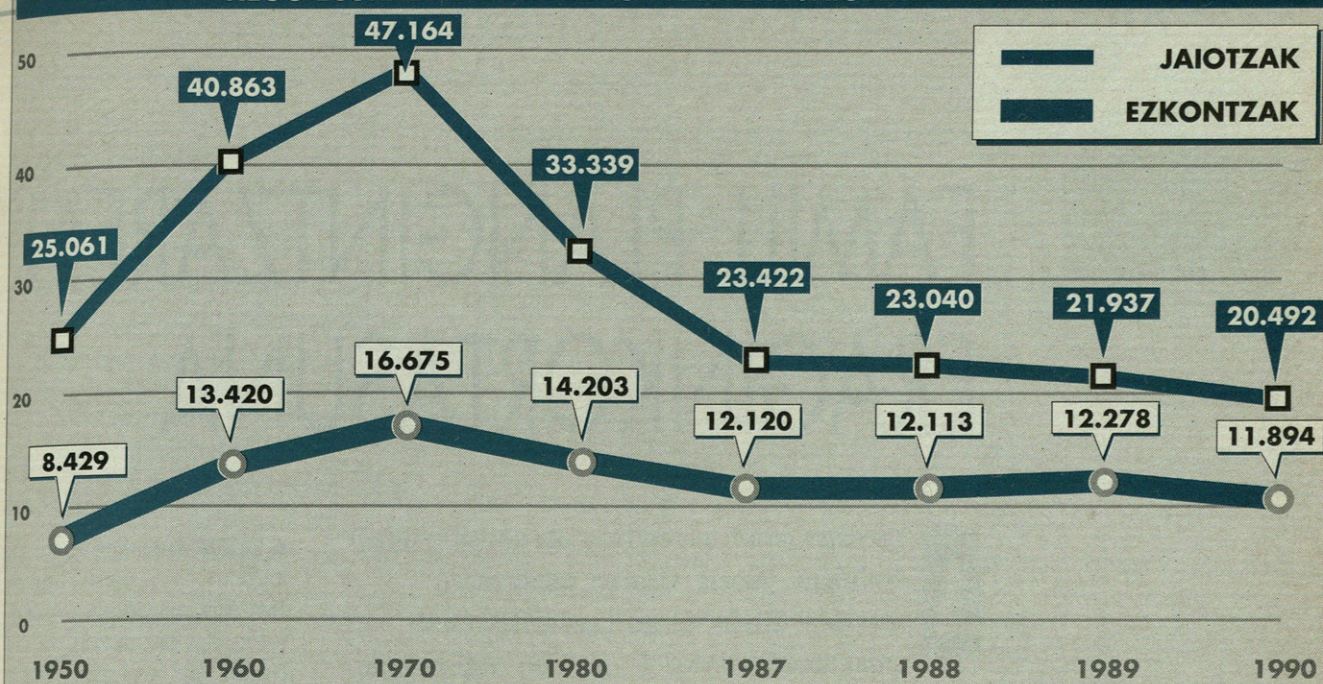
1970etik aurrera Ipar Eus-

Ipar Euskal Herrian jaiotze kopuruaren jaitsiera mantendu egin da azken 20 urteetan, goian ikus daitekeenez. Aldamenean: Hego Euskal Herriko biztanlegoren piramideak. 1975ean, oraindik, piramide itxura bazuen ere, hurrengo hamarkadetan aldatu egingo da.

HEGO EUSKAL HERRIAN EZKONTZEN ETA JAIOTZEN BILAKAERA

Ezkontza eta jaiotzen kopuruek jaitsiera gogorra jasan zuten 1970 hamarkadatik aurrera.

kal Herrian eta 1975ez gero Hegoaldean, jaiotza tasaren beherakada etorriko da. Lanpostu bat eskuratzeko dauden zailtasunak izango dira egoera honetara helztearen arrazoiak. Lan merkatuak eskatzen duen espezializazioak ezkontza adina atzeratuko du.

Honen ondorioz, belau-naldi arteko aldageta gauzatuko da mendebaldeko Europa osoan. Jendea —gaur egungo gazteen gurasoak—, famili gune berriak sortzeko dauden arazo sozial ekonomikoak jabetzen da. Honek ekarri du, adibidez, gaur egun ematen

den zilegitasun berria, batez ere sexualitate kontuetan, eta baita ere jatorrizko familian seme-alaba gazteen iraupena. Beraz, jaiotza jaitsieraren arrazoiak ez dira ekonomikoak bakarrik izango, baita sozialak eta kulturalak ere.

Arrazoi kultural horien

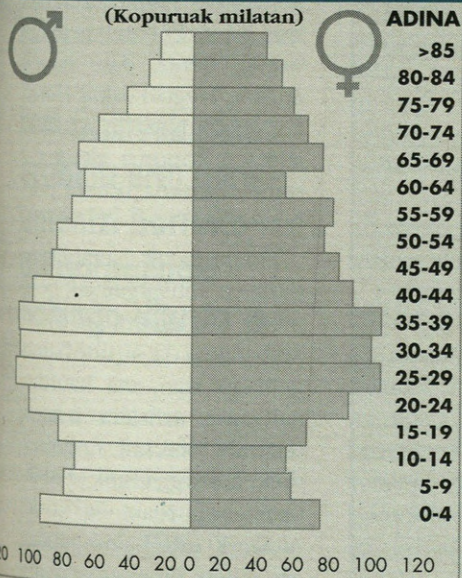
artean 'aisiaren gizartea' dugu. Bizitza indibidualizatuak eta pertsonalak lehen-tasuna dute familia eratzearen aurretik, eta gazte-tasuna gozatzea goraipatzen den printzipioa da.

Prozesu hauen ondorioz, amatasun adinaren atzerapena etorriko da. Gaur egun, orokohar, emakumeek 30tik gora urtez izaten dute lehenengo seme-alaba, eta Euskal Herriko emakumeen %25 haurdun ezkontzen dira. Beraz, arrazoi ekonomiko, ideologiko eta kultural hauek amatasun horren egutegia aldatuko dute.

Dena den, eta soziologo batzuen iritziz, eta aurreikuspen guztien arabera, epe labur edota ertain batean beste *baby-boom* a jasango dugu, amatasun honen atzerapena dela eta. Hau da, 10 urte barru, garai horri dagozkion jaiotza atzeratuak gehituko dira, jaiotza tasaren igoera gauzatuz ■

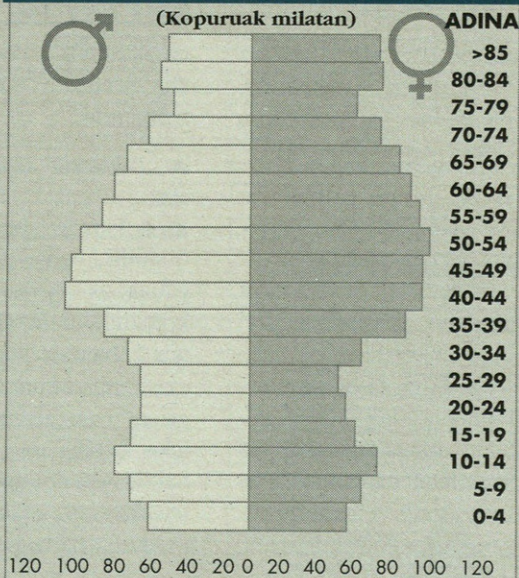
2001

(Kopuruak milatan)

2016

(Kopuruak milatan)

DOSSIERRA

FAMILI PLANGINTZAREN ERAGINKORTASUNA

Argi dago famili plangintza eta antisorgailuen erabilera jaiotza tasaren jaitsieraren arrazoia direla. Hego Euskal Herrian emakumeen %98,80k metodo antisorgailu eragingor bat ezagutzen du gutxienez. Emakumeak hartu duen izaera sozial berriak famili plangintza nabarmendu du.

EUSKAL Autonomi Elkartean emakumeen %48,26k metodo antisorgailuen bat erabiltzen du eta Nafarroan %44,49k. Erabilerak honek eragin zuzena du famili plangintzan; datuek horrela diote behintzat. Emakume ezkonduen edoia harreman iraunkorra dutenen artean, Nafarroari dagokionez, %23,6k seme-alabak izateko asmoa badute ere, ume bat baino gehiago nahi dutenak %44 dira eta bi baino gehiago %1,8 soilik. Euskal Autonomi Elkarteko datuak antzekoak dira. Seme-alabak izateko asmoa dutenak %24,17 dira, bat baino gehiago nahi dutenak %53,89 eta bi baino gehiago %0,96. Beraz, datu hauek ikusita, Hego Euskal Herriko emakume bakoitzeko jaiotzen kopurua altuena 2 seme-alabakoa izatera hurbiltzen da.

Emakumeok erabiltzen dituzten antisorgailuak bere adina eta egoera zibilararen arabera da. 40 urte baino gehiago izan, eta haurdunaldiaren arriskua jasaten dutenen %62,11k, EAEn, ez dute antisorgailurik erabiltzen. Nafarroan, %55,64k. Aldiz, 30 urte baino gutxiago duten emakumeen ar-

Garbiñe Sarriugarte, Famili Plangintza Guneko ginekologoa

«Famili plangintza, oraindik, emakumearen gauza da»

ARGIA. Antisorgailuei buruz ez dakiten emakumeak al daude?

G. SARRIUGARTE.

Bai. Dena den, oinarritzko gauzen inguruan informazioa asko hedatu da. Badakigu, oraindik ere, lan handia egin behar dela. Garrantzitsuen inguru nekazal edota hiritarretan famili plangintzarako guneak jartzea izan da.

A. Gainezka zaudete?

G.S. Kontuan izan behar duzu, antisorkuntzak oso historia laburra duela, 15 urte inguru. Famili plangintzarako guneak probintziatarako sare bezala

sortu ziren eta gero Osakidetza barneratu zituen. Sarea osatzen ari gara.

A. Nola eragiten du antisorgailuen erabilerak emakume eta gizonaren arteko harremanetan?

G.S. Famili plangintza-ren helburua seme-alabak noiz izatea erabakitzea da. Gizonezkoak ez dira inoiz etortzen. Bikotearen arabera aukeratzen da antisorgailu mota baina emakumeentzako antisorgailuak badira, askatasun eta segurtate handiagoa sortzen dute emakumeengan. Gizonentzako bada,

emakumeek dependentzia sentitzen dute gizonengandik.

A. Bikoterik etortzen al da?

G.S. Famili plangintza, oraindik, emakumeen gauza da. Dena den, bikotearen arabera izaten da baina azken finean, eta antisorkuntza bion gauza izan arren, galdutako bataila da. Haurdunaldia emakumeek jasaten dutenez, erantzukizuna euren hartzen dute.

Ernalketa inkesta Hego Euskal Herrian

	1977	1985
Inkestatuen kopurua	398	532
Jatorrizko familiaren tamaina	4,2	3,3
Ezkontzean zuten adina	24,9	23,2
Semealaben kopuru ertaina	2,7	2,1
Ezkontzean nahi ziren semealabak	2,8	2,5
Gaur egun nahi dituzten semealabak	2,7	2,6
Antisorgailu erabileraren arabera seme-alaben kopurua:		
— Ezkondu aurretik noizbait	(% 51,8)	(% 90,0)
— Gaur egun: metodo eraginkorra	2,7 (% 10,0)	1,6 (% 39,7)
metodo ezeraginkorra	2,7 (% 39,0)	2,1 (% 20,4)
antisorgailurik ez du erabiltzen	4,3 (% 51,1)	2,1 (% 39,9)
Semealaben kopurua heziketa mailaren arabera:		
— Oinarrizko Heziketa	2,5 (% 85,0)	2,5 (% 52,8)
— Ertaina eta goi mailakoa	2,5 (% 11,6)	2,0 (% 46,1)
Semealaben kopurua aktibitate ekonomikoaren arabera:		
Lan egin zuen: — noizbait	2,5 (% 76,1)	1,5 (% 86,0)
— ezkondu aurretik	2,5 (% 74,4)	2,0 (% 87,6)
— ezkondu eta gero	2,4 (% 36,4)	1,8 (% 54,3)
Emakume ezkonduen lan iharduera ertaina	6,2 urte	12,0 urte
Semealaben kopurua erlijioaren arabera:		
— Katoliko praktikantea	2,6 (% 89,6)	2,4 (% 58,6)
— Katoliko ez praktikantea	2,6 (% 10,4)	2,1 (% 36,5)
Emakume ezkonduen artean egindako inkesta		

tean, nafarren %51,41k ez dute horrelakorik erabiltzen eta Hegoaldeko gainontze-ko herrialdeetan adin ho-

■ Gazteek pilula erabiltza ere, gero umontzi barruko antisorgailuak nahiago dituzte ●

urretako %55,43ak.

Hego Euskal Herrian metodo antisorgailu erabilienak pilula eta preserbagailua dira. EAEn emakumeen %16k pilula erabiltzen

dute. Antisorgailu honen erabilerak Nafarroan % 13,22 suposatzen du. Preserbagailuari dagokionez, EAEn emakumeen %8,9k metodo honi esker ekiditzen dituzte haurdunaldiak eta emakume nafarren artean %13,4k. Metodo honi buruzko gizonezkoen datuak ez ditugu lortu.

Pilula emakume gazteek erabiltzen dute batez ere, eta aurrerago, umontzi barruko metodoak erabiliko dituzte. 35 urtetik gora behin betiko metodoak eskatzen dituzte. Gizonezkoen artean preserbagailua da gehien erabiltzen den antisorgailua eta etendako

koitoa bigarrena da.

Haurdunaldiaren eten-
durari dagokionez, Eusko Jaurilaritzaren Osasun Sailak emandako datuen arabera, 1988an EAEn 671 etendura gauzatu ziren —legalak

gehi ilegalak—, 1989an 1.536 eta 1990ean 1.286. Lehengo urtean, 1988an, etendurak jaiotzen %3,7 izan ziren, bigarrenean %9 eta aurreko urtean, 1990ean, %8 izan ziren ■

EUSKAL SOZIOLOGIA EUSKARAREN DINAMIZAZIOA

Urtarrilaren 18tik maiatzaren 23a bitartean larunbatetan (9-1,30) Eskoriatzako Irakasle Eskolan 2 Kurtso. Ardatza, J. M. Sanchez Carrion "Txepetxan" teoria soziala izango da.

A - SARRERA: Teoriaren oinarriak ezagutu ahal, ikastarien autoestima areagotzea du helburu.

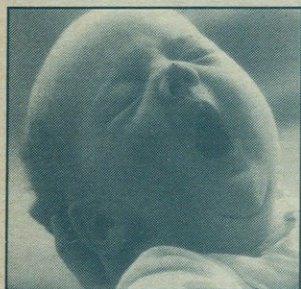
B - SAKONKETA: "Un Futuro para nuestro Pasado" liburua mamitua dutenentzat. Ekintza sozialean eragile izango direnak trebatzeko.

Deitu goizez (9.30-1) 943-79.04.40 telefonora; edo idatzi aipatutako eskolara (Dorleta auzoa z/g. 20540 ESKORIATZA) abenduaren 11 baino lehen.

Adorez eta Atseginez
Mintegia

IRAKASLE ESKOLA
Dokumentazio Zentroa 0.7 urte
ESKORIATZA (Gipuzkoa)

DOSSIERRA

2016, EUSKALDUNIK EZ?

Estatistikako datuak aztertuz, aurreikusten da 2016an europar gizarteek zahartze prozesua jasango dutela. Arazo honek dakartzan ondorio sozial, ekonomiko eta kulturalak ekiditeko jorratu behar diren bideak anitzak eta, aldi berean, ezezagunak dira. Soziologo, feminista, abertzale eta ekonomilarien artean, politika demografikoak bultzatzea, nola, noiz edo nork, eztabaidagai bihurtu da. Gizarte zaharkitu baten beharrak biztu du debatea.

POLITIKA demografi-koen inguruan asko eztabaidatu da azken bi urteetan Euskal Herrian. '1,2 sindromea' edo 1990ean Euskal Herriko emakumeek 1,2 seme-alaba izanaren ondo-

rioz, estatistika egileak, soziologoak eta hainbat herritar harritu egin ziren. Erritmo honekin jarraituz gero, kalkulatzeko da 2026an jaio-takoen kopurua oso txikia izango dela.

Soziologo eta estatistika-gile batzuen iritziz, giza-kiaren arlo pribatuenean estatuaren mutur sartzea da, modu oso koiunturalean gainera, estatuak momentu horretan dituen interesen

	Suedia	Erresuma Batua	Frantzia	Alemania	Txekoslovakia	Polonia	Italia	Espainia	Hego Euskal Herria (*)
Biztanlegoa 1991n (milioietan)	8,6	57,5	56,7	80,0	15,7	38,2	57,7	38,5	2,1
Ustezko biztanlegoa 2010ean (milioietan)	8,9	59,8	58,8	82,2	16,8	40,6	55,9	41,2	2,0
Ustezko biztanlegoa 2025ean (milioietan)	9,0	61,0	58,6	81,5	17,0	42,0	52,3	40,5	2,0
Jaiotzak (biztanlegoaren %)	14,5	13,9	13,5	11,3	13,4	14,3	9,8	10,2	9,1
Biziraupena (urteetan)	78,0	76,0	77,0	76,0	72,0	72,0	76,0	77,0	76,5
Ernalketa (emakumeen kopurua)	2,1	1,8	1,8	1,5	2,0	2,0	1,3	1,3	1,2

(*) Hego Euskal Herriko datuak gutxi gora beherakoak dira.

Iturria: Market Europe. Population Reference Bureau Inc. eta «Escenarios Demograficos-Horizontes 2016».

arabera egiten duelako. Beste batzuen iritziz, Euskal Herriak duen identitate kultural eta soziala galtzeko arriskua izango da, belau-naldi gazteen minoria dela eta.

Betidanik, oso politika pronatalistak direnak jarrera konserbatzaileekin lotu dira, politika hauek emakumearen birretxeratzea dakartelako. Herrialde batzuetan horrela erabili dira, emakumeak lan merkatutik baztertzeko, honen bidez, emakumeek arlo publikoa utzi eta berriro arlo pribatura bueltatuz. Estatu frantziarrak bultzatutako politi-

■ Frantziar estatuak bultzatutako jaiotze politikak eztabaida sortu du gizartean, emakumea etxera bueltatzea suposa dezakeelako ●

ka, hain zuen, oso eztabaidatua izan zen bere garaian, baita exekutiboan ere. Osasun sailetik, abortoaren aldeko legea bultzaten zen bitartean, politika demografiko indartsua formalitzen ari zen. Gaur egun, Estatu frantziarrak hilero, bi seme dituen familiari 615 liberako (12.300 pezeta inguru) soldata ematen dio; hiru seme-alabadun bati 1.402 liberakoa eta lau bati 2.189koa. Frantziar kasuan gertatu da familia inmigranteek hartu dutela bide hau, etekin ekonomikoa lortzeko asmoz.

Juanjo Gabiña, Prospertikerreko zuzendaria:

«Belaunaldi berririk gabe, euskal nortasuna galduko da»

ARGIA. Zein eragin izan dezake gizartearen zabartze prozesuak?

JUANJO GABIÑA. Zahartze prozesua ez da zahar gehiago egongo direnik, gazte gutxiago egongo dira politika natalista bat ez delako aplikatzen. Herri txikiek dituzten izaera kultural eta nazionalak gorde nahi baditugu, datozen belau-naldietan oinarritu behar gara. Horrela ez badugu egiten, esan nahi du ados gaudela dauzkagun emaitzekin, edota izugarrizko axolagabekeria dela.

A. Hainbesteko eragina izango al du demografiak gure herrian?

J.G. Jada, nik ez dakit zer pentsatu baina antzematen dut datorren mendean, 'euskal arazoa' deitzen den hori ez dela existituko, euskaldunik gabe, akabo 'euskal arazoa'. Eta egia esan, hurrengo gizaldian Euskal Herriak ez duela nortasunik izango argi daukat, beste belau-naldi berriak ez baditugu ekartzen. Zorritzarrez, hemengo politikoei bost axola. Etorkizunean, ez dugu indar berririk izango eta gure kultura, nolabait, erreserbetan geratuko da, duela 300 urte Ameriketako indiotarrei gertatu zitzaizen bezala. Ez da berdina frantziar gutxiago izatea, hain zuzen haiek nagusi direlako, baina

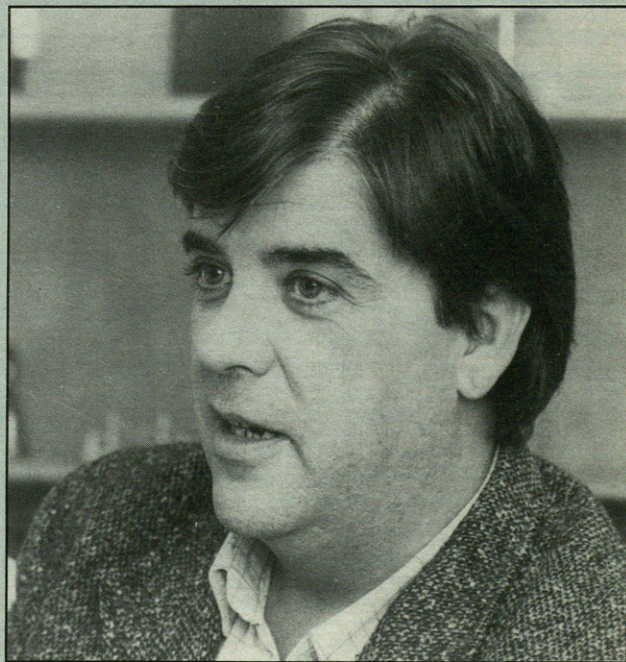
gure herrian, hain gutxi izanik, ez badugu berhez-kuntze prozesu bat eza-gutzen inguruko herriek zurgatuko gaituzte.

Ez da batere erraza, natalitatearen aldeko politika bat egitea, kontuan izanik mentalitatea erabat aldatzen ari dela. Okerrena, seme-alaba ez dela familiaren errege-erregina, bikote baten produktoa baizik. Bikoteak nahi badu iraunkortasuna izan, familia izaten du.

A. Egoerari buelta ematea posible al da?

J.G. Frantziar politika natalistak lortu du jaiotza kopurua Europako estatuen altuena izatea. Nahiz eta jaiotzen aldeko politika bat aplikatu, Euskal Herriak duen ernalketa

sistetikoaren indizea altxatzea nahiko zaila da, 2,4ko indizea beharrezko bait da. Gurea, 0,9an dago. Momentu honetan ezagutzen den jaiotza tasa mantentzen badugu, hemen 15 urtetara sortuko diren lanpostuak betetzeko ez da jende nahikorik egongo. Horrek suposatuko du kanpoko jendea hartu behar dugula eta ekialdeko Europatik edo Marokotik jendea ekartzen behartuta egongo garela. Kalkulatzen da 15 urte barru, Hego Euskal Herrian 100.000 arabiar egongo direla. Orainarte euskal abertzaletasuna defentsiboa izan da eta inmigrazioa ezagutu du, baina ez da berdina kultura desberdinetako inmigrazioa ezagutzea.

DOSSIERA

Enrike Morán, EUSTATEko demografia zuzendaria:

«Gizarteak berak aldaketetara moldatzeko gaitasuna du»

ARGIA. 36 urte barru euskal gizarteak dextente zaharkituko dela aurreikusten da. Zeintzu dira honen ondorioak?

E. MORAN. 36 urte barru zer gertatuko den jakitea oso zaila da, batez ere, gehienetan aurreikuspen horiek ez direlako betetzen. Zahartzapenaren arazoa, agian izango da aurreikusteko errezenetarikoa. Bestetik, askoz jota egin dezakeguna, etorkizunean emango diren ezaugarri horiek gaurko gizartera aplikatzea da. Aplikapen honen arabera Segurantzaren Sozialaren ordaintzarekin arazo larriak egongo lirateke, hiru garren adinekoen

egoera nahiko larria izango litzateke ekonomikoki, osasun gasto publikoa handitu... hori gaur egungo gizartearen gertatuko litzateke, baina nere zalan-tzak ditut hori etorkizunean gertatuko ote den.

A. Zergatik?

E.M. Gizarteak aldaketei moldatzeko duen gaitasuna oso altua delako, batez ere aldaketa geldiak direnean, eta aldaketa demografikoak oso geldiak dira. 36 urte barru gizarteak guztiz desberdina izango da eta gaur egun ditugun arazoak traslatatzea errore larria da. Gizarteak estatikoa dela uste du, eta kontrakoa da.

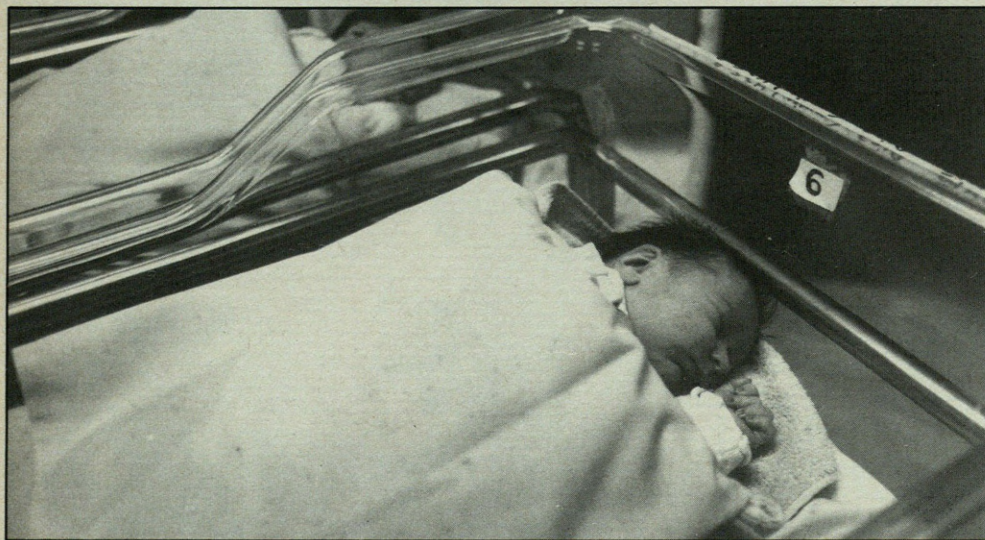
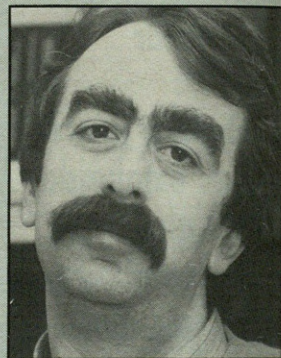
A. Orduan, zertarako bainbeste datu?

E.M. Aurreikuspenak zer ez den gertatuko sustatzeko erabiltzen dira. 65 urtekoak gehiago badi-ra adibidez, gerta litekeena da jubilazio adina atzeratzea. Iparreko herrialde batzuetan horrela egin dute, ez derrigorrez baina bai borondatez. Modu honetan, pentsioen arazoa baztertu eta talde aktiboa bihurtzen da. Beraz, gizarte mugitzen ari da. Egin dezakeguna, bilakaera berri hauek bultzatzea da.

A. Eta hori bultzatzeko jaiotza politika egokia izango litzateke?

E.M. Beno, ni politika

hauen aurkakoa naiz. Politika hauek aurrekontu indartsua behar dute administrazioen aldetik. Honek esan nahi du momentu honetan beste gauza batzuentzat behar den dirua horretan sartu behar dela, eta gaur egun beste lehentasun batzuk daude.

Suedian jarraitutako bidea, desberdina da. Suediar estatuak emakume eta gizon langileen etxeko behar-ak asetzen dituen azpiegitura eratu du. Modu honetan, gizon-emakumeak lan merkatuan sartzea ez da oztopatzen. Politika mota hau sindikatu, patronal eta agintari politikoen arteko akordioari esker lortu zen eta gizon-emakumeen eskubideen berdinketarako politikaren arabera da.

Myriam Gartzia

Amaia Navaskues

Euskal Herriko jaiotze kopurua Europako baxuenetarikoa da.

ALBISTEGIAK

"Gauza zera da, esan zuen Alicia-k, hitzek esan nahi dutenaren aparteko beste zerbaite adieraztea lortzeko ahal menik duzuen jakitea".

"Gauza da, erantzun zuen Humty Dumpty-k, norik agintzen duen jakitea".
(Lewis Carroll)

ALBISTEGIN 1	Astele. Ostirala	08:00 09:00 08:45	"Kafearen Usainean" (elkartzeta)
ALBISTEGIN 2	Astele. Ostirala	13:00 14:00 13:30	"Bitartean" (solasaldia)
ALBISTEGIN 3	Astele. Ostirala	20:00 20:30	"Eguneko pertsonaia" rekin
ALBISTEGIN 4	Astele. Ostirala	23:00 24:00	"Egunean gertatuaren analisia"
JOKOZ KANPO	Astele. Ostirala Igandea	14:00 14:30 22:00 23:00	KIROLA SAIOA
GOIKO PLAZA	Astele. Ostirala	14:30 15:00	HERRIZ HERRIKO INFORMAZIOA
LABURRAK ORDURO	Astele. Igandea		

MAGAZINAK

"Zoriontasuna arma kolektiboa izan daiteke... entzungo duzu"

NOIZ ETA GOIZ	Astele. Ostirala	06:00 08:00	EGUNARI DAGOKIONA ETA ZURI EGUNONAK
KALE GORRIAN	Astele. Ostirala	09:00 12:00	GOIZEKO PASEALDI BIZIA
ATALAIA	Astele. Ostirala	12:00 13:00	MUNDARI ETA ZURI BEGIRA
ITAKA	Astele. Ostirala	16:00 18:00	ETORRI GUREKIN BIDAIAAREN IRLARA
ORDU ALFERREN SEGIDAN	Astele. Ostirala	18:00 20:00	BOLEROAK AGINDURIK, ERLOJUA PAUSATZEN DENEAN
MARI BONBILLEN AFAL OSTEAN	Astele. Ostirala	00:00 01:30	GAUTXORIEN HEGALALDIAK IZAN OHI DIRA OPAROENAK
BATEGIN	Larunbata Igandea	08:00 12:00 13:30 15:00	EGIN IRRATIA, EGIN IRRATIAZ
SHANGRI-LA	Larunbata	23:00 00:00	OHINAK FANTASIAZ EGINAK
KOTXASPLAO	Igandea	09:00 12:00	UTZI GURASOAK ETA ZATOZ GUREKIN
GAUA ORRAZTEN	Igandea	23:00 00:00	IRRATIKO LAMI KONTUAK

MUSIKALAK

"Estilo guztietako musika du Egin Irratiak, baina zera batek bereizten gaitu: estiloz egiteak: Egin Irratia: musika estiloz egina"

103 ARMONIA	Astele. Ostirala	15:00 16:00	GUK MUSIKA KLASIKOA, ETA ZUK?
IGO BOLUMENA	Astele. Ostirala	21:00 23:00	EUSKARAZKO ROCK MAGAZINE BAKARRA
LA KUEBA	Larunbatetan	16:00 19:00	HEMENGO ETA ORAINGO ROCK GUZTIA
SYNTORAMA	Larunb. eta Igande.	19:00 20:00	MUSIKA ELEKTRONIKOAREN BIDE BERRIENAK
SECUENCIAS DE PLASTICO	Larunbatetan	21:00 23:00	JAZZA TAUPADAZ TAUPADA
TRIKI NOT DEAD	Igandetan	12:00 13:00	TRIKITIXAREN LEHENA, ORAINA ETA...?
LA NOTA LATINA	Igandetan	16:00 18:00	RIO GRANDEK BEHERA, MUNDUA DOINU BAT DA
TODO NEGRO	Igandetan	18:00 19:00	60. HAMARKADAKO MUSIKA GOGOAN
PAUSARIK GABE	Larunbat eta igande goizaldera		HARTAZU ATSEDEN, MUSIKA GEURE KONTU

KULTURALAK

"Luma bakarrak ez daki egan... urak darama".
(Koldo Izagirre)

HITZ KONJUROAK	Astele. Larunbata	20:30 21:00	HITZETZ-HITZ, OLERKIZ OLERKI
UMEKERIAK APARTE	Larunbatero	12:00 13:00	GAZTEON GAIK GAZTEON ARTEAN
BOTA PUNTTUBA	Larunbatero	13:30 15:00	BERTSOAK EGIN IRRATIKO PLAZAN
LA LINTERNA MAGICA	Larunb. eta Igande.	15:00 16:00	FOTOGRAFIKAK ENTZUN DAITEZKELAKO...

Kandela amatatzeko unean burutu beharreko igarkizuna

POLITIKAN, kulturean, kirolan, lanean... abenduak jai giroak kutsatu egiten ditu gitarte bazterrak. Gabonetan neuk ere, egia esan, jolaserako grina berezia sentitu ohi dut. Irakurleekin jolastea, etika periodistikoari jarraituz, gaizki omen dago, baina irakurleekin batera jolastu nahi izatea zilegi daiteke ordea. Igarkizuna izango da gaurko jolasa, ongi baderitzozue, gaurkotasunari lotutako zerbaiten inguruan. Azken egunetako jakarierie begiratu, eta hara hor mauka paregabea: «Egunkaria»-ren urtebetetzea.

Saria ez du nolanahikoa jaso euskarazko egunkariak, 311 zenbaki kaleratu eta gero. Inork ez du dagoene-

ko zorioneko bigarren egunkaria aipatzen; bera da dagoen bakarra. Duela urtebete baino aldeko jende gehiago dituela ere esan liteke, horretarako propio kanpainarik egin gabe. Egunero argitaratzea aski izan da, erreibindikazio eta negarretatik urrun. Hori da jaso duen saria: sinogarritasuna.

Pazientzia ere ez du makala izan. Muga eta estuasun nabarmenegiekin hesitu bait dute urtebeteko ibilbide hori. Eta muga horien erantzulea guztion begibistan dago: zor zaion diru publikoa erabakitzen duten instituzioak. Horregatik aipatzen da pazientzia. Bera ito nahian ibilitako politiko eta enparauak ere, «Egunkaria»-k

errespetoz eta begirunez tratatu dituelako. Publizitatea ukatzen diotene ere bere orrialdeetan bestelako tokirik izan dutelako. Haatik, pazientzia horren pisua beste zerbaiten trukean hartua izan dela dirudi.

Truke jakinik ez da orain arte izan, aitzitik. Berezko eboluzioa izan da, hori bai, eta horren ondorioz egunkari ofiziala erabat baztertua dago; bultzatzaile ofizialek ere ez dute hitz erdirik egiten. Zer dela eta, beraz, laguntzarako hainbeste zailtasun? Emango luke, bestetik, «Egunkaria»-k egiten duena baino indar gehixeago egin lezakeela dagokiona jasotzeko. Azken finean, gizalegekoa baizik ez da galdegiten duena: diru laguntza

Zerbait lehenengo aldiz egitea garrantzitsua izaten omen da beti, euskal kulturean bederen. Adibidez, aurreneko urrezko diskoak, Urko kantariak «Donostia maitia» eta «Bihotz bihotzez» lanekin lortutakoak. Autoreen Elkarte Nagusiaren (SGAE) saria, Ser Kateko zuzendariak eman zion, lankidetzaren estuago baten iragarpen gisa, eta ekitaldian, egun, Euskal Herrian, instituzioen laguntza beharrezkoa zela adierazi zuen disko saridunen konposatzaileak. Inork esan lezake diskootatik 70.000 aletik gora saltzea, Aurrezki Kutxak dohainik emateari esker lortu zuela, baina Urkok esatea dauka inbiri dela. Eta bai, zertan ukatu, inbiri sentitzeko modukoa da.

(Argazkia: Postigo)

eta publizitatea. Eta honenbestez, hasieran proposatzen nizuen igarkizunera heldu gara: zergatik ez du «Egunkaria»k protesta ozenagorik egin? Ez al zuen arazoak abarrots eta zarata handiagorik merezi? Zuen esku dago erantzuna. Etsipenak joz gero, lerroetatik proposatzen dizuegun erantzuna, orain arteko parrafo hasierako lau hitzak bilduz eskuratuko duzue.

Igarkizuna burututa putz egiozue ospakizun kandelari. Aurreneko kandela, oraingoz.

— Duela urtebete baino aldeko jende gehiago ditu «Egunkaria»k, horretarako propio kanpainarik egin gabe; egunero argitaratuz sari horixe jaso du: sinesgarritasuna ●

JENDEAK oraino sentitu egiten du Durangoko Azoka. Liburu eta disko berriek bizitzen dute urtero, baina horrezaz gain indar sentimentala ere badu. Frankismo garaitik birziklatutako gauza bakarrenetakoa da. Aurtten, bi solairuko azoka izan daitekeen iragartzeaz gain, estuasun ekonomikoek sortu dute berri berezia. Gerediagakoei negarti etiketa ipini dionik bada, baina zinezko estuasunak dirudite diruari dagozkionek, katalogoa ez argitaratzea lekuko. Urte gorria omen datorkigu Sevillako Expo dela eta, baina erredakzioburuaren gomendiari jarraituz, urte atarirako utziko ditut horri buruzkoak.

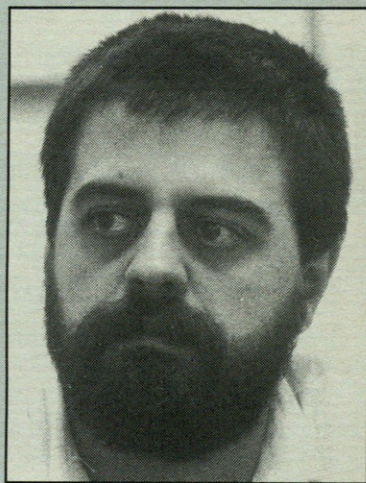
Josu Landa

M I N T Z O A Z M I N T Z O

Dagokionari

URTEA bete eta zorionak jasotzeko garaia ere heldu zaio «Euskaldunon Egunkaria»-ri. Agindutakoari eustea ez da batere ohizkoa egungo gizartean. Ausardia eta jokabide irekia ere ez. Biak erakutsi ditu hasieratik bertatik. Astelehena are gogorrago bilakatzen duen hutsunea ezik goizero herri proiektuen indarra eta garrantzia esku artean berri eta informazioaz jantzirik agertu ohi zaizkigu. Iazko Nafarroa Oinezen leloa ezin hobeki gautua. «Ezina ekinez egina». Zorionak, beraz, dagokionari.

ESTADISTIKAREN parafernalia hain maite dutenentzat 311 ale kaleratu, 9.952 orrialde... Datu orokor eta sentimentaletan oinarritzen omen gara, egoeraren azterketa zientifikoari uko eginez. Estadistikaren mirariak. Azken 5 urteotan biztanlegoaren %1 euskaldun elebekarra bilakatu zaigu, erdara ahazturik nonbait. 1986an 'cuasi euskaldun' ziren %17,49ko horien artean, hirutik bik erabat ahazturik omen du ikasitakoa. To zientifikotasuna!

XABIER ALEGRIA

Eraikitzen ari direnei, «Euskaldunon Egunkaria»-ri hain zuzen, dirulaguntza ezezik publizitatea ukatzen dionaren aitzaki 'zientifikoak' ere ez dira makalak izan. Proiektuak ez du bideragarritasunik. Bigarren mailakoa izatera kondenaturik dagoena. Garrantzitsuena ez da irakurle euskaldunengana ailegatzea irakurle berriak sortzea baizik. Guk (denon diruaz baliatzen garenok) gurea egingo dugu, egunkaria ere izango ez den egunkaria. Honen segida, ezaguna: hutsaren hurrengoa. Hori bai, Joseba Arregik hain maite duen umiltasunez, ondorio nagusia hauxe: «gauzak behar den bezala egiten ari dira».

BEHAR bezala beti ez, akatsak izanik ere, herri inizatiben indarra dugu aurtengo oparirik eraginkorra. Inolako estadistikak islatzen ez duen ahalegin ugariari esker, helduen euskalduntze alfabetatzean ikaslegoak gora egin du, publizitatean euskarari bidea urratsen hasi, udalerrri euskaldunek euskaraz bizitzeko apostuari tinko eutsi, herrietan zehar osatzen ari diren elkarten iharduna eta indar berria, euskal ereduetan aurtten ere suertaturiko gorakada...

Esaldi handien azpian ezkututzen den ezintasuna azaleratzeko garaia da. Indarberriturik datorren ahalmen honi ezjakinarena egin eta burugogorkeria baino erabiltzen ez duena aldatzekoa, alegia. Eta hauxe ere... dagokionari.

Gor disketxeak Balerdi Balerdi-ren lehen lana kaleratu du

Hamar hazbeteko diskoak euskaraz

Gor, Iruñeko disketxe berriak, hamar hazbeteko (25,4 zentimetro) diskoekin egin du apostu euskarazko taldeen lanak kaleratzeko. Durangoko Azokan Balerdi Balerdi taldearen diskoa aurkeztu zuen eta udaberrirako plazaratuko du Pottokaren lana, sail honetako bigarrena.

GOÑI anaiak (Marino, Patxi eta Antonio) eta Javier Gomez dira aurtengo maiatzean sortu den Gor

disketxe berriko arduradunak. Ekainean argitaratu zuten euren lehen lana, Los del Rayo taldearen bigarren

Lp-a. Ondoren, Parabellum eta Julio Kageta taldeen diskoak plazaratu eta Durangoko Azokan aurkeztu dute Balerdi Balerdi taldearen lehen lana: zazpi kantaz osaturiko hamar hazbeteko diskoa.

Gor etxeak, maxisinglearen antzeko iraupena duen 10 hazbeteko formatoko diskoekin egin du apostu euskarazko taldeak grabatzeko eta Balerdi Balerdiaren lana eta gero, Pottokaren

lehen bakarkako diskoa izango dena kaleratuko du udaberrirako. *«Hamar hazbeteko diskoekin, gure asmoa, euskaraz kantatzen duten talde berriak grabatzea da»*, komentatzen digu Marino Goñik.

Neurri honetako disko sailari GX izena jarri diote. Sail honetako diskoen azalak eta irudi lana komik munduko marrazkilariek egingo dute. Argitaratu duten lehendabiziko diskoaren azala, Mauro gasteiztarak egin du.

Hamar hazbeteko formatoa orain dela urte asko erabiltzen zen baina badira 25 urte ez dela horrelako dis-

Formato honetako diskoen irudi lana eta azalak komikilariek egingo dituzte ●

korik egiten. Hala ere, disketxe independente batzuk berriz ere hasi dira disko hauek kaleratzen. Gaur egun, hemen saltzen direnak Estatu frantziarrean dagoen fabrika batean egi-

Gor Iruñeko disketxeak, hamar hazbeteko disko sailari GX izena jarri diote.

Balerdi Balerdi taldea

«10 hazbeteko diskoak oso gustokoak ditugu»

ARGIA. Zeintzuk osatzen duzue taldea?

BALERDI BALERDI.

Sara (bateria), Marino (baxua), Blanca (organoa) eta Toñok (gitarra eta ahotsa). Duela urte t'erdi hasi ginen entseiatzen eta diskoak grabatu aurretik maketa bat kaleratu genuen; nahiz eta Toñok aurretik, erritmo kuxarekin, zinta bat, eta Sararen laguntzaz beste bat ere grabatu. Higararren maketa taldeko partaide guztien artean grabatu genuen. Diskoan agertzen diren bi kanta Toñok, taldea sortu aurretik egin zituen.

A. Zer moduz joan da diskoaren grabaketa?

B.B. Ondo. Bordelen dauden estudioetan burutu genuen eta nahiko berezia izan zen: taldeko beste partaideak egun guztietan egon ginen baina, Toño, lan egin behar zue- nez, asteburu batean bakarrik egon zen grabaketan. Hala ere, uste dugu oso ondo atera dela.

A. Zergatik hamar hazbeteko diskoa?

B.B. Diskoa kaleratzea pentsatu genuenean

hamar hazbetekoa izan behar zuela erabaki genuen. Garestia goa denez ea ez zen komenigarriagoa izan- go Lp txiki bat plazaratzea pentsatu genuen; baina azkenik 10 hazbetekoarekin egin dugu apostu. Formatoa berezia eta nahiko za- harra da, lehen, ia Lp-ak baino gehiago argitaratzen ziren. Hamar

hazbeteko diskoak oso gustokoak ditugu.

A. Nola uste duzue erantzungo duela jendeak?

B.B. Askorentzat oso gauza bitxia izango da. Hala ere, diseinu eta azalarengatik, Maurok oso marrazki txukunak egin bait zituen, jendeak diskoa gustora hartu eta gutxienez

ten dira, baita Ingalaterrako konpainiek argitaratzen dituztenak ere. «Lp-a eta singlearen bidetik ateratzea da gure asmoa. Neri betidanik gustatu izan zait asko Lp txikia, hau da, diskoak hamabi edo bi kanta izan beharrean zazpi izatea. Gainera, zazpi kante- tangarbi ikus daiteke talde berri batek egiten duena». Formato honen bidez gauzatuko ditu disketeak euskarazko taldeen grabake-

tak, «piska bat kasualitatez egin dugu. Julio Kagnetaren lana ere neurri bonetako diskoa izan zitekeen baina taldeak Lp-a merezi

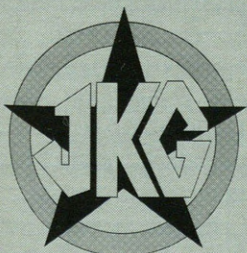
zuen. Gainera, aurretik disko bilduma batean parte hartu zuten eta GX sail- leko diskoak, taldeen es- treinukoak izatea nahi dugu». Standarra ez denez nahiko garesti ateratzen da,

Lp-a edo singlearekin konparatuta. Gauza bera gerta- tzen da picture-disc edo kolorezko diskoekin. «Aur- ten bi edo hiru besterik ez ditugu kaleratuko, hamar hazbeteko diskoa oso ko-

mertziala ez delako». Sal- neurria, Lp txikiarena izan- go da: 1.100-1.200 pezeta (55-60 libera inguru).

Joxi Goikoetxea

JULIO KAGETA

JULIO KAGETA

bihar eta berandu

Rio Urrobi, 1

31005 IRUÑEA

(948) 15 18 15

GOR

Burutzen ari dira Euskadiko IX Euskal Antzerki Topaketak

Azpeitiko Topaketak, euskarazko antzerkiaren erakustokia

Sambhu taldeak «Zenbat eta gorago muturreko handiago» obra antzeztuko du abenduaren 16an. (Argazkia: Joxe)

Euskarazko antzerkia bultzatzea du helburu nagusitzat egun hauetan Azpeitian burutzen ari diren eta abenduaren 21ean amaituko diren Euskadiko IX Euskal Antzerki Topaketak. Aurtengo edizioan, Toribio Alzaga eta Augustin Zubikarai antzerkigileak omenduko dituzte.

AZAROAREN 30ean hasi eta abenduaren 21arte iraungo dute, Azpeitian burutzen ari diren Euskadiko IX Euskal Antzerki Topaketak. Antolatzaileek lehenengo edizioan zituzten helburu nagusiekin jarraitzen dute: euskara bultzatzea, antzerki berria sortaraztera bultzatzea, euskaraz idatzitako obrak bakarrik antzezte, antzerki taldeak animatu eta Topaketak taldeen pozgarria izatea.

Aurtengo berrikuntza nagusia izenaren aldaketa izan da. Aurtun, Euskadiko Euskal Antzerki Topaketak izena jarri diote jaialdiari, antzerkia euskaraz bakarrik egiten den leku bakarra delako. Ondorioz, Topaketetan parte hartzen duten tal-

deak euskaraz idatzitako obrak antzezten dituztenak dira.

Aurtun gainera, 40 antzezlan inguru idatzi dituen Augustin Zubikarai antzerkigile, idazle eta kazetari ondarroatarra omenduko dute Bizkaiko antzerkia ezagutarazteko asmoz. Horretarako, abenduaren 19-an, hitzaldi bat egongo da eta liburu batzuk aurkeztu efa banatuko dira ere. Egundak horretan, berari buruz egindako antzerki txiki bat ere izango da Azpeitiko Udaletxean, eta bertan, bi pertsonen parte hartuko dute.

Aurtun, bestalde, antzerkiaren bultzatzaile izan zen Toribio Alzaga donostiarra hil zela 50 urte bete dira, eta

urteurrena ospatzeko lehia-
keta bat antolatu dute; bere
bizitza eta lana jorratuko
duen ikastetxe mailako
lehiaketa. Bertan, Euskal
Herriko ikasteetxetako gaz-
teek parte hartuko dute.
«Irailan hasi ginen lehia-
ketan parte hartzeko oi-
narriak ikastetxe guztietara
bidaltzen», esaten digu

Pili Arrieta, Azpeitiko Uda-
letxeko Kultura Sailakoak.
Toribio Altzagak idatzitako
liburu batzuk bidali dituzte
ikastetxeetara, parte hartu
nahi duten gazteak talde-
tan antolatzeko. Lehiaketa,
galdera erantzuna sistemaz
egingo da Loiola Irratian,
irrasaio batzuetan. «Tal-
deak egin dira, galderak
egingo zaizkie taldeei, tal-
de onenak finalerdietara
pasatuko dira eta gero fi-
nalera. Eta dena irrasaioz,
Azpeitian, Loiola Irratian».
Larunbatetan egingo da
lehiaketa eta finala abendu-
aren 14ean ospatuko da.

Aurten ere, Topaketetan
helduentzat zein haurren-
tzat zuzenduta dagoen an-
tzerkia, haurrentzat egiten
duten antzerki talde profes-
ionalak nahiz haur taldeak,
kale antzerkia eta animazioa
orkestrinaren bidez izango
da. Topaketen inaugurazio
egunean Ttamtaka taldeak
«Zilbor Hestea» bere obra
antzeztu zuen eta amaieran,
abenduaren 21ean, Azpeiti-
ko Zelaixo Antzokian, Por-
pol talde gasteiztarrek «Qui-
zás» obra aurkeztuko du.
Gog I Magog, Kandela Pro-
dukzioak, In Fraganti, Bor-
daxuri eta Bederen 1 tal-
deak ere izan dira Topake-
tetan zehar eta abenduaren
14ean, Antxieta taldeak
«Beste mundukoak eta zoro
bat» obra antzeztuko du;
Kukubiltxok 15ean «Jalgi
hagi dantzara»; Sambhu
Teatrok 16an «Zenbat eta
gorago muturreko handia-

Daniel Landart, antzerki idazle eta zuzendaria

«Topaketak Donostian egingo balira antzerkia indartuko litzateke»

ARGIA. *Izan al zara
aurten Azpeitiko An-
tzerki Topaketetan?*

DANIEL LANDART.
Aurten oraindik ez, lehen
aldikoz datorren ostegu-
nean (abenduak 5) joango
naiz eta hilaren 14ean ere
izango naiz. Egitaraua
besterik ez dut ikusi.

A. *Zer garrantzi ematen
diezu horrelako antzerki
topaketei?*

D.L. Uste dut oso garran-
tzitsuak eta beharrezkoak
direla. Hala ere, nere us-
tez, ondo egongo litzateke
festibal bilduagoa egitea,
egun gutxiagoetan behar
bada. Hemen, Ipar Euskal
Herrian, beti astebete,
bost edo lau eguneko
jaialdiak izaten dira baina
hala ere, Azpeitiko for-
mula ez dut gaizki ikusten.
Garrantzizkoa da topaketa
bat egitea, baina Azpeiti-
koekin dudak errespetu
eta adiskidantza guziare-
kin, horrelako topaketa
batek Azpeitia baina hiri
handiagoan izan beharko
lukeela uste dut, Donos-
tian adibidez edo beste

hiri nagusi batean. Ego-
kiagoa izango litzateke.
Nahiz eta batzuek, Topa-
keta hauek garai batean
Azpeitian sortu, horrelako
jaialdiek behar dute hiri
nagusietan eginak izan.
Nik konprenitzen dut Az-
peitiaren izatea baina Ber-
tsolari Txapelketa adibi-
dez, Donostian egiten da.
Gernika, Tolosa eta beste
herri batzuetan egiten dira
ere finalerdiak, baina fi-
nala Donostian egiten da.
Topaketak Donostian
egingo balira antzerkia
indartuko litzateke. Uste
dut pentsatzeko eta azter-
tzeko gauzak direla.

A. *Zer iruditzen zaizu
aurtengo Azpeitiko To-
paketen egitaraua?*

D.L. Egitarauan gaurko
errealitatea agertzen da.
Hobea izan zitekeen, bai-
na bertan, benetan era-
kusten ahal duguna ager-
tzen da.

A. *Nola ikusten duzu
antzerkia gaur egun Eus-
kal Herrian?*

D.L. Antzerkiak ez du

beharbada beste sail ba-
tzuek daukaten indarra.
Komunikabideetan ez da
nahikoa laguntzen. Beste
herrialde batzuekin kon-
paratuz, antzezlan asko
egin diren arren, euskal
antzerkiak ez du azken
hamar urte hauetan er-
dietsi behar lukeen maila
eta hori oso damugarria
zait. Baina hori gertatzen
da azpiegituran ohiturarik
ez edo ohitura gutxi da-
goelako. Euskal hizkun-
tzak duen arazo bera da
eta gauza guzi hauek lo-
tuak dira. Beste herrial-
deekin konparatuz an-
tzerkira joaten den jendea
ez da handiagoa ere. Oso
nahasiak ikusten ditut
gauzak.

go»; Hamar Gei Bat Leotardo
taldeak 17an «Irudimen
iheslaria», eta Markeliñe tal-
deak abenduaren 20an, os-
tirala, «Zeruko lumak» obra

**■ Aurtengo
berrikuntza nagusia
izenaren aldaketa
izan da ●**

aurkeztuko du gaueko
9.30etan Zelaixo Antzo-
kian.

Sariketan ere badago be-
rrikuntzarik eta aurten, sa-
riak, pertsonalizatu gabe
talde osoei eskainiko zaiz-
kie orokorrean, eta onenari
300.000 pezetako (15.000 li-
bera inguru) saria emango
zaio. Sariketan parte hartzen
duten talde profesionalak,
Ttamtaka, In Fraganti, Bor-

datxuri, Bederen 1, Antxieta
eta Markeliñe dira. Lehia-
ketatik kanpo, hala ere,
Porpol taldeak ere parte
hartuko du.

Antzerki Topaketetako
obrak, Zelaixo Antzokian
antzeztuko dira, kale an-
tzerkia ezik. Kukubiltxo eta
Gog I Magog Kataluniako
taldea dira kale antzerkia
jorratuko duten bi taldeak.

Helduei zuzendutako an-

Antzezlanak erakusteko aukera ezin hobea

KANDELA Produktzioak, abenduaren 2an antzeztu zuen Zelaitxo Antzokian, «Nadira eta kristalezko bola», azaroaren 9an Tolosan estreinatutako muntaia. Obra, ipuin miresgarria da bai forma, egitura eta edukin aldetik.

«Nadira eta kristalezko bola» muntaia aurrera ate-

ratzeko sortu zuten Kandela produktora, eta haurren mundura zuzendutako antzerkia egitea da euren asmoa. Muntatu duten lehen lan honek, orain arte, ikuslegoaren aldetik erantzun ona izan du; Topaketetan, 600 bat haurren aurrean aurkeztu zuten obra eta oso pozik gelditu ziren ikusleen

erantzunarekin.

Produktora bezala antzerki topaketa batean parte hartzen duten lehendabiziko aldia da. «Azpeitiko Antzerki Topaketak gure lana erakusteko aukera oso ona eskaintzen digu eta bertan parte hartzea oso ondo etorri zaigu. Gauza ona dela uste dugu», esaten

digu Itziar Zubizarreta dramaturgiaren idazle eta zuzendaritza laguntzaileak. «Euskal Herrian antzerkiak ez dauka tradiziozirik eta ez dago azpiegitura egokirik. Topaketek, jendeak ezagutzeko eta programatzaileek taldeen lanak ikusteko aukera eskaintzen dute». Programatzaileak, topaketetan izaten diren emanaldietara joaten dira eta Kandelakoek uste dute horrelako topaketarik ez balego euren muntaia saltzeko aukera gutxi izango luketeela.

Kandela
Produktzioak
«Nadira eta
Kristalezko bola»
aurkeztu zuen
abenduaren 2an.
(Argazkia: Carlos
Villagran)

tezlanak gaueko 9.30- etan izango dira eta haurrei zuzendutakoak goizeko 11-etan edo arratsaldeko 3etan. Haurrei zuzendutako talde profesionalak, Kandela Produktzioak, Ttamtaka, Sambhu eta Hamar Gei Bat Leonardo dira; eta Hezkuntza Sailak antolatuta, haurrek osaturiko sei antzerki talde izango dira. Bastidako ikastolak, Orioko Herri Eskolak, Azpeitiko Jesusen Alabak, nahiz Aulestia eta Berriatuako, Bilboko Txurdinagako eta Astigarragako Regina Apostolorumeko ikas-

tetxeek antolatu dituzte.

Euskarazko antzerkian murgiltzen diren Euskadiko IX Antzerki Topaketak antolatzeko 9,56 milioi pezetako (478.000 libera inguru) aurrekontua beharrezkoa

■ Toribio Alzaga
eta Augustin
Zubikarai
antzerkigileak
omenduko dituzte
aurten ●

izan da eta guztira, hogeitatalde, berrehun bat antzezlarik eta berrehun bat teknikaririk parte hartu dute Antzerki Topaketetan zehar.

Jaialdiak, gaur egun, Euskal Herrian garrantzi handia duela dio Pili Arrietak, «jaialdiak berak dituen helburuengatik, euskara aldetik. Euskarazko antzerki gaztea idatzi eta antzezteko bultzatzen duelako. Taldeei, gainera, pozgarriak eskaintzen zaizkie horrelako topaketetan eta nik uste dut oso gustora hartzen dutela parte». Azpeiti-

ko Topaketak euskaraz egiten den antzerkiaren adierazgarri izaten da, «euskarazko antzerki leku batean biltzea eta urtero egitea asko esan nahi du. Antzerkia euskaraz urtean zehar ikusten da zenbait lekutan baina dena euskaraz eta leku bakarrean biltzea, bai idazle, antzerki talde, eta mundu horretan sartua dagoen pertsona ororen tzat oso inportantea dela uste dut», aipatzen digu.

Joxi Goikoetxea

Latztun

TXEMA MONTERO:

1991ko abendua

Latztun

11. zenbakia

■ Elkarrizketa: Txema Monterorekin aldaketa giroan. ■ V. Mendeurrena: *Only Spain* edo planetaren espainolizazioa. Iñaki Egaña. ■ Ihardunaldiak (LAB): «Marxismo eta Euskal Herria». Teoria Iraultzailea: marxismotik utopismora. Mikel Erro. Euskal Herriko askapenerako proiektu iraultzailea. Bikila ■ Saiakerak: Subjektu berrien potentzialtasuna. Joseba Tobar-Arbulu. Ezker Abertzalea eta komunikabideak. Pello Zubiria.

**Txema Monterorekin
aldaketa giroan**

■ «Sistema komunisten erorketatik zerbait ikasi behar baldin badugu, abangoardismoaren eta frontismoaren porrota da»

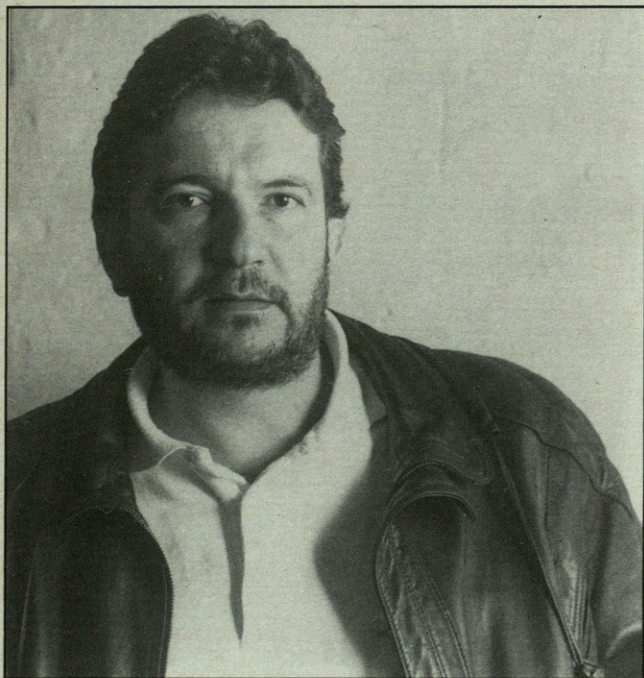
■ «Negoziake-tarako bidean ere instituzioetatik gehiago bultza daitekeela uste dut»

■ «PNVko azken mugimenduak ulertzeko kontutan eduki behar da Ardanzaren suzesioa dagoela jokoan»

«Speed gauak», Susaren eskutik argitaratu du

Edorta Jimenez: «Literaturan mitoak desakralizatu nahi izan ditut»

Zumaiko Julene Azpeitia Ipuin Sariaren IV edizioa «Hemen datzana da» lanari esker irabazi berria, Durangoko Liburu eta Disko azokan aurkeztu du bere lehen nobela, «Speed gauak». Gure solasaldia Bilboko Alde Zaharreko gauean izan dituen bizikizunen kronikatik abiatzen da, egungo literaturaren egoeran murgiltzeko. Antzerki eta komikigintzan ere aritua, hemendik aurrera nobelak eta poesiak tartekatuko ditu.

«Nere ustez, idaztea lana ezezik, jolasa ere bada».

NARRAZIO batzuk «Atoiuntzia» ipuin liburuan argitaratu eta gero, «Speed gauak» Edorta Jimenezek prosaz idazten bigarren lehen lana da, nobela orain-goan. Orain artean batez ere poesian aritua da; baina bost urtetan beste hainbeste poesi liburu argitaratu izanak eragiten duen nekea medio, beste esperientziak bilatzen hasi da. «Poesiak idazten ditut oso gustoko dudalako, baina drogak bezain onuragarria eta kaltegarria da. Besterik egiteko aukera materialik ez nuen gero, aspaldiko proiektuak atzeratzen joan dira».

Idazle batek kaleratzen dituen liburuek aurrekoa gainditu behar dute, edo

bestela bide berriak jorratu, «errepikatzeak ez du zentzurik; epigonoak alferrikako lana dira, idazle baten etorria agortzen bada alferrik arituko da gauza berberetz idazten».

Bere ustez, gaur egun, euskal poesia desoreka handia jasaten ari da, «ez dago gazteek idazteari ekiteko plataformarik —aldizkari aproposak, adibidez, beren lanak kalertzeko—. Horren ondorioz, inspirazio berriari ateak ixten zaizkio eta poesia-gintza zahartu egiten da».

Sariak beharrezkoak

Jumaiko Ipuin Sariketa dela eta, sari literarioen gainean, «ez dakit onerako edo txarrerako izango den, baina sari borien bidez jendea idazten hasten da eta argitaratzeko aukera izaten du. Irabazleak, gainera, grinak jota edo, bide borretatik jarraitzen du. Hala eta guztiz ere, bada

jende dexente ezer ere irakurri gabe paperaren aurrian jarri eta betiko topikoak errepikatu besterik egiten ez duena».

Idazteko gogo hutsagatik hasi zuen Edortak bere nobela, «nere ustez idaztea, lanbidea ezezik, jolasa ere bada, disfrutatu egiten dut. Horrelaxe sortu zen 'Speed gauak'. Izan ere, beste alorretan bezala, gure kasuan ere lotuta daude plazerra eta sufri-mendua, ia bat egiten dute. Plazerra, idazten eta idatzi ondoren sentitzen dut».

Hogeitabat kapitulu laburrek eta eranskin batek osatzen dute lan hau. Gaia, Bilboko leku ezagunenen bindikapena da, «egun zoriontsuak eman nituen ban, Alde Zaharrean, Katedrale inguruan, Museoa... Horretaz gain, Bilbok duen Ondare Historikoaren hondamendia salatu nahi dut, ez dago batere zaindurik eta galtzoriar dago. Obra hone-tan aipatzen diren lekuak errealek dira, nere esperientzien lekuko, eta beren nortasuna dute; filme eta nobelen bidez ezagutzen ditugun Ameriketako hiri famatuak bezain garrantzi-suak dira guretzat Bilbo, Errekalde eta antzeko leku-izenak».

Idazlea teorizazio-prozesu baten ondorioz lotzen

«Poesia desorekatuta dago ez dagoelako gazteek idazteari ekiteko plataformarik».

zaio idazteari, «neure kasuan, bizi izan ditudan esperientziak eta lagunarteko eztabaidak izan dira bidea; adiskide batek esana da egun euskaraz egiten den literatura gazteentzat ez dela baliagarria; horren aurka joaten saiatu naiz. Bestalde, literaturaren munduko mitoak desakralizatu nahi izan ditut, ezin bait dira aintzakotzat hartu idazteko modu tradizionalak, epeak, eta abar. Nobela bat prestatzen hasteko, adibidez, sei urteko barne gogoeta behar izandut, bainabeste bat bi hilabetetan osatu

dut. Gainera, pertsona arrunt bat idazle bihurtze horretan kasualitateak du eragin handia, ez bokazio hutsak. Istripua da horretan hastea, gero jarraitu

Pertsona arrunt bat idazle bihurtze horretan kasualitateak du eragin handia ●

besterik ez da egiten». Hiru dira, bere esanetan, idazten hasteko arrazoiak, «batetik,

norberarentzat egiten da; bestetik, irakurlegoarengatik pentsatzen (gustoko izango ote duen...); azkenik, kasualitate baten eraginez. Azken honi ez zaio aitortzen bere garrantzia, baina ezinbestekoa da gertakizun segida

bat ematea: esperientzia, lanerako aukera izatea, leku aproposa aurkitzea... Geure buruaren proiektzioa egiten dugu eta besteak erakusten».

Proiektuei buruz ere mintzatu zaigu idazle mundakarra, «Eusko Jaur-laritzak emandako beka baten bidez, nobela berria burutzen ari naiz. Aspaldi-ko ideia hau mende hasieran kokatzen dut, Bilbo eta Bermeo artean. Garai hartako giro nabastua islatzen saiatzen ari naiz eta, bide batez, mito hutsalak baztertzen: Bilbon beti izanda euskaldunik, kontrako ideia nagusitu bada ere; era berean, garai haietako anarkista eta sozialista guztiak ez ziren euskaldunak». Badu beste proiekturik, «Peru Abarka» eta ume ipuin batzuen berri-dazketa egitea kasu, baina epe luzean gauzatzeko asmoa dauka Jimenezek.

Ritxi Lizartza

Edorta Jimenezen idazlanak

Poesia	«Itxastxorien bindikapena», Susa, 1985 «Egutegi experimental», Susa, 1986 «Gizaeuropa», Susa, 1986 «Gaua zulatzen duten ahausietan», Susa, 1987 «Odoleko eskifaia», Elkar, 1989
Itzulpena	«Saturnoren semeak», A.C.R. Castro, 1989
Narrazioak	«Atoiuntzia», Susa, 1990
Nobela	«Speed gauak», Susa, 1991

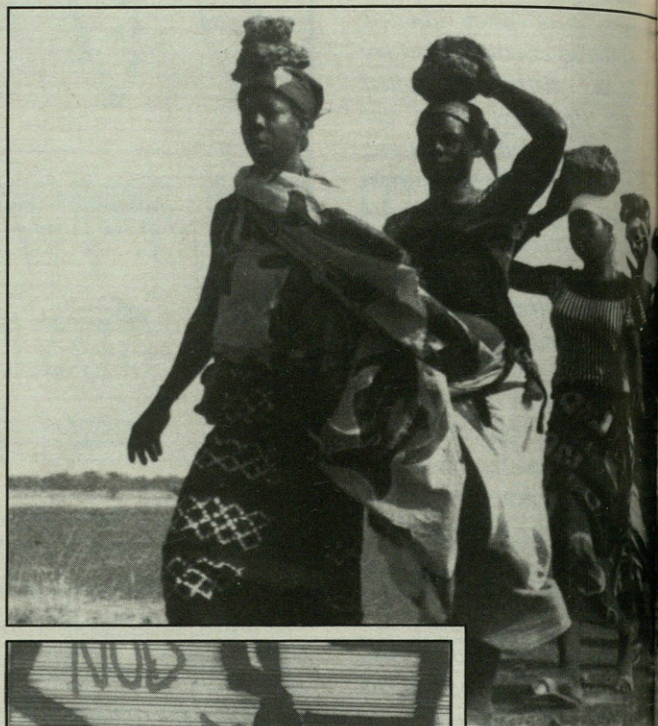
Afrikako museoak eztabaidagai

Luze idatzi eta eztabaidatu da azken urteotan museoen funtzio eta ezaugarrien gainean, bereziki Europa eta Ipar Amerikako kultur instituzioak kontutan harturik, honetan ere bost kontinente beharrean bat t'erdi besterik ez bailego. Egun, iparrean museoen ikerketa eta sustaketa lanak aipatzen diren bitartean, mendebaldeko museo-eredua hautsi beharra aldarrikatzen dute Afrikan.

ETORKIZUNA izan-go badu, kultur eredia bir-definitu egin behar du Afrikak. Horixe izan da Gana, Benin eta Togo-n azaroaren 18tik 23ra bitartean egindako ihardunaldien ondorioetako bat. Hiru hiri desberdinetan burutu diren topaketa hauek berrogei herrialde desberdinetako kontserbatzaileak bildu dituzte, gehienak afrikarrak, Sahararik hegorantzako museo-egoera eta etorkizuna aztertzeke.

Museo afrikarren egoera benetan tamalgarria da, gehienak oso aurrekontu urriekin aritzen dira, lanak hondatu egiten dira kon-

tserbazio faltaz eta bisitari sonatuei oparia egiteko «maileguak» ere kontutan hartzekoak dira. Funtsezkoena, hala ere, ez da hori, museo eredia da gaitzak jota dagoena, kolonialismoak ezarritako eredia. Herritarrak ez dira hurbiltzen mendebaldeko pentsamoldez antolaturiko zentro arrotz horietara, ez zaizkie interesatzen etnologia eta estetikaren tartean kokatzen diren erakustoki hirlak. Diagnostikoa eginik, xede eta bide berriak markatzeari ekin diote museo arduradunek eta honela azaltzen du bere ikuspuntua Yaya Savane, Abijan-eko

Herritarren ispilu eta leiho irekia izango diren museoak nahi dituzte Afrikan.

(Bolinkosta) museoko arduradunak: «Museoa bitarteko bat da. Nahi dena egin daiteke horrekin. Hiltokia alagune bizia. Museoa jendearteko trukaketarako gunea da. Jendea mugiarazi nahi baldin bada, interesa biztuko dion erakusketa antolatu behar da. Gaiak Grand Bassam-eko bazter auzoak nahiz Nigeriako zimentuzko eskul-

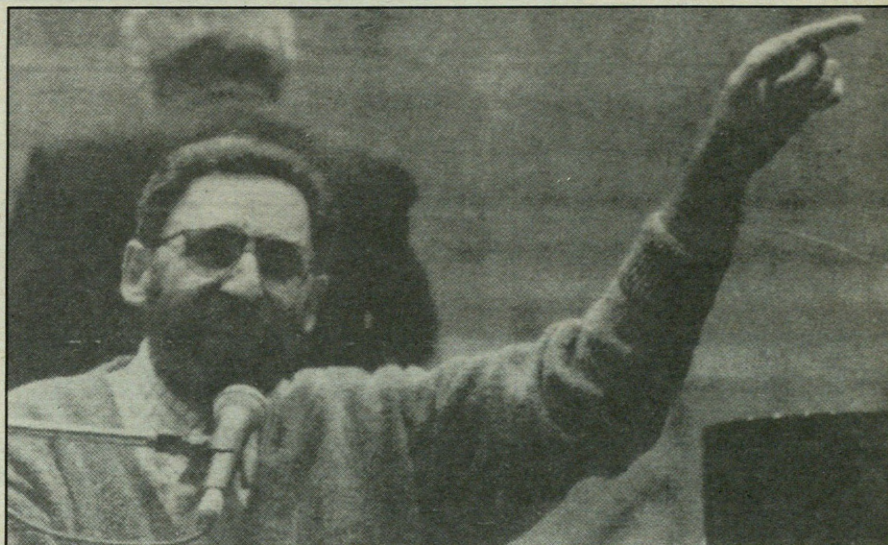
turak izan daitezke. Baina kolonialismoaren garaetatik bitrintetan gordetako dauden arimarik gabeko objektuak arrotz zaizkie. Museoa gainera kanpoko munduari zabalduak leiboa ere bada. Zergatik ez antolatu jantzi bretoiak edo Siberiako bizimoduaren inguruko erakusketarik. Museoak jendeari bitz egingo dion tokia behar du

izan. Guk heredatu dugu-
na, mutua da».

Mutua eta astuna here-
dentzia, gainetik nahita-
nahiez kendu beharrekoa
herritarrek eskatzen dute-
nari erantzun ahal izateko.
Eta horretarako «gure in-
guruan egun duten de-
pendentzia eta alienazio
sarea apurtu behar dugu.
Eta hori ez da posible izan-
go bezkuntza eta kultura-
ren alorrek banandurik
segitzen duten bitartean;
berria, batez ere nekaza-
riak, bazteturik baita sal-
buesirik dagoen bitar-
tean» azaltzen du Umar Ko-
nare, topaketetako antola-
tzaleak. Eta hariari segituz,
«botere politikoaren bir-
banaketa demokratikoa -
goa» aldarrikatzen du etor-
kizunerako bide bakartzat.

J.M. Heritz

Battiato: disko berria, bira berria

Sailkagaitza gertatzen da F. Battiatoen musika, aldi berean herrikoia eta klasikoa. Eta horren froga eman zuen berriki Erroman «Come un cammello in una grondaia» (Gamelua hodian legez) azken diskoaren aurkezpenean. Kontzertua orain arte musika klasikorako bakarrik erabili den Auditorioan eskaini zuen eta entzulegoa txoratu egin zuen bere modura kantaturiko lieder zaharrekin bai eta lieder tankerara kantaturiko konposizio berrieekin. Urtarrilean zehar eskainiko dituen emanaldietan enblematikoa bilaka daiteke «Povera patria» kanta, agian hoberenetakoa.

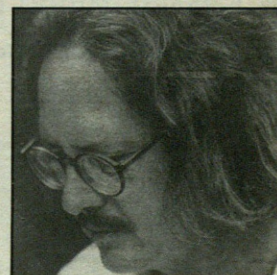
«Genet ikurrik gorena.
Hura da ideologia
homosexualarentzat
Malcolm X beltzentzat
izan zena. Eta... Cocteau
litzateke gure Martin
Luther King (...) Estetika
homosexualik baldin
badago, egitura zabaldu,
biburritu eta birrintzen
dutenen inguruan
egongo da, norberaren
sexualitatea bazter
utzirik. Horixe aipa
daiteke Hitchcock, John
Waters, Billy Wilder eta
beste hainbestengan».

Todd Haynes,
zinemagile
iparramerikarra.

«(Iparramerikako)
intelektualak,
kulturako jendea,
Washington baino askoz
aurrerago dago, urte
askotan kontserbadoreek
ez bait dute asmo
freskuen beharrik izan.
Bainaorain beharrezkoak
dira, eta orain arte saio
guztiak unibertsitate
inguruan egin dira, edo
think tank deitu inguru
murrizetan; etorkizun
burbilean
bizitza publikora zabaldu
ahal izangodira».

Arthur Schlesinger,
historiagile
amerikarra

«Literaturak zerikusi
bandia du
butsalkeriekin. Esaldi
guztiak landuak,
bete-beteen asmatuak
direlako nabarmentzen
da idazle ona. Baina
idazle onak asko falta du
bandia izateko. Idazle
onen esaldi asko ez dira
onak, ez dute bete-beteen
asmatzen. Idazle onaren
arazoa da onegiak direla
bere esaldiak. Literatura
gebieta horixe da, esaldi
ongi eginak. Beharko
lukeenaren kontrakoa».

Peter Handke
idazle
austriarra.

T E I L A K

■ EUSKAL HERRI OSOKO ARTISTAK EGUNKARI FESTAN

EUSKALDUNON Egunkaria-ren lehen urtebetetzea ospatzeko, abenduaren 15ean, Anoetako Belodromoan burutuko da Egunkari Festa. Bertan, Ruper Ordorika, Gontzal Mendibil, Txomin artola eta Amaia Zubiria, Anje Duhalde, Erramun Martikorena, Etxamendi eta Larralde, Gorka Knörr, Kaxiano, Golden Apple Quartet, Tapia eta Leturia, Imuntzo eta Beloki, Oskorri, Hertzainak eta Su Ta Gar taldeak izango dira. Sebastian Lizaso, Mikel Mendizabal, Iñaki Murua, Anjel Mari Peñagarikano, Manolo Arozena, Xabier Amuriza, Andoni Egaña eta Jon Sarasua bertsolariek ere parte hartuko dute; eta hauekin batera, Ereintza dantza taldea, Hika antzerki taldea nahiz Txirri, Mirri eta Txilibiton pailazoak.

■ 16 ANTZERKI TALDE GETXON

IRAGAN astean izan ziren Getxoko IX Antzerki Ihardunaldiak. Bertan, abenduaren 8a arte, hamasei talde aritu ziren eta 18 emankizun eskaini zituzten. Bederatzi talde bizkaitar, sei gipuzkoar eta Arabako talde bakarrak, beren azken muntaiak aurkeztu zituzten. Kafe eta kale antzerkiak ere izango du tarterik Getxoko antzerki jaialdian.

■ ASIAKO HIRU TALDE GASTEIZEN

ABENDUAREN 22a arte izango da Gasteizko Txotxongilo VIII Jaialdia eta bertan 8 taldek parte hartuko dute: Gorakada talde durangarra, Malaysiako Teater Bukuk, Don Quixotte talde japoniarra, Indiako Topal Vakduthuk, Mexikoko Marionetas de la Esquina, Estatu frantziarreko Le Theatre du Petit Miroir, San Petersbourgeko Txotxongilo Antzerkia eta Bamballina Titeles taldeak.

E R R A N A K E R R A N

«Lehenik eta behin, kultur planteamenduak aldatu behar dira politikaren aldetik. Argitaldari batek ezin du egiten duenetik aparte beste produkzio bat egin, baldin eta ez badago politika kultural bat hori nolabait primatzen duena.»

Joan Mari Torrealdai.
El Mundo, 91-XII-5.

«Antzerki autoreak, bizirik gaudela birbaieztatzeko biltzen gara.»

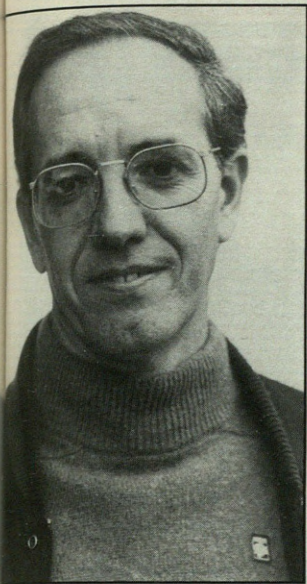
Eduardo Ladrón de Guevara.
El Diario Vasco, 91-XII-6.

«Etorkizuna eginaren eginez ikusiko da, errealtateak esango digu. Bainaegia esan, txistua flauta bat izanik ere aukera handiko tresna da, esku bat libre uzten bait du perkusioa jotzeko, eta ez bakarrik danbolina. Horregatik, musika sortzeko ezezik, pedagogi arloan ere eremu zabaladauka.»

Jose Inazio Ansorena.
Egunkaria, 91-XII-6.

TXUTXU - MUTXUKA

BILBOKO FAKULTATEKO BIDEO ARTE OBRAK EUROPAKO ARTE EDERRETAKO ESKOLAREN BIENALEAN

ABENDUAREN 12an zabalduko da Europako Arte Ederretako Eskolaren Biennaleko erakusketa. Aurtengo hirugarren edizioa Bartzelonan izango da eta bertan, Europako Arte Ederretako ikasleen lanak izango dira ikugai. Stand bat, Bilboko Arte Ederretako Fakultateko ikasleen obrek osatuko dute: filminen bidez eskultura eta pintura lanak, eta bideoz, Bilboko BBVko San Agustin Plazako aretoan izan zen bideo arte erakusketa osatzen zuten obrak.

«Euskal Herriko erakundeetan lan egiteko euskaraz jakitea beharrezko izan beharko luke, euskara ondasun komuna denez gero. Gaur egun, euskal erakundeek ez dute behar hori betetzen».

Jokin Apalategi.
Egunkaria, 91-XII-6.

«Bere bizkuntzarekin kezkatuta daudenentzat idazten dut euskaraz, ez memeloentzat».

Bernardo Atxaga.
El Mundo, 91-XII-5.

«Nabiz eta milaka argazki egin, azkenik beti gauza berari argazkiaegiten diogu: gure berezko obsesioi».

Carlos Cánovas.
Egin, 91-XII-6.

«Uste dugu Euskal Herrian bertan, nabiko burugorrrak garela eta ez zaigu gehiegi sartzen bestelako musikak, estilo berriak».

Julio Kageta.
Egunkaria, 91-XII-5.

NOR - NORI - NOR K

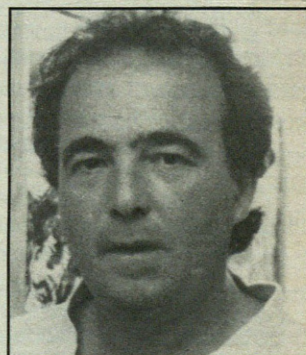
CONCHA DE LA CASA

Bilboko Txotxongilo Dokumentazio Zentroko zuzendariak aurkeztu zuen, abenduaren 8an hasi zen eta 20an amaituko den Bilboko X Nazioarteko Txotxongilo Jaialdia. Bertan, mundu osoko hamabi taldek parte hartuko dute eta Txotxongilo eta Kukubiltxo izango dira Euskal Herriko talde bakarrak ●

PATXI EZKIAGARI

eman diote, Jon Mirande Euskal Herriko Euskarazko Literatur Sariketan akzesit bat nobelagintza atalean, aurkeztu zen lan bakarra bere «Zisnearen hegada» izan zelako. Félix Zubiaga, Juana Atxabal eta Yolanda Arrieta izan ziren bestalde, poesia eta antzerkigintza saioko sarien irabazleak ●

J. L. ZUMETAK

egin du Hertzainak taldearen disko berriaren azala. Maxisingleak «Mundu berria daramagu bihotzean» izena du eta Komite Internazionalistek kaleratu dute, indigenen mendeetako erresistentziaren eta beren askatasunaren alde borrokatzen duten herri zapalduen omenez ●

Bidaia

Paris, aldameneko hiri kosmopolita

● **Nola joan:** Autoz, abioiez edo trenez joan zaitezke, baina merkeena trenez joatea da. Zuzenean eramango zaituen trenak Hendaian har dezakezu.

● **Gomendio berezia:** Paris garestia denez, diru asko eraman behar da.

PARIS Estatu frantziarren bihotzean kokaturik dagoen hiria da. Gure bizilagunen hiriburu hau izugarri polita da, hiriaren erdialdetik Sena ibaia bere gardentasunean igarotzen ikus dezakegu, eta bestalde ongi zainduriko parke eta kaleak azpimarratzekoak dira.

Parisek bere edertasu-

nean galtzera gonbidatzen zaitu kaleetan barna pasiatzen ibiltzera bultzatuaz. Bere kaleetan zehar, antzerki, abeslari, espektakuluekin topa gaitezke, kaleei nolabaiteko magia bat emanaz.

Hiri hau bere osotasunean ongi ezagutzeko gutxienez bertan hilebete bat egotea ezinbestekoa da, Parisek bisitatzeko leku ugari eskaintzen bait dizkizu. Bertara astebete igarotzera joanez gero puntu turistiko interesgarrienak bisita ditzakezu: Torre Eiffel mitikoa, La Madeleine, Versailles...

Pariseko gauak liluragarriak dira, eta iluntasunarekin bat eginik bere ederta-

Torre Eiffel mitikoa benetan ikusgarria da.

suna azpimarratzen da. Etxera joateko gogorik ez badago, Frantziako beste lekuetan ez bezala, hemen gauean zehar taberna ugari zabalik egoten dira. Hiri honetako arazo nagusia alternatzea oso garesti irtetzen dela da. Parisen gaupasa ona egiteko poltsikoak diruz beterik eramatea beharrezkoa da, bestela ez dago zer eginik.

Hiriaren handitasunaren barnean mota guztietako jendea ageri zaigu, Paris etorkinez josia bait dago, era berean arraza ezberdi-

nek ghetto antzeko zerbait sortuaz. Musulmanak, txinatarak, afrikarrak, portugesak ikus ditzakegu, baina orokorrean arraza bakoitza bere ghettoaren barnean biziko da besteekin erlazio naturik gabe. Guzti honek,

Parisek bere edertasunean galtzera gonbidatzen zaitu, kaleetan barna pasiatzera bultzatuz.

txit polita den hiri hau misteriozkoa bihurtzen du.

Parisen taxiak eta autobusak garestiak dira. Beraz, hiria zeharkatzeko garraio publiko merkeena eta erosoena metroa da, metroaren bidez hiria punta batetik bestera errekorritu bait dezakezu, baina esan beharra dago Paris batez ere pasiatzeko hiria dela.

Gure etxetik horrelako gertu dagoen hiriburu hau bisitatzeko pena merezi du, leku honen misterioa ikustekoa bait da.

Nôtre Dame, Sena ibaiaren ertzean dagoen katedralea.

Gastronomia**Z**ientzia

JUAN MARI ARZAKEN ELTZEA

Pedro Mari Zabaltzarentzat

Barka ezak hika hitz egi-na, baina aspalditik eza-gutuko hindudan bezala duk. Izan ere asko mires-ten haut, neretzat katego-riko jendea hi bezalakoa delako, hutsetik edota medio gutxirekin ahalmen guztikoen neurrian aritzen haizena.

Edozein gizon handi bezala hi ere apala haiz, eta

hori duk ene ustez hire dohairik handiena. Bada-kik non hagoen, nor hai-zen, ez zaik burua uste ha-rruekin bete.

Entrenatzaile bikaina haizenez, inork uste ez zian lekura eraman duk Osasuna, eta horrexegatik uste diat gure lur honek hi bezalako gizonak ematen dizkiala, handia izanik ere harrotzen ez direnak.

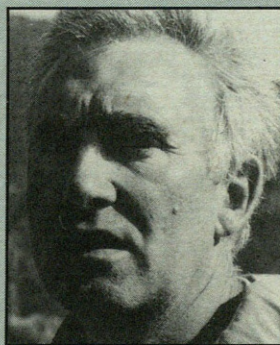
Segi ezak horrela eta zorianak!

Hire neurriko menua prestatu diat:

Lehen platera, Abakan-do ttontorra barazkiekin lagundurik.

Bigarrenez, onddoak foie piska batez, ore ber-deaz bilduta.

Horren segidan, Aba-kandoa lurrinean zaintzuri zukuaz eta mahats ale

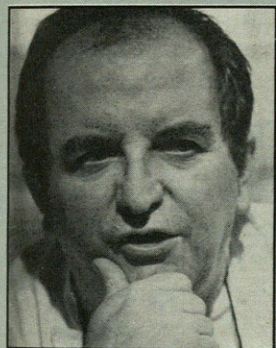
PEDRO MARI ZABALZA

oliozpinetan.

Hirugarrenez, oilagor errea babarrun zuri kremaz eta ipuru garauaz lagun-durik.

Postrerako, berriz, gaz-taina izozkia txokolateaz eta *crepe* beroak laranja mingots zukuaz.

Ajax taldea kanporatuko duzelakoan, animo! Be-sarkada handi bat.

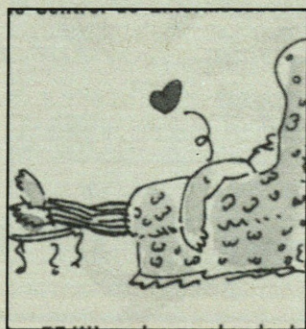
JUAN MARI ARZAK

Osasuna**Zapping-etik bihotzekora****GELDIKORTASUNA**

ohitura txarra da, eta bihotz gaitzen kasuan, esate bate-rako, hilkortasuna eragiten duten faktore garrantzi-tsuenetakotzat hartua izan da.

Ondorio honetara iritsi da behintzat EEBBetako Gai-

sotasun Kontrolerako Zen-trua, besaulkian lasai etzan-da egotea —zapping dela-

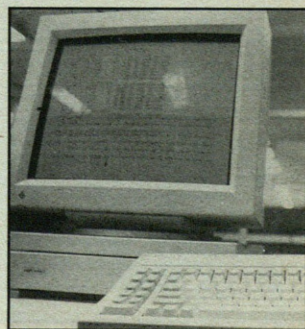
koa eginez adibidez— osa-sunerako oso kaltegarria dela alegia, eta bihotzaren areriorik nagusienetzat har-tua izan daitezkeela horre-lako joerak.

Arrisku guzti hauek mu-rrizteko, hala ere, egunero hogeitahamar minutuko ibi-lalditxoak egitea nahikoa omen da. Badakizue bada, ez zaitez tala alferrak izan eta telebista hainbeste ikus-teari utzi!

Ordenagailurik azkarrena

Iparrameriketan Minnesota-ko Eagan-en dagoen Cray sozietateko laborategietan superordenagailu berriak bukatu berri dituzte. Cray-YMP5 eta YMP81 dira eredu berrien izenak eta gaur egun dauden ahaltsuenak dira; **segundoan 2.667 milioi eragiketa** egin bait ditzakete. Orain arteko ordenagailu handienekin gonbaratuz potentzia ez da askoz ere handiagoa, baina bi aldiz memoria handiagoa dute eta punta-orduetan lau aldiz azkarrago lan egiten dute. Cray-Research-eko zuzendari den John Rollwagen jaunarentzat, kalkulu-abiadura handia edukitzea alferrikakoa da zientzilariei beren problemak ebazten laguntzen ez bazaie. Horregatik, injineritza, eraikuntza, fluido-en dinamika, petrolio-hobi eta instalazioen simulazio, sismologia, oinarritzko kimika eta beste hainbat alorretan erabiltzeko 600 aplikazio-programa baino gehiago egin dituzte.

E L H U Y A R

Musika

H A R I A K H I R U M U T U R

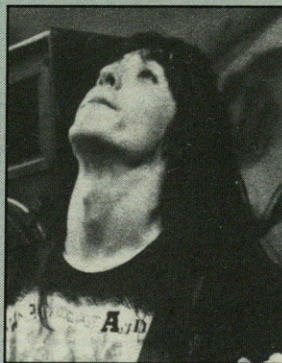
Udaran zehar Negu Gorriak-ekin aritu zarete «Gure jarrera» izeneko biran. Zein proiektu berri dituzue buruan zeuen taldeekin? Zer moduzkoa izan da tour horren esperientzia?

MIKEL ABREGO. *Bap-eko bateriajolea*

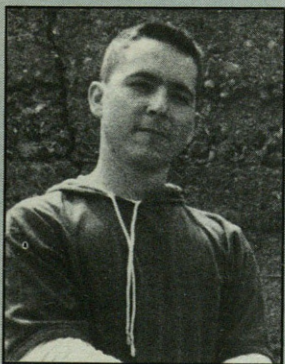
Gogo handiz hasi gara berriz ere entsaiatzen, eta kanta berriak ateratzen dihardugu orain. Izan ere, denbora asko generaman kanta berekin, eta erreperitorioa berritzeko asmoekin gabiltza. Asko gustatuko litzaiguke gainera grabaketaren bat egitea —disko berri bat akaso— eta kontzertuak emateko gogoia ere ez zaigu falta. Negu Gorriak-ekin egindako itzulua oso ondo egon da: leku interesgarriak ezagutu ditugu, kontakto asko egin, jende jatorra... gure artean ere giro ezin hobea izan dugu.

MIKEL KAZALIS. *Anestesia-ko kitarrajolea*

Uztailean sei kantetako Ep bat grabatu genuen, eta oraintsu aurkeztu berri da Durangoko azokan. «Toki berean» izenekoa, Ep-a autoprodukzio bat izan da eta «Esan Ozenki» zigiluaren bitartez atera dugu. Sei kanta hauetatik, «Hitz pozoinduak» ezik, gainontzeko abesti guztiak berriak dira. Bira kristorena izan da, baina segun eta zein lekutan, batez ere Ingalaterra aldean eta, latza ere bai. Dena bilduta, dudarik gabe, oso interesgarria izan da, leku asko ikusi ditugu, jende mordoa ezagutu dugu egunero... kristorena.

KAKI ARKARAZO. *M-ak-eko kitarrajolea*

Taldearekin jarraitzeko asmoa dugu, izan ere eragozpen handiak zeuden guztion aldetik. Hainbeste denbora geldirik egon ondoren, noski, bateriajolea eta baxua beste talde batzuetan ere hasi bait dira jotzen. Gure asmoa udaberrian disko berri bat ateratzea da, baina dena prestatu arte ez dugu kontzerturik emango. Martxoak aldera estudioan sartuko gara, eta gure asmoa behintzat gure diskorik onena egitea da. Birari dagokionez, ezustean harrapatu nau jendearen erantzunak eta izandako oihartzunak. Musika aldetik, gainera, oso banda ona sortu dugu.

● Abenduaren 15ean, txistulari bilketa izugarria izango da Zumarragako Udaletxeko arkupean. Beasain, Bergara, Idiazabal, Legazpi, Oñati, Segura, Urretxu eta Zegamako txistulariak elkartuko dira besteak beste. Saioa eguerdiko 13.00etan hasiko da.

● Hilaren 16 eta 17an, Donostiako Victoria Eugenia Antzokian, **Euskadiko Orkestra Sinfonikoa** ren kontzertuak izango dira. Biak ere 19.45etan hasiko dira.

● Etorri badatozela eta, ga bonak, **Ipar-Alde** abesbatzak antolatutako **Txori-Herri gabon kanten VI Jaialdia** ren barruko kontzertua izango da Lezaman hilaren 14ean. Bertan, herriko Santa Maria Elizan, Derioko **Ipar alde**, Plentziako **Iraunkor**, eta Larraitzeko abesbatzak arituko dira kantari. Jaialdia 20.30etan hasiko da.

● Hilaren 19an, **Julio Beobide** ren jaiotzaren mendeurrena dela eta, saio berezia izango da Zumaiako parrokian. Bertan herriko San Pedro Abesbatza arituko da Azkue maisuaren laguntzaz.

Artea

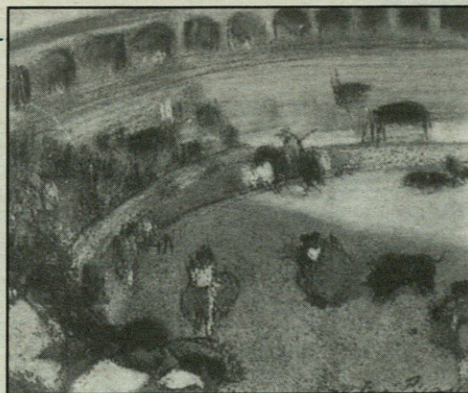
Europako onenak Bilbon

BILBON dira hilaren 30a bitartean azken bi mendeotan izandako margolari onenen gaztaroko lanak ikusgai. Izan ere, Bilboko BBVk duen San Nikolas erakusketa aretoan azken bi mendeotan Europan izan diren 58 artista garrantzitsuren ehun lan inguru bildu dira.

Beste honako hauek dira bertan: Cezanne, Van Gogh, Monet, Dali, Dugy, Ensor, Moore, Miro, Tapies, Van

Dongen eta Vuillard. Artistaz artistako balioaz gain, Europako arte modernoaren bilakaera ere ikus daiteke San Nikolas aretoan, XIX mendeko erdialdetik 1980 urterarte.

Inpresionismotik egungo joeretara, egun Bilbon ikus daitekeen bilduma honek Parise eta Madrilen izan zuen arrakastarik, eta Bilbon bukatu eta gero Barcelonara eramango dute urtarilean.

Pablo Picasso
gazte
denborakoa,
19 urte zituela.

● Gipuzkoako Arrasate herrian, Monterro Kultur Etxean, ikusgai dago abenduaren 15etik 31era **«Eus-kal Sestogintza Tradizionala»**, gaztainarekin eta urrarekin ohizko teknikez egindako tresnen erakusketa: egunero 18.00etatik 20.00etara.

● Bilboko Euskal Arkeologia, Etnografia eta Kondaira Museoan **«Eulalia Abaitua Kresalibai Behinolako Irudiak»** argazki erakusketa dago. Ordutegia: lanegunetan 10.30etatik 13.30etara eta 16.00etatik 21.00etara. Igandetan 10.30etatik 13.30etara

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

Montza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Zinema

Izena: Thelma and Louise. **Antzezleak:** Susan Sarandon, Geena Davis, Michael Madsen, Brad Pitt, Harvey Keitel. **Argazkia:** Adrian Biddle. **Gidoia:** Callie Khouri. **Zuzendaria:** Ridley Scott.

Askatasunaren bila

EMAKUME batek horrelako garrasiak egiten di-tuenean ez dela alaitzen esan nahi du». Esaldi honekin emakumeek etengabe jasan behar dituzten egoera iraingarriak eta bere barneko sentimenduak gizarteari erakustarazteko ordua dela pentsatzen du Louise-ek, filme honetako pertsonaia nagusienetako batek. Eta honek polemika ulertezina sortu badu ere, argi dago filmearen izate feminista salatzen dutenek ez dakitela Ridley Scott-ek istorioan sorturiko gizonezko pertso-naiekin konparagarria dela.

Filme feminista bat izan beharrean gure gizartearen isla dugu, baina pertsonaia nagusiak emakumezkoak izatea ez da ohizkoa eta batzuk harritzen dira bi ema-kume euren buruen jabetasuna aldarrikatzen ikustean.

Gure benetako identitatearen bilaketan zapaltzen edo gure askatasuna murrizten duenaren aurka borro-katu behar dugu. Eta filme honetan, zapalkuntza hau begirunerik gabeko gizonezkoen eskutik dator. Ho-rregatik Thelma eta Louisen arerioak izango dira: ez gizonezkoak izateagatik, baizik eta hauek haien izaera galerazten dutelako. Ezberdintasun hau nabarmentzea beharrezkoa da, filmea ez bait da ez feminista ezta matxismoaren aurkakoa, errebindikagarri hutsa baizik.

Poztekoa eta beharrezkoa da beste ahots hori en-tzutea.

JOSE LUIS VAZQUEZ

Antzerkia

Azpeitiko Antxieta taldearen azken lana estreinatzeko prest

ABENDUAREN 14ean Euskadiko euskal antzerki topaketen barnean estreina-tuko da Antxieta taldearen «Beste mundukoak eta zoro bat» antzezlan. Ekital-dia gaueko 21.00etan hasi-ko da Azpeitiko Zelaitxon.

Gabriel Arestiren obra honetan Kepa Anasagasti kimikoaren bizitzaren pa-sarte bat agertzen zaigu. Pertsonaiaren eguneroko-tasuna pertsonaia harriga-riek betetzen dute, eta

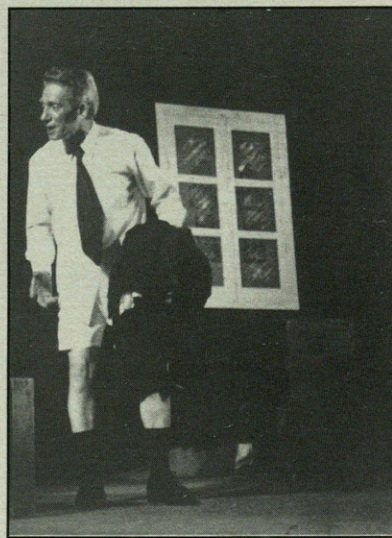
Ugartemendia anaia, arre-bez gain, hiru deabru eta saindu batek inguratzen dute. Lau ekintzatan bana-

«Beste mundukoak eta zoro bat» komedia surrealista da

turiko antzezlan honetan bertsotan nahiz hitz lauz pertsonaiaren sentimendu barnerakoienak azalduko dira. Arestik ingurua aztertu

nahi du pertsonen jokaerak desohiz-koak diren egunetan.

Obra honen zu-zendaria Inazio To-losa dugu eta 10 an-tzezlek hartzen dute parte. Taldeko partai-de den Iñigo Agirrek adierazi digunez an-tzezlan hau komedia da, baina ez barre erraza eragiten duen komedia, ikuslegoari zer pentsatzekoak ematen dizkiona bai-zik.

● Abenduaren 13, 14 eta 15ean, Barakaldoko antzo-kian, **Geroa** taldeak «Lili Marlen-en amorantea» es-kainiko du arratsaldeko 20.00etatik aurrera. Hiru egunetako aukera izango da, beraz, antzerkizaleek izango dutena.

● Hilaren 13an **Kukubil-txo** txotxongilo taldeak «Orreaga» izeneko lana es-kainiko du Bermeoko Ertzi-lla zinemaren arratsaldeko 19.30etan. Gaztetxo zein helduentzat obra gustaga-rria da oso Bermeen ikusi ahal izango den hau.

Txatarras, Xan eta Amaiaren sustenguz

Airea: Iparragirrenen «Hara nun diren».

Gauza zuzena, dudarik gabe,
Euskal Herrian euskaraz
Baina aintzak, trufatzen dira,
berena ez den mintzairaz
Justiziaren, izen faltsua,
aipatzerat noa beraz
Juje handi ta, gizon tipiak,
zertaz zarezten aberats

Urte bat pasa, hiru lagunak,
hor dabilta auzietan
Beren hizkuntza, nahi baitute,
erabili ezpainetan
Ikus moldeak, desberdin daude,
jauntto hoién buruetan
Batuendakó, euskara zuzen,
espainiako lurretan

Txatarras zira, español beraz,
Xan ta Amaia frantsesak
Nungoak zaitze, zuek jujeak,
izaiteko hoin traketsak
Xorakerirat, itzuli nahiz,
politikero amentsak
Horra biderat, sartzera doaz,
legearen urrats mentsak

Nola haurñoak, bere amaren,
bularra duen xurgatzen
Euskaldunak du, bere hizkuntza,
molde berean mintzatzen
Zuek aldiz gu, etsaien legez,
baiogoituzue jujatzen
Ari zirezte, baketsu batzu,
bizi guzikotz armatzen

Faltsukeriak, tranpakeriak,
ta hainbertze ustelkeri
Iduri luke, zuen lanean,
burutik zarezte eri
Zonbat prediku, ta laudorio,
kanpoko herri alderi
Eta gureztat, mintzaira ere,
bihurtzen da bortizkeri

Zapalkuntzaren, txakur itsuek,
badituzte hainbat ahal
Horiek egin, tranpakeriak,
goratik ditaizke itzal
Xan ta Amaia, berdin Txatarras,
ez otoi esperantza gal
Auzitegirat, joanen zarezte,
bainan bururik ez apal

Gure mintzaira, ta nortasuna,
nahi dizkigute kendu
Zonbat populu, munduan barna,
ez dira horrela zendu
Gure arteko, batasunaren,
behar handia da heldu
Laguntzaileak, baginituzke,
petrola izan bagendu

Europak ere, aditua du,
euskaldunen ohiartzuna
Ohartua da, hor hasten dela,
herri baten ontasuna
Gauza batek nau, harriarazten,
alta ez naiz jakintsuna
Zoin barnakor den, herriko jaunek,
daukaten ixiltasuna

Segi aintzina, lagun Txatarras,
segi Xan eta Amaia
Ez asma ere, gurea denik,
auzi faltsu horren gaia
Goiz edo berant, nahi ala ez,
aldatuko da etsaia
Mintza zaitezte, euskaraz eta,
ez sekula gal kuraia

Zuentzat deitu, jauntto jujea,
banu oroi bekoz beko
Horra ohart bat, umil umila,
nik zuhauri erraiteko
Sortzean ukan, zure mintzaira,
ez gehiago mintzatzeko
Ez litakea, aski arrazoin,
sekulakotz oldartzeko

- Hilaren 13an, goizeko 10.00etan, Hendaiaiko «Beltzenia» pilotalekuan, Iparraldeko bertso eskoletako Gaztetxoén Eguna ospatuko da. Eskolarteko bertso paper lehiaketaren sari banaketa eta bazkariaren ondoren, bertso saioa izango da Urko Atxutegi, Estitxu Arozena, Xabier Silberia eta Hendaiaiko eskolako gaztetxoekin.
- Hilaren 15ean, Elizondon, Bertsolari Eguna 92ren aurrekintzetan, Emile Larre, Mariano Izeta eta Teodoro Hernandorenari omenaldia egingo zaie. Bazkariaren ondoren, bertso saioa izango da.

TOLOSAKO

LIBURU

AZOKA

Abenduaren 17tik 21era
Untzaga plazan

-Azken euskal eta erdal liburuak

-Euskal diskagintzaren azken nobedadeak

EUTSI HAMARRARI!

Euskadiko Liburu Azoken Batzordea

T

elebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Itxurazko liluran galdurik

Astearte 17

22.05etan, «Diva»

Zuzendaria: Jean-Jacques Beinieix.

Antzezleak: Wilhelmenia Wiggins Fernández, Frederic Andrei, Richard Bohringer, Thuy An Luu.

Bi ordu paseak irauten duen melodrama frantses honek, Parisen bira bat egi-

ten ari den artista beltz baten gora-beherak kontatzen ditu. Hasieran beti, Parisek halako lilura magiko bat sortzen du, baina askotan edertasun hori itxura baino ez da izaten, azpian gordezten duen gordin-keria izkutatzen duena. Protagonista, beraz, droga eta hilketarekin zerikusia duen gorabehera batean nahasten da.

Hemendik aurrera emakume honen mundu zoragarria eta Pariseko jendaila nahasten dira. Azken batean biolentzia eta surrealismoaren arteko nahasketa bat da. Hasierako liluratik at doana.

Jean-Jacques Beinieix, zuzendari frantsesa, ez da oso ezaguna zinema komertzialaren barruan baina filme honetan ondo azaltzen du Pariseko lilura ezkutu hori.

● Abenduak 21

22.55etan, Zine erotikoa: «Madame Claude II».

Boterea eta aberastasuna dute, baina pertsona guztiek bezala fantasiak ere bai, eta horretarako Madame Clauderengana joaten dira. Honek luxuzko putetxea dauka: bertan bere neskek munduan zehar dabilzan politikari, finantziero, eta emir arabiarren sexu nahia asetzen dute.

● Abenduak 22

15.50etan, Marrazki bizidunak: «Munduari bira 80 egunetan».

Izen berdineko Jules Verneren nobelaren bertsio 'bizidun' bat. 1872ko Londonen, Phileas Foggek munduari 80 egunetan itzulua emateko apostua onartzen du. Picaporte bere morroiaren laguntzaz bidaiari ekiten dio. Fix inspektorea atzetik abiatzen da.

IKUSI BAIETZ

● Abenduaren 16an, 22.05etan, **«Ene ba bideoak»**. Aitor Mazok aurkezturiko saio honetan etxeetan egindako bideoak eskaintzen dira.

● Abenduaren 17an, 21.00etan, **«Begirik kendu gabe»**. Josetxo Lizartzak denetarik duen magazine hau aurkeztzen du.

● Hilaren 18an, 19.25etan, **saskibaloia**. Kopa Korakeko Taugres eta Peristeri taldeen arteko partidua.

● Hilaren 20an, 21.50etan, **«ETB Kantxa»**. Ostiral gaueko pilota saioa.

● Abenduaren 21ean, 22.20etan, **«Erreportari»**. Munduan zehar gertatzen denari buruzko erreportaiak ikusgai.

● Hilaren 22an, 14.15etan, **«Hitzetik hortzera»**. Joxerra Gartziak bertsolaritza munduko azken berriak kontatuko dizkigu.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ ETBn ere badago betorik. Hara bestela azkenekoa. Azaroaren 26an Europako Komunitateko Sukaldarien Asanblada orokorra burutu zen Parisen, «Euro Toques» izenez ezaguna. Bertan, Frantziako Jacques Lang kultur ministraria han zelarik, Juan Mari Arzak, Jose Juan Castillo eta Karlos Argiñano sukaldariak egon ziren. Ekitaldia grabatua izan zen eta baita ETBri eskainia ere, baina ez da oraindik pantailaratua izan. Antza denez, ez da nahi Karlos Argiñano ETBko leihotik agertzerik.

Telebista-Irratia

Jeni Prieto: «Euskararen etorkizuna Araban umeen esku dago»

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Zuloa

Orain dela bost urte, Gasteiz Irratian, «Maritxu Berritsu» umeen irrasaioaren lehenengo etapa emititu zen; etapa honetan irrasaioa Araba mailan bakarrik emititzen zen, lokala zen. Orain, aldiz, Euskadi Irratiaren bidez, Euskal Herri osoan entzun ahal da. Jeni Prieto irrasaio honen zuzendariarengana hurbildu gara galdera batzuk egiteko asmoz.

ARGIA. Nola zuzentzen duzu programa?

JENI PRIETO. Ikastoletako umeak dira irrasaioaren aurkezleak, eta egun bakoitzean sei aurkezle daude. Ume bakoitzak programaren arlo ezberdinak aurkezten ditu nere laguntzaz. Euskal Herriko ikastola ezberdinetako umeek txiste, ipuin, idazlan eta beste hainbat gauza prestatu ondoren, Gasteiz Irratian nerekin dauden umeek aurkeztu egiten dituzte lan horiek.

A. Nola egiten duzu lan umeekin, zure ideiak dira ala umeenak?

J.P. Ideien elkartrukea da. Ideiak beraiek ematen dizkidate eta nik interesatzen zaien ikusiz, saioa burutzen dut.

A. Nola aukeratzen dituzu irrasaioa aurkeztuko duten umeak?

J.P. Ikastola ezberdinetara joaten naiz eta bertan euskara maila hoberena duten umei eskaintzen diet hau egiteko aukera. Pedagogia aldetik begiratuta ez da sistema egokiena umeentzako; baina irratia euskara maila hoberena eskaintzeko beharra dauka, irratia erdua bait da.

A. Erraza al da umeekin lan egitea?

J.P. Oso erreza da umeekin lan egitea, kontutan hartu behar da nere irrasaioa nahi duten umeak bakarrik etortzen direla, beraz motibatuta datoz. Hala ere, oso neketsua da.

A. Gasteiz Irratian irrasaio euskaldun bakarraigoteak eta gainera umeentzat zuzendua, zerikusia al dauka Arabako euskararen egotzarekin?

J.P. Noski baietz. Euskararen etorkizuna Araban umeetan dago, beraiek dira Arabako euskararen bultzatzaileak. Horregatik zuzendariek beraiei zuzendutako programa bat egitea erabaki dute. Helduen euskal irrasaioek entzule gutxi dituzte Gasteiz irratian, beraiek badaukatelako Euskal irratia.

A. Nabiz eta zuena umeen irrasaioa izan, helduek ere entzuteko modukoa dela uste al duzu?

J.P. Bai noski. Ezin da entzulegoa bi taldetan banatu; nere helburua da umeentzat interesgarria dena helduentzat barregarria izatea. Musika eta beste hainbat gauza prestatzerakoan helduak ere kontutan hartzen ditut.

J.P. Bai noski. Ezin da entzulegoa bi taldetan banatu; nere helburua da umeentzat interesgarria dena helduentzat barregarria izatea. Musika eta beste hainbat gauza prestatzerakoan helduak ere kontutan hartzen ditut.

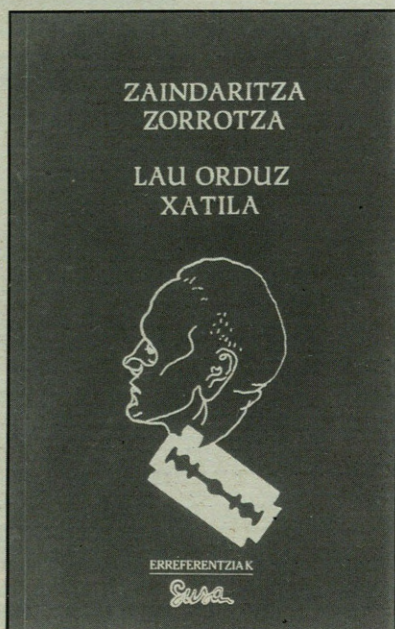
JAIONE GURIDI
OLATZ IRIZAR
VANESSA SANCHEZ

Nonnahi zuloak agertzen diren garai hauetan, gure telebistak ere ezin zuen huts egin. Horrela, aurrekontuetan

onartutakoaz gain, beste mila miloitako subentzioa behar izan du zorrei aurre egin eta urtea amaitu ahal izateko. Gainera, ez dirudi programazio aldetik egindako apostuak ere oso emaitza onik izan duenik zuzendaritzarentzat: entzulegoak behera egin du azkenaldiotan eta publizitate sarrerak espero ezinak baino txikiagoak izan dira. Berriz ere, kolokan jarri dute ETB. Orain ere, isilpean eta izkutuan jokatu nahi izan dute Gobernuak eta ETBko zuzendaritzak, ezer gertatuko ez balitz bezala. Hemen ez dago, antza denez, ezer justifikatu beharrik. Administrazioak ez du zertan ezerren argibiderik ematen ibili behar. Bere ekintza guztiak berez justifikatzen omen dira. Berririo ere, ohizkoen ohizko erasoak entzun beharko ditugu (PPkoak hasiak dira dagoeneko), eta berriz ere defentsibara jokatu beharko dugu. Bien bitartean, bere noraezko ihesaldian jarraituko du ETBk, hurrengo zuloan erori arte, eta orduan berririo ere gurea dela eta bere alde egin behar dugula esango zaigu. Euskal futbol taldeen bilakaerarekiko gero eta antza gehiago du honek.

PATXI AZPILLAGA

Liburuak

«Zaindaritza zorrotza & Lau orduz Xatila-n». Egilea: Jean Genet. Argitaratzen du: Susak. 88 orr.

Eros

EUSKARARA etorria zaigu Genet gure barnezolake bere ondoezaz lokaztera. Idazlea hil zen, hor dago ordea bere ahobiko begia lur azaletik kuku. Bi lan desberdinek osatzen dute liburua: bata Xatilako masakrearen kronika, bestea kartzelako gaia darabilen antzerkia. Euskaraz egiten zaigu berri, hizkeraz ez, betikoa, Genet xaharra da.

«Lau orduz xatilan» idatzizuen sasoian Beirutzen zen, aspaldi ez zuela literatura argitara eman, 82an kanpamentu palestinarrean burutako triskantza ikusteak

idazteko larria sartzen dio. Atalka, emanak datoz patsarteak: hemen palestinarren ohitura eta edertasuna maitale xeraz, kontatu ezin diren gauzen adierazpen eta guzti, haruntzago testigantza eta gogamen politikoak, han serio-mozkorren goitikinak. Testua oso da trinkoa, labur dena baino trinkoago; ederra, batzutan, neurritz gain. Genet palestinar bilakatzen da eta metamorfosia zertu orduko Israel gorrotatu zuela dio. Maitale begiz egiten du Iraultza Palestinarren soziologia poetizatua. Masakreaki bu-

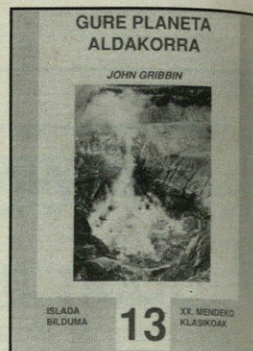
ruz Genetek, minez, hiltzaleek Xatilan lana festagirotan egin zutela daki, eta soldadu israeldarrak 'voyeur' zituztela. Hildakoak gordin deskribatzen ditu: «...bozeolari beltz bat ikusi uste izan dut, barreantzean, K.O. egoteaz harrituta edo». Genet maiteminduta dago palestinarrek altxatzen ari diren edertasun berriarekin. Iraultza kausa estetiko ere beti izan da.

«Zaindaritza zorrotza»n hiru preso daude ziega batean, hiri preso gazte, hiru preso eder. Oso bestelakoa da antzerki lantxo hori, baina oraingoan ere karga sensuala eta giro itogarria nabarmenak. Uste dut lan honen ulertzeko era batek baino gehiagok hanka egin didala, aingirak eskutik irrist.

Dena dela arrisku eta anbigutasun inpresioak pisua du. Bada hor krimenaren mistifikazio moduko bat, hondamendiaren lirika. Ez dakit krimena ez den josten fatalitateari aurre egiteko manera.

Ezin libra gintezke jatorrizko bekatutik, zoritxarra bera da gizakia aukeratzeko duena, eta krimena zintzotasun neurri bat. Hiru gazteak bapatean zahartu egiten dira, batek beste bat hiltzen du (hiltzaile ez denak benetan hil lezake rol-a sinesten badu); gilotina dute mugalari. Presoak zorrotz zaintzea dagokio irakurleari. Bizi!

JOSE LUIS OTAMENDI

Egilea: John Gribbin. **Itzultzailea:** Antton Gurrutxaga. **Titulua:** Gure planeta aldakorra. **Argitaratzen du:** ELKARrek. 178 orr.

Elhuyar erakundeak, zientzia euskaraz zabaltzeko ahaleginaren urrats berri honekin, XX mendeko klasikoan itzulpen eta argitalpenari jarraitzen dio. Oraingoan, Lurraren azalaren etengabeko bilakaera azaltzen da.

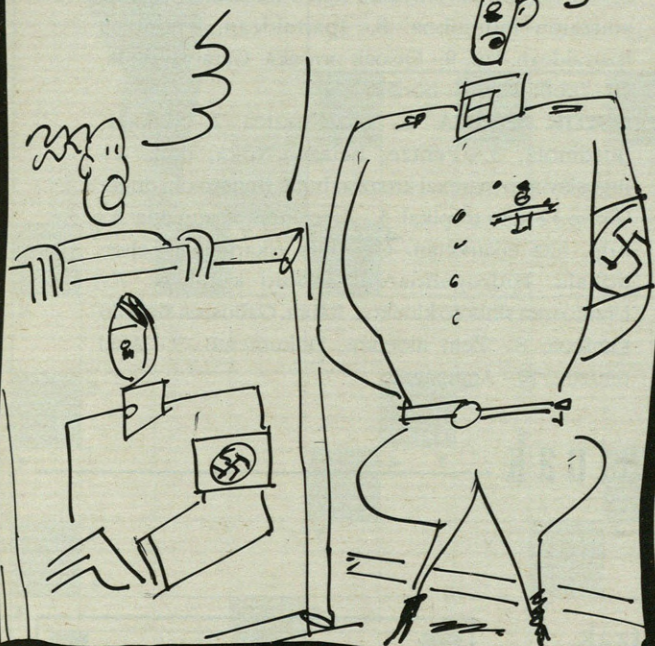
Egilea: Jordi Solé i Camardons. **Itzultzailea:** Zenbaiten artean. **Titulua:** Soziolinguistika gazteentzat. **Argitaratzen du:** UELK. 153 orr.

Soziolinguistikaren oinarriko kontzeptuak aztertzen dira lan honetan: elebitasuna, hizkuntz ordezkapena eta asimilazioa, diglosia, proposamen didaktikoak, eta abar.

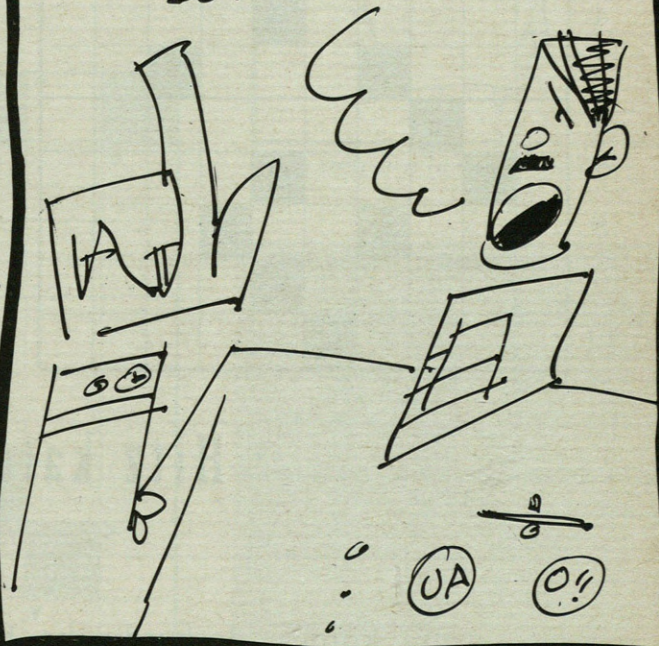
BELDURREZKO FILMA

HAUXE DA NIRE
ERRETRATUA,
ZUREZAT DA...

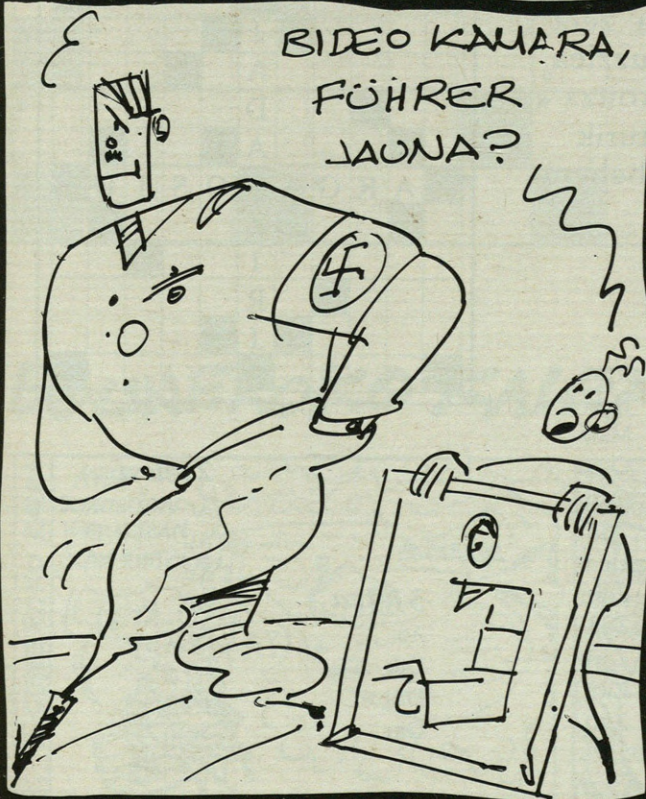
EDERKI...

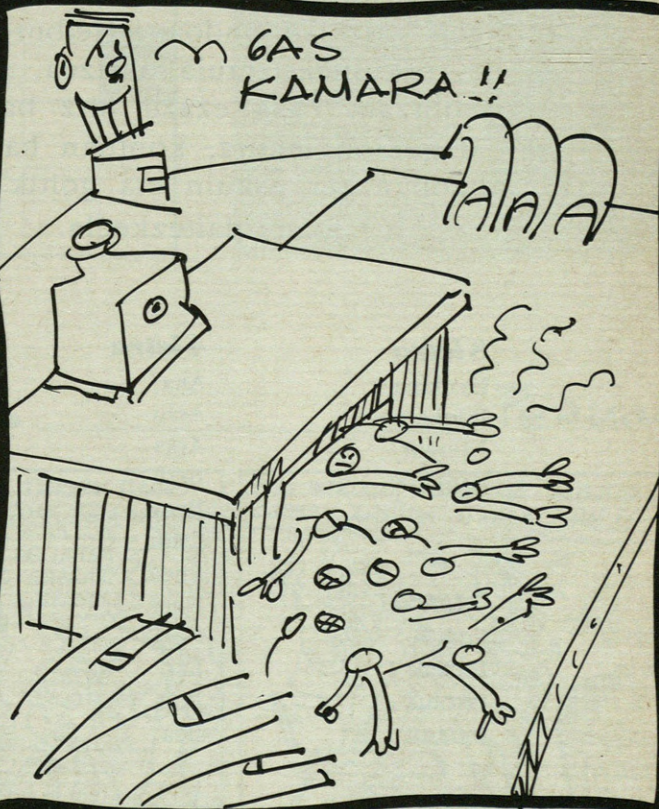
NI ERE ARTISTA NAIZ
KAMARA ERABILTZEN
DUT...

BIDEO KAMARA,
FÜHRER
JAUNA?

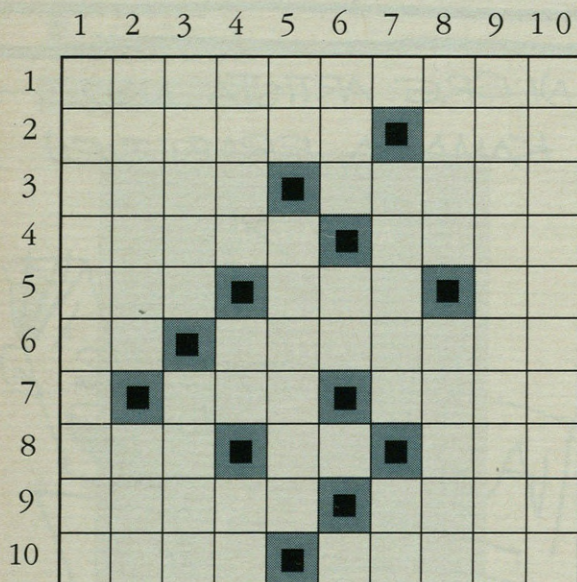
GAS
KAMARA!!

24/11/91

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- "Apellidua nik det Goñi". 2.- NafarroAko independentziaren sinboloa. Zango atal. 3.- Zirt edo ... , erabaki! Pastel handia. 4.- Jaurtiketa. Gipuzkoako Beterrin, nauzu. 5.- Bizkaieraz, ote. Bizkaieraz, dut. Kanpo. 6.- Listu. Ahal lituzke. 7.- Lehen bokala. Liburuetako lehen mozkorra. Agertu aditzaren infinitiboa. 8.- Iparraldean, begirada. Iparraldean, izu. 9.- Otsoak orroaka. Garabia, luma. 10.- Ipotx. Hauek, horiek, ...

GOITIK BEHERA: 1.- Gazte izatea. 2.- Bukatu. Burdinola. 3.- Pentze, belaze. Noka, naiz. 4.- Jugoslaviako marexal kroaziar hura. Gauero ohi dugu. (Errep.) Fruitu tropikal. 5.- Zaren hori. Esannahia. 6.- Argi, hitz elkarketan. Ogi, hitz elkarketan. Lehen bokala. Hidrogenoaren sinbolo kimikoa. 7.- Uranioaren sinbolo kimikoa. Itxura. Galioaren sinbolo kimikoa. 8.- Zein aldetara. Dokumentu. 9.- Ahal dituzue. 10.- Aratusteak.

Hitz kateatuak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Etorkina
Ildokatu
Istingor
Kostalde

7 letra

Eralgia
Eretiak
Errotua
Indartu

4 letra

Aita
Arau
Arga
Bedi
Bera
Datu
Enea
Hats
Hesi
Iaio
Ikur
Ilea

Irun
Jada
Maiz
Oina
Ostu
Tori
Unai
Zain
Zait
Zare
Ziri
Zitu

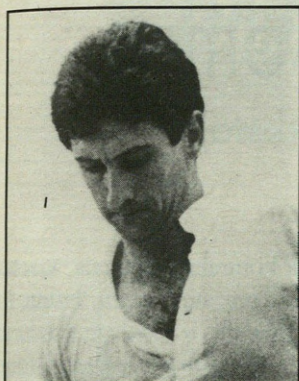
2 letra

Ar
Au
Ke
Ko
Ni
Or
Ro
Se

3 letra

Ate
Dik
Dot
Gar

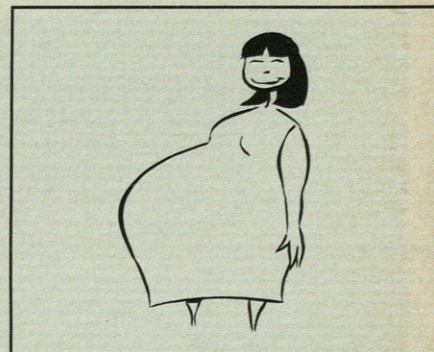
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, azken hamabost urtea honetan esku huskako pilotan nagusi izan den jokalaria alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12

Helburu		Xurgatu		Pairatua		Jarria	
Motelak		Baltikoko estatua		Bururatu			
▼		▼		▼		▼	
11							
Jaunen etxeak	Tratu hizkuntza	Hari, dio					
Zapore landikoak	Ontzi zapalak	Jainko egyptiar					
▶	▼	▼					
7				2			
Donostiako mendia		Izana					
Estatu asiarrak	3	Arras				6	
▶		Baiezta-tzeko		Kanpo			
		Gip. Habia		4		Hazama	
Probetxu		▼		Bat		Uranioa	
L. gabeko arau	8			Junta-gailua		Bizk. Ditu	
▶		Ganadu		▼		▼	
		Landa		5			
Nahasia		▶				Jainko egyptiar	
Hala ere		▼					
▶				9		▼	
				Zorte			
				Bokala			
Potasioa birritan		12		▼		Gabezia	
		Gipuzkoako herria				10	

—Hieroglifikoa—

Zein izen jarri behar diozue?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzagrama

EZKER ESKUIN: 1. Ikustaldia. 2. Karea. Auza.

3. Atarrabia. 4. Seko. Sendi. 5. Ta. RAI. Ala

6. Etxalar. Al. 7. Gu. Koroa. O. 8. Ira. RR. Tea

8. Aire. Abar. 9. Aire. Abar. 10. KK. Sakelak

GOITIK BEHERA: 1.-Ikastegiak. 2.-Kateaturik.

3.- Urak. X. Ar. 4.- Serorak. Es. 5.- Tar. Alor.

6.- A. Asiarak. 7.- Labe. Ro. Be. 8.- Duina. Atal

9.- Izadia. Era. 10.- Aa. Ialoak. K.

TELESFORO									
MONIZON									
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

Hieroglifikoa: Nekez

Hitz
Kateatuak

●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

EGUNEROKO KALEA

Pernau

Esnesaltzailea eta Sto. Tomas

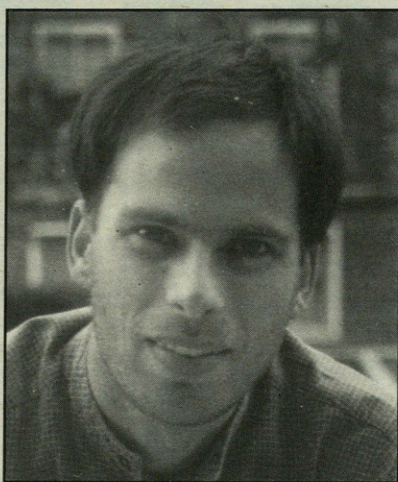
(Bilboko Museoei buruz zenbait hausnarketa)

*Vilillain, tu dis souvent de
méchantes choses.*

*(Je vois des toiles dâraignées au
haut des grandes croisées.)*

LEHENENGO hurbilketa; (pintore bakoitza ikusle asezina delako). Nire nortasunaren ikusle atal hori, politikoei aditzera eman zigutena betetzen bada, txit poztuko da. Zelako hiruki interesgarria Guggenheim, Bilboko Museoa (harribitxi hori azken boladan daramaten erakusketa programazioagatik zimeltzen doa eta ni, gauza zehatz-mehatz bat gogoratu nahi ez badut edo libururen bat erosi nahi ez badut, edota txisen larrian ez banago, egia aitortzeko, ez naiz sartzen), eta hiruki honen azken punta Errekaldeko gela izango litzake. Munduan zehar mugitzen diren erakusketarik harrigarrienak ekartzeko asmoarekin eginda, ordago hori enbido motela bihurtu da, zabaldu denetik erakusketa bi besterik ez da egon —gogora ditzagun, Formato Handiko Euskal Pintura eta orain dagoen Txillidarena—. Lehen esan dudanez, asezina naiz eta nire gustoko erakusketa batetaz mintzatzen zaizkidanean, ahoan ttua eta eskuetan izerdia nabaritzen dut, oraingoz gauza bitxi bi eskaini didate, baina ez da nahiko, gehiago eta hobeagoa nahi dut, ea...!

Bigarren modu honetara, orritxo hau idazten has ninteke, nire pintore ergel eta tentelaren negarratik. Ay ene!, nere bizitza osoan ez dut sekula ere ikusiko nere lana Errekaldeko gelan eskegita! eta dena ni eskultore hori edo pintore narrazti hura bezalako ez naizelako, gizajoa! Patu txar-

TXUS MELENDEZ

Arte irakaslea

rrak bere gain hartu zaitu! eta ez nago mara-mara negarrez Bilboko edo Guggenheim-en Museoan lanak ez edukitzeagatik, baizik eta Aldundiak, nire Aldundiak arrazoirik gabe, baztertzen naudelako...!

Hirugarren bat, honen historia kontatzea izan daiteke. Delclaux izeneko eraikia, Aldundiak aspalditik erosita, gogoratzen dut. Hor biltzen ziren Aldundiak antolatutako Arte lehiaketen lanak. Erortzeaz zegoen eta zurrumurruek ziotenez, txunditzeko zer edo zer egingo zuten. Bost urtetan, lanak bildu eta hartzeaz gain, 1987an antolaturiko 86 eta 87ko Bizkaiko Arteak gehi Arte Bizkaia izeneko erakusketa gogoratzen dut, besterik ez. Handik 1991 arte isiltasuna. Entzuten zen zarata bakarra, birmoldatzeko erabili zuten makinena zen.

EGIA esateko Gorordok eta Ortiz de Arratiak Alhodigaren aurreproiektua aurkeztu zutenean, Al-

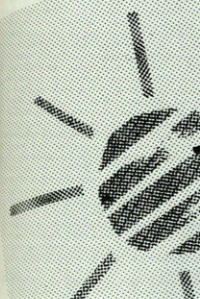
dundiak kontraeraso bezala, Errekaldeko asuntua atera zuen, baina Bilboko Udalan izandako aldetak egin eta gero, onartu behar duguna da, esandakoaren erdia bete dutela. Gela bai, marmolezko *ballekin* eta guztiz gainera, baina ahopeka esan zidaten bezala, ez dute inolako programaziorik eta hori begibistan dago, zabalik daraman denboraren erdia itxita. Artearen moda hau igarotzen edo ahazten denean, Bilboko pintore inportante batek dioenez, beti bulegoak bihurtzeko aukera daukate eta sartutako diru guztia ez da galtzen —aipagarriak, nire ustez, komunak dira—.

LAUGARREN iritzi bat. Bertoko artistek ez dute hori kontuan edukitzen, zerbait kontuan edukitzeotan gela horren ondoan dagoen atea da —zeren ate horretatik bekak eta diru laguntza ematen dituzten tokiko sarbidea bait da—. Programazioa erakargarria bada, orduan sartzen dira, zerbait ikusteko besterik ez. Guggenheim dela eta, ia guztiak ezeztzean daude, apostuak gurutzatzen direlako baina oraindik, noizbait eginga egongo denaren alde ez dut inor aurkitu.

Bosgarren iritzi bat. *«Zer da hau? Nik zer dakit! Agudo, bestela Corte Inglesa ixten digute...»*.

Honekin, nolabait, islatu nahi dut honek dituen alde batzu, esandakoa, entzundakoa, eta baita ere, irudimenak eskatu didana. Azken finean, esnesaltzailearen kontuak dira baina guk, kasu honetan, Sto. Tomasen pèpera hartu behar dugu, ikusi eta sinetsi... Bitartean *«en avant, route!»*.

ZER BEHAR DU
ETBk
BAZKALONDOETAN?

 EGONEAN
GIRO

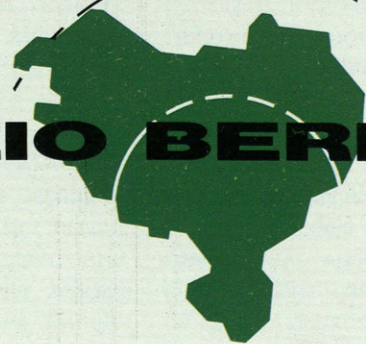
ETB

RIVIERA
Telesaila
TXANDAKA
LEHIAKETA
ELKARRIZKETAK
eta abar

EGUNERO
14:20

120.000

ENTZULE
EGUNERO
EUSKAL
HERRI
OSOAN

ADI PROGRAMAZIO BERRIAR

INFORMATIBOAK

GOIZ KRONIKA	06,00 - 09,00
ALBISTEGIA - 1	13,00 - 14,00
ALBISTEGIA - 2	14,30 - 15,00
ALBISTEGIA - 3	20,00 - 20,30
KIROL BERRIAK	20,30 - 21,00
ORDUERO ALBISTEGI LABURRAK	

EUSKADI
I R R A T I A

Con eta Izan!